

Fylkesmannen
i Nord-Trøndelag

Forvaltningsplan for Øvre Forra naturreservat i Levanger, Stjørdal, Meråker og Verdal kommuner, 2015 - 2025

Rapport nr 2015-1

Forord

Øvre Forra naturreservat omfatter deler av Levanger, Verdal, Stjørdal og Meråker kommuner. Verneområdet er et av Norges største naturreservater, større enn de minste nasjonalparkene i landet.

Store deler av området har blitt grundig kartlagt av biologer gjennom flere årtier, og området inneholder svært store og varierte naturverdier. Øvre Forra har en lang og omfattende brukshistorie, og fortsatt er det betydelige brukerinteresser i verneområdet. På grunn av Ramsar-status som Øvre Forra fikk i 2002 og de omfattende brukerinteressene i området, tok Fylkesmannen i Nord-Trøndelag i 2011 initiativ til å få utarbeidet en forvaltningsplan for Øvre Forra. Det ble opprettet en referansegruppe til hjelp under utarbeidningen og det rettes en stor takk til medlemmene som har bidratt aktivt og konstruktivt. For innhenting av kunnskap om området og brukerinteressene, har Frolfjellplanen (Levanger kommune) vært til stor nytte.

Forvaltningsplanen skal være retningsgivende for bruk og forvaltning av Øvre Forra naturreservat. Planperioden er i utgangspunktet ti år men forvaltningsplanen kan revideres tidligere ved behov.

INNHold

1 INNLEDNING	5
1.1 Opprettelsen av/formålet med Øvre Forra naturreservat	5
1.1.1 Verneprosessen	5
1.1.2 Formålet med Øvre Forra naturreservat	6
1.1.5 Prosessen med utarbeidelsen av forvaltningsplanen	6
1.1.6 Forvaltningsmyndighet	7
1.1.7 Forholdet til annet lovverk	7
2 OMRÅDEBESKRIVELSE	8
2.1 Beliggenhet, særpreg og nåværende tekniske inngrep	8
2.2 Geologi	10
2.3 Myr	11
2.4 Klima, vann og vassdrag	11
2.5 Brukshistorie, kulturminner og kulturlandskap	12
2.6 Eiendomsforhold og bruksretter	13
2.7 Biologiske verdier	15
2.7.1 Rødliste og svarteliste	15
2.7.2 Vegetasjon	17
2.7.4 Fugle- og dyreliv	19
2.8 Bevaringsmål	21
2.8.1 Bevaringsmål for vegetasjon i Øvre Forra	21
2.8.2 Bevaringsmål for fugl i Øvre Forra	22
3 BRUKERINTERESSER	23
3.1 Reindrift og samiske interesser	24
3.2 Beiting, setervoller og slått	26
3.3 Fritidshytter/bygninger	28
3.4 Friluftsliv	30
3.4.1 Ferdsløp	30
3.4.2 Stier, kløvveier og tilrettelegginger	32
3.4.3 Skiløyper	36

3.4.4 Bærplukking.....	38
3.4.5 Jakt og fiske	38
3.4.6 Lagring av båter	39
3.5 Motorferdsel	41
3.6 Uttak av trevirke.....	43
3.7 Utmarksbasert næring og naturbasert reiseliv	46
3.8 Forurensning og forsøpling	49
3.9 Forskning, undervisning og formidling.....	50
4 FORVALTNINGSOPPGAVER.....	52
4.1 Informasjonsplakater og skilting	53
4.2 Tilrettelegging.....	53
4.3 Skjøtsel	55
4.3.1 Skjøtsel av slåttemyr.....	55
4.3.2 Skjøtsel av slåttemark/ setervoller	60
4.4 Naturoppsyn.....	61
4.5 Miljøovervåkning.....	63
5 SAKSBEHANDLING OG SAKSBEHANDLINGSRUTINER	65
5.1 Rollene til involverte aktører.....	65
5.2 Rutiner for saksbehandling.....	66
5.3 Generelle dispensasjonsbestemmelser jf. nml § 48.....	67
5.4 Bruk av prinsippene i nml ved behandling dispensasjonssøknader.....	68
5.5 Utenforliggende virksomhet	69
5 LITTERATUR	70
Rapport om setervoller 2015:	72
Vedlegg 1: Verneforskriften	73
Vedlegg 2: Vernekartet fra 1990	75
Vedlegg 3: Bruk av prinsippene i nml i forvaltningsplanen.....	76
Vedlegg 4: Bevaringsmål	77
Vedlegg 5: Oversikt over planlagte tiltak	79

1 INNLEDNING

Forkortelser som benyttes i forvaltningsplanen:

SNO – Statens naturoppsyn

FM – Fylkesmannen i Nord-Trøndelag

VM – NTNU Vitenskapsmuseet

1.1 Opprettelsen av/formålet med Øvre Forra naturreservat

Øvre Forra naturreservat ble opprettet ved kronprinsregentens resolusjon av 21. desember 1990 etter naturvernloven (Vedlegg 1 og 2). I 2002 fikk Øvre Forra Ramsarstatus som et internasjonalt viktig våtmarksområde, etter følgende kriterier:

- 1) Et stort representativt myrområde med mange forskjellige utforminger av myr.
- 2) Området har flere internasjonalt truede arter (IUCN Red List).
- 3) Området har stedvis kalkrik geologi og stor diversitet av naturtyper, noe som gir leveforhold for et høyt antall fuglearter.
- 4) Området innehar svært verdifulle hekkeområder for vadefugl.

Ramsarkonvensjonen

Konvensjonen om vern av våtmarker, Ramsarkonvensjonen, trådte i kraft 21. desember 1975 med formål å beskytte våtmarksområder generelt og særlig som leveområde for vannfugler. Etter hvert har målsettingen blitt utvidet, og omfatter i dag ivaretagelse av våtmarker både som leveområde for flora og fauna, og som viktig naturressurs for mange mennesker. Miljødirektoratet er norsk vitenskaps- og forvaltningsmyndighet for konvensjonen.

Konvensjonen har i dag tre hovedpilarer:

- å forvalte internasjonalt viktige våtmarksområder (Ramsarområder) slik at deres økologiske funksjoner ('ecological character') opprettholdes
- å sørge for fornuftig (bærekraftig) bruk ('wise use') av våtmarker generelt i forvaltning og arealplanlegging, herunder bl.a. kartlegge og gjennomføre verneplaner for våtmarker
- deltagelse i internasjonalt samarbeid om våtmarker – for eksempel bistandssamarbeid.

Norge har forpliktet seg til å sikre den økologiske funksjonen til sine 63 Ramsarområder gjennom bærekraftig forvaltning som bygger på beste tilgjengelige kunnskap om områdenes verdier og tålegrenser. Forvaltningsplaner skal utarbeides for samtlige områder, og kontroll og overvåking skal gjennomføres inne i områdene og i tilgrensende influensarealer og buffersoner. Hvert tredje år rapporterer medlemslandene til Ramsarkonvensjonen om status for de utpekte Ramsarområdene. Videre er det krav om løpende rapportering ved eventuell risiko for endringer i økologisk karakter, tilstand eller status i Ramsarområdene.

Øvre Forra var med i Miljødirektoratets prosjekt (2009-2010) «Oppfølging av verneområder – bevaringsmål og overvåking», som et av 30 områder i Norge.

1.1.1 Verneprosessen

I 1978 startet FM arbeidet med å lage utkast til verneplan for verneverdige våtmarker i fylket. Et av de aktuelle områdene var myrområdene rundt øvre deler av elva Forra. Utarbeidingen av verneforslaget tok tid, blant annet fordi Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk hadde søkt om konsesjon for regulering av Forra til kraftproduksjon.

I tiden fra ca. 1960 og fram til 1986 pågikk “kampen” om Forra-området mellom energi- og verneinteresser. Planene om neddemming av Øvre Forra for kraftproduksjon mobiliserte mange til samlet å kjempe for vern. Forra var et av vassdragene som i 1986 ble vedtatt varig vernet mot kraftutbygging gjennom “Verneplan III” for verneverdige vassdrag.

Et forslag til vern av våtmarksområdet ble våren 1980 oversendt Miljøverndepartementet (MD) til vurdering og godkjenning. I 1986 godkjente MD verneforslaget som ble sendt på høring. Det gikk enda fire år før Øvre Forra naturreservat ble opprettet i 1990.

1.1.2 Formålet med Øvre Forra naturreservat

I verneforskriften pkt. II finner vi at “Formålet med fredningen er å bevare et stort og særpreget myrlandskap med en naturskjønn elvestrekning og å verne om det spesielt rike og interessante fuglelivet, vegetasjonen og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.”

1.1.3 Hensikten med forvaltningsplanen

I forskriften for Øvre Forra naturreservat pkt. VII er ordlyden at det kan utarbeides skjøtselsplan. Nasjonale føringer sier imidlertid at alle verneområder etter hvert skal ha skjøtselsplan/ forvaltningsplan, og høgest prioritet har områder med Ramsar-status. For områder som Øvre Forra med flere brukerinteresser med behov for retningslinjer, i tillegg til skjøtselsbehov, er en forvaltningsplan mest hensiktsmessig.

Forvaltningsplanen for Øvre Forra er ikke juridisk bindende men skal være et praktisk hjelpemiddel til å opprettholde og fremme verneformålet. Forvaltningsplanen skal gi veiledning og forutsigbarhet til brukere av området. Det er også et mål å etablere gode rutiner for samarbeid og oppgavefordeling mellom aktører lokalt og regionalt.

1.1.4 Bruk av prinsippene i nml i forvaltningsplanen

I henhold til naturmangfoldloven (nml) § 7 skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5 trekkes også inn i skjønnsutøvingen.

Prinsippene kommer til anvendelse både ved etablering av nytt vern og ved forvaltning av eksisterende verneområder, herunder forvaltningsplaner. Hvordan prinsippene er brukt i utarbeidelsen av forvaltningsplanen, se Vedlegg 3.

1.1.5 Prosessen med utarbeidelsen av forvaltningsplanen

FM meldte oppstart av arbeid med forvaltningsplan for Øvre Forra naturreservat 02.11. 2011. I et åpent oppstartsmøte ble det opprettet ei referansegruppe til hjelp under utarbeidelsen av forvaltningsplanen. Det ble gjennomført fire referansegruppemøter i løpet av våren og høsten 2012. Medlemmer i referansegruppa er representanter for: Innherred samkommune v/Arne Ramdal, Stjørdal kommune v/Harald Hove Bergmann, Statskog SF v/Per Iver Fossen, Færen reinbeitedistrikt (Gaske-laante) v/ Sonja Elise Danielsen, Reinsjø fjellstyre v/ Pål Flatås og Ola Aune, Skogn fjellstyre v/ Lars P. Holan, Skogn og Grønningen allmenninger v/ Gunnar Pettersen, fjellstyrene i Stjørdal v/Ivar Rimul, Vigden og Elgvadsfoss fjellstyre v/Vegard Vigdenes, NTNU Vitenskapsmuseet (VM) v/Anders Lyngstad, naturbasert reiseliv (Proneo AS) v/Petter Thorsen, hytte- og friluftslivsbruk v/Trygve Lullau, Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag v/Geir Vie, Frol IL v/Olav Aspli og Pål Haugskott, SNO v/Erlend Skutberg og FM v/Hilde Ely-Aastrup.

Referansegruppas rolle/mandat var å bidra med råd og kunnskap underveis i prosessen, med den hensikt å komme fram til retningslinjer for forvaltning og bruk av verneområdet i tråd med verneforskriften.

Etter en gjennomgang av utkastet til forvaltningsplan i Miljødirektoratet, ble utkastet sendt på offentlig høring 6. januar 2014. Samme år, 26. august, ble et justert utkast oversendt Miljødirektoratet som godkjente forvaltningsplanen 18. desember 2014. Etter mindre, pålagte opprettinger, ble forvaltningsplanen ferdigstilt 3. februar 2015.

Forvaltningsplanens struktur

De viktigste brukerinteressene gjennomgås i kapittel 3 med underkapitler som igjen er ordnet etter følgende temaer:

- status (kort beskrivelse av brukerinteressen),
- mål (overordna mål for forvaltningen i forhold til brukerinteressen),
- bestemmelser (utfordringer knyttet til brukerinteressen i forhold til den enkelte bestemmelsen og verneformålet, begreper presiseres og utdypes),
- retningslinjer (for dispensasjonspraksis basert på en vurdering av brukerinteressen i forhold til verneformålet),
- tiltak (for å oppnå forvaltningsmålet for brukerinteressen i forhold til verneformålet).

I kapittel 4 beskrives forvaltningsoppgavene, noen med underkapitler ordnet etter temaer som i kapittel 3.

1.1.6 Forvaltningsmyndighet

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag (FM) er forvaltningsmyndighet for Øvre Forra naturreservat etter verneforskriften. Det er forvaltningsmyndighetens ansvar at verneområdet blir forvaltet etter forskriften i samsvar med verneformålet. Dersom verneverdiene står i fare for å forringes, er det FMs ansvar at nødvendige tiltak blir igangsatt. Forhold som ikke er regulert i verneforskriften reguleres av øvrig gjeldende lovverk av annen myndighet.

Miljødirektoratet har bestemt at alle verneområder med Ramsar-status skal forvaltes av fylkesmannen og forvaltningsmyndigheten kan derfor ikke delegeres til kommunene.

1.1.7 Forholdet til annet lovverk

Ved siden av verneforskriften gjelder også annet lov- og regelverk i naturreservatet. Kommunen og de ulike organer og myndigheter utøver saksbehandling innenfor de lovverk de forvalter. Der det er relevant i forhold til forskriften, må uttalelse innhentes fra FM. Verneforskriften hjemlet i naturmangfoldloven (tidligere naturvernloven) vil ha fortrinn fremfor andre lover og forskrifter dersom det kommer til motstrid mellom bestemmelsene.

Verneforskriften for Øvre Forra omhandler ikke motorferdsel, til forskjell fra de fleste andre verneforskrifter. All motorisert ferdsel reguleres dermed av kommunen gjennom motorferdselloven.

Eksempler på relevant lovverk og tilhørende forvaltningsmyndighet:

- Fjelloven – Statskog SF og lokalt fjellstyre
- Friluftsløven – kommunen
- Statsallmenningsloven – Statskog SF og allmenningsstyret
- Bygdeallmenningsloven – allmenningsstyret

- Skogbruksloven – kommunen og FM
- Viltloven – kommunen og FM
- Lakse- og innlandsfiskloven – FM /fylkeskommunen
- Plan- og bygningsloven – kommunen
- Motorferdselloven – kommunen
- Forurensningsloven – kommunen
- Reindriftsloven – FM (tidligere reindriftsforvaltningen)
- Beiteloven – kommunen
- Kulturminneloven – fylkeskommunen
- Naturmangfoldloven – Kongen (myndighet delegert for forskjellige kapitler/paragrafer til miljøvernmyndigheter som for eksempel Fylkesmannen og kommune)

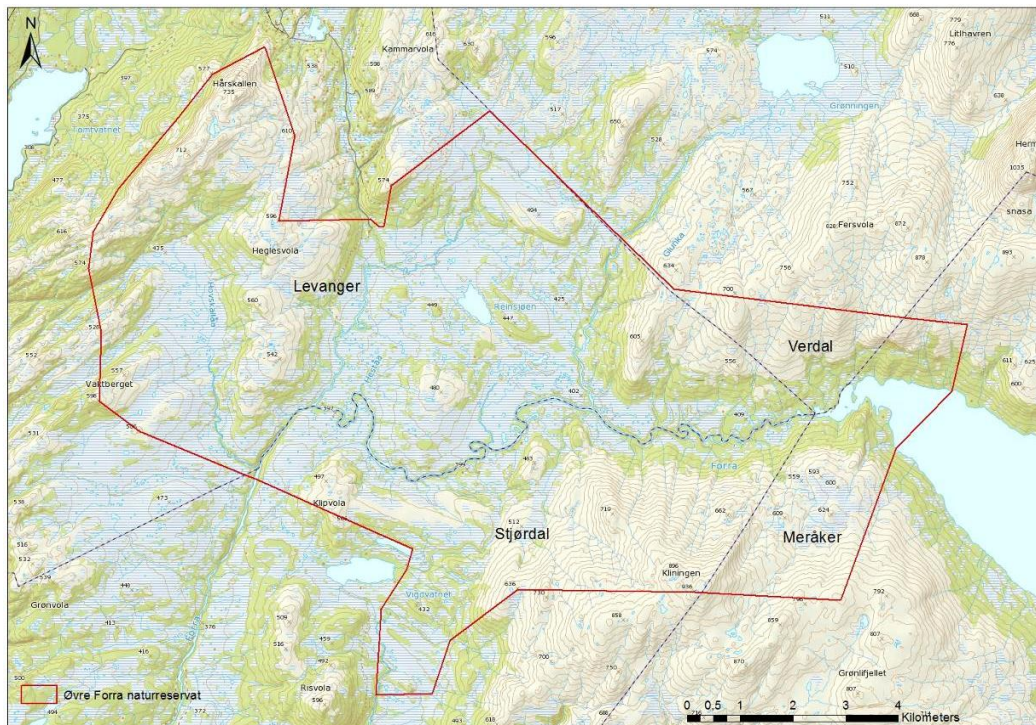
Forholdet mellom Øvre Forra naturreservat og Grønningen naturreservat

Grønningen naturreservat ble opprettet i 2011 og ligger inntil Øvre Forra naturreservat i vest. Forskriften for Grønningen naturreservat er laget etter ny mal og er mer detaljert enn forskriften for Øvre Forra. I Grønningen er det for eksempel forbud mot motorferdsel samt bruk av sykkel, hest og kjerre utenom eksisterende vegger. Tillatelser til motorisert ferdsel i Grønningen må omsøkes FM.

2 OMRÅDEBESKRIVELSE

2.1 Beliggenhet, særpreg og nåværende tekniske inngrep

Øvre Forra naturreservat (figur 1) omfatter deler av Levanger, Verdal, Stjørdal og Meråker kommuner og dekker 108 km², derav 106 km² landareal. Naturreservatet ligger 370 – 936 m.o.h.

Figur 1. Øvre Forra naturreservat i Levanger, Verdal, Stjørdal og Meråker kommuner.

Naturreservatet består av store, flate partier rundt vassdragene, slake åssider og noen høgere fjell med avrundete topper. De breie dalbunnene har flate myrer, de slake åssidene er dekket av bakkemyrer, og noen av de runde åsene (volene) har terrengdekkende myrer. I det sentrale området mellom Forra, Heståa og Glonka er det en myrfrekvens på over 80 %. Skillingsmyra dekker ca. 2 km² og er den største enhetlige myrflaten. Ellers danner ofte myrene sammen med fastmarkskoller et mosaikklandskap.

Elva Forra meandrerer gjennom store deler av myrlandskapet som er rikt på innsjøer, vatn og tjern. Mange av myrene er skogbevokste og langs øvre del av Forra finnes granskog tildels med urskogpreg. Det er mange tidligere setre og slåttemyrer i området.

Tekniske inngrep/spor av menneskers bruk

- Spredte private hytter. Noen seterbygninger, enkelte i bruk som fritidshytter.
- Sommeråpen vei går ca. 200 m inn i naturreservatet i Heståsdalen med parkeringsplass ved Heglesvollen.
- Parkeringsplassen: infotavle, gapahuk med tilrettelagt bål plass og bord og benker.
- Infotavle også satt opp ved østenden av Vigdvatnet og ved Risvola som er innfallsporten til verneområdet i Stjørdal.
- Tilrettelagt bål plass på Roknesvollen. Andre bål plasser/ leirplasser med utlegg av bål ved finnes ved Reinsjøen, Glonkoset, Sillermoen, Storsvingen og på Heståtangen.
- Bruer bygd over Salthammervæet, Hårskallåa, Vassvollbekken ved Vassvollen og over Glonka ved Glonkbu/Glonkvollen. En strekning i Ælnesdalen er klopplagt.
- Rester av et jernvinneanlegg gravd ut ved Heglesvollen.
- Rester av Kammardammen som ble bygd i 1958 og som sto i 8-9 år kan ses langs Heståa ved Ølvhaugan sør for Kammarn. Da demningen brast førte flommen til skader på vegetasjonen langs Kammarbekken og Heståa, og det ble lagt igjen mye grus langs breddene som fortsatt er synlig.
- Demning bygd ved bekkeutløpet av Reinsjøen. I 1993 ble det støpt en betongmur som erstatning for en gammel demning som trengte reparasjon. Demningen øker vannstanden med ca. en halv meter og hensikten er å hindre at det grunne fjellvannet tappes ut. To lignende demninger finnes ved Skalltjønna.
- Inngjerding av samlekvæ for beitedyr like nord for Glunkvollen, og inngjerding av P-plassen ved Heglesvollen for å holde beitedyr ute.

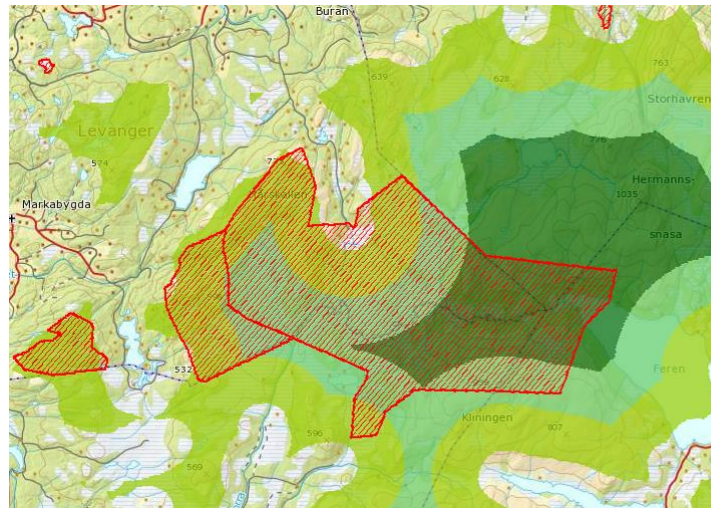
Andre spor etter menneskelig bruk av området er gjenstående stubber, vegleier og lundingsrom lengst sør i naturreservatet, rester etter fløtingsdam ved Grytesfossan og kavelbruer mellom Reinsjølia og Glonkvollen, i ferd med å forsvinne i myra etter kanskje 200 år (figur 2).

Figur 2. Oppreist rest av kavelbrua, datert til ca. 1800, ved Stallrya vest for Reinsjølia. Foto A. Lyngstad

Synlig er også tidligere hogst mellom P-plassen og Mulbustan, hogst mellom Fersoset og Leirfallfer, og hogst nordøst for Vassvollen. Siste hogst ble utført på 80-tallet. Slått og husdyrbeite har satt sitt preg på området gjennom flere hundre år. Skjøtsel i form av myrslått og kantrydding mellom Heglesvollen og Roknesvollen har foregått systematisk siden 2009.

Store områder i Øvre Forra er uten tyngre tekniske inngrep og ca. en tredel av arealet betegnes som villmarkspreget, dvs. mer enn 5 km fra tyngre tekniske anlegg (figur 3).

Figur 3. Kart med soner ifølge INON (inngrepsfrie områder i Norge) med mer enn 1, 3 og 5 (mørkest grønn) km fra nærmeste tyngre, tekniske inngrep (veg, jernbane, kraftlinjer, regulerte elver og vann, kraftstasjoner mm).

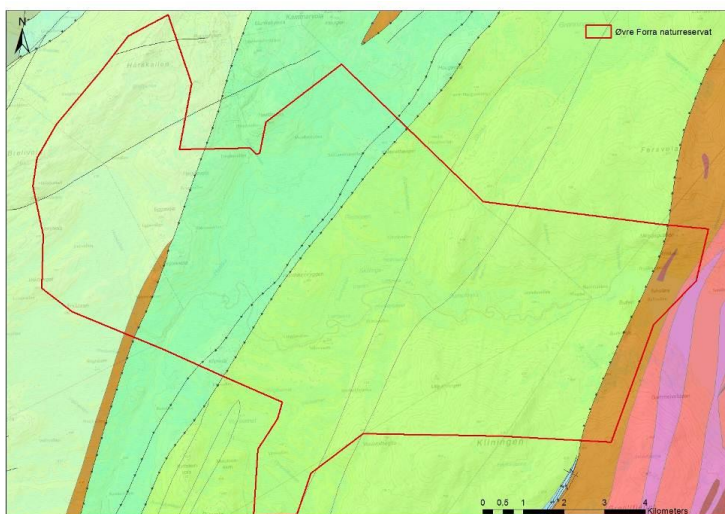

2.2 Geologi

En grundig beskrivelse av geologien i området finnes hos Moen et al. (1976), Sollid (1976), og Wolff (1973).

Berggrunn

Forra-området ligger i østre del av Trondheimsfeltet som er dannet i kambro-silurisk tid. Bergartene kan grovt deles i tre: Det østligste feltet er eldst og omfatter hovedsakelig gneis og glimmerskifer. Det midterste partiet domineres av grå og svart fyllitt. Det yngste feltet lengst i vest domineres av grå fyllitt og kalkspatholdig sandstein. Her er det mindre felt med grønnstein og det forekommer kalkstein opp til Hårskallen. Disse kambro-silurske bergartene forvitrer lett og gir fra seg plantenæringsstoffer. I store trekk blir bergartene hardere dess lenger øst en går, noe som også gjenspeiler seg i gradvis fattigere vegetasjonen, dvs. færre og mindre basekrevende arter (figur 4). (Berggrunnskart NGU).

Figur 4. Berggrunnskart for Øvre Forra. Felt fra venstre øverst: Amfibolitt og glimmerskifer / Kalkglimmerskifer og kalksilikatgneis / Leirskifer, sandstein og kalkstein / Grønnstein og amfibolitt (oransje - brunt) / Fyllitt og glimmerskifer / Glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein og amfibolitt (det største grønne feltet) / Grønnstein og amfibolitt (oransje - brunt) / Kalkstein og dolomitt (et smalt blått felt utenfor vernegrensen) / Granitt og granodioritt / Dioritt og monzodioritt/ Gabbro og amfibolitt (mørkeste felt til høyre i kartet).

Løsmasser

Forra-området har tykke lag med moreneavsetninger fra siste istid. På flatene er det sand og leire, mens innslaget av grus øker oppover dalsidene. Høyere oppe inngår stein og enkelte steder finnes det bare ubetydelige lag av løsmasser over berggrunnen.

2.3 Myr

Myrene preger landskapet. Torvdybden varierer sterkt, fra 2,5 m på flatene, 1 – 2 m i de slake bakkene, til bare noen få cm i bakker med over 10° helling. Pollenundersøkelser viser at de eldste myrene er mer enn 8400 år gamle.

Etter form og hydrologi (vannhusholdning) skilles det mellom ulike myrtyper:

Nedbørsmyr (ombrotrof myr) får tilført all næring direkte fra regnvannet og er derfor svært næringsfattig med bare et lite antall nøysomme karplanter. Slik myr finnes i området i mosaikk med flatmyrer eller som terrengdekkende myrer. Den førstnevnte typen finnes særlig på store deler av Skillingsmyra, mens terrengdekkende myrer (av internasjonal verdi jf. Moen 1983) finnes flere steder blant annet over Hundskinnstryggen, og ofte sammen med bakkemyrer.

Jordvannsmyr (minerotrof myr) finnes i området enten som flatmyrer, strengmyrer eller bakkemyrer. Flatmyrene dominerer i dalbunnen, og mange av de største myrene i området veksler mellom fattige flatmyrer og nedbørsmyrer. Strengmyrer finnes enkelte steder på myrer med svak helling og er en veksling mellom lange, smale forhøyninger og våte, flate partier. Bakkemyrene i hellende terreng er den dominerende myrtypen i området. Helningen varierer sterkt, oftest mellom 3° og 10°, men det finnes bratte bakkemyrer med helling helt opp i 20°.

I tillegg til den store variasjonen i myrtypene etter form og hydrologi, varierer myrene også langs fattig-rikgradienten (relatert til pH). De mest artsrike typene dekker størst areal vest i området, der berggrunnen er kalkrik. To andre gradienter er også viktige på myr. Myrene varierer fra myrflater (tykk torv) som ofte er åpne til mer eller mindre kratt- og trebevokste til myrkanter med tynn torv. På myrflatene er det dessuten en gradient i markfuktighet fra tuer til løsbunn.

2.4 Klima, vann og vassdrag

Nærmeste klimastasjon er Feren som ligger ca. 20 km øst for Heståa. Middelttemperaturen for året i siste normalperiode er beregnet til 2,3°C, med januarmiddel – 6,9°C og julimiddel på 12,1°C (Aune 1993). Nedbørsdataene fra Feren er 960 mm i årsnedbør (Førland 1993). Sannsynligvis ligger årlig nedbørsmengde i Øvre Forra vesentlig over 1000 mm nedbør siden området ligger lengre vest enn klimastasjonen. Snøen ligger vanligvis fra oktober/november til mai/første del av juni.

De store flatmyrene i dalbunnen er til dels svært våte med mange små tjern. Av innsjøer/vann kan nevnes Reinsjø på ca. 0,26 km² i Levanger, og innsjøen Feren som kommer inn i verneområdet lengst i øst. I Feren samles vannet fra store fjellområder i Verdal og Meråker.

Elva Forra er en sideelv til Stjørdalselva med et nedbørsfelt på 608 km². Forra starter i utløpet av Feren 401 m.o.h. og de første 6 km renner elva vestover i en u-dal. Forra renner så ut i det store myrbassenget der den meandrerer i det flate myrlandskapet og renner rolig og djup i to store loner. Elva har her et fall på ca. 2,2 m på en strekning på ca. 8 km. Nedenfor dammen

ved det nederste lonet, svinger elva mer mot sør og de to siste km innenfor verneområdet går elva i fosser og stryk.

Av tilløpselver/bekker til Forra kan nevnes Skravla som kommer fra fjellet Klininga helt sør i verneområdet, Glonka som kommer fra innsjøen Grønningen utenfor verneområdet i Verdal, fra Litjklininga Storbekken som renner ut i Forra vis-à-vis Glonka, Svartbekken fra Skillingsmyrin, Heståa fra nord med blant annet en sidebekk fra Reinsjøen, og i vest Hårskallåa som går sammen med Forra helt sør i verneområdet. Helt sør går elva Vigda med Vassvollbekken gjennom deler av reservatet.

2.5 Brukshistorie, kulturminner og kulturlandskap

Pollendiagrammer og arkeologiske undersøkelser fra området viser at mennesker har påvirket og brukt området i ca. 4000 år. Jernproduksjon tok til for ca. 2200 år siden, og bruk av utmarka til reinbeiting, seterdrift og utmarksslått har pågått i mange hundre år.

Det har vært drevet tømmerdrift i området, og restene etter fløtingsdammen (Grytesdammen/Stamm) i Forra litt øst for Grytesvola er et vitne om dette. Ved Fersoset er det funnet gamle ildsteder i bakken noe over strandnivå, og dette forteller trolig om tidligere fangst og fiske i området.

Til området er det knyttet flere gamle fortellinger om bosettinger, samt sagn om underjordiske (Sivertsen m.fl. 1984).

Jernvinne

I 1982 ble det gjort oppsiktsvekkende funn av et stort jernvinneanlegg ved Heglesvollen. Det er også rester etter et lignende anlegg ved Roknesvollen, og slike anlegg har det vært flere av i Øvre Forra-området. Produksjonen av jern basert på myrmalm nådde noen topper, den første ca. år 200 – 300 e. Kr., de neste på 1100-tallet og 1500 – 1600-tallet. Produksjonen ved Heglesvollen er beregnet til 50 tonn rent jern. Brenselet til ovnene var trekull, hovedsakelig av furu og bjørk. Avskogingen på den tiden kan ha ført til økt forsumping og dermed bidratt til dannelse av myr (Berre 1985).

Seterdrift, fjellslått og beite

Helt fram til forrige århundre har området vært sterkt utnyttet til slått- og beitebruk. I følge Jon Leirfall (Leirfall 1970) kan seterdrift i disse traktene gå helt tilbake til forhistorisk tid. Hele 31 setrer i området er kartfestet og beskrevet av Sivertsen m.fl. (1984). De fleste av setrene ligger i de vestlige delene av naturreservatet eller ved de store vassdragene der jordsmonnet er rikest. Fjellslåtten eller myrslåtten hadde nær tilknytning til seterbruket. Graset ble satt på stakk og kjørt ut med hest og slede på vinteren. Høyløene på setrene ble brukt til høyet som ble høstet på setervollene, og vi kjenner ikke sikkert til løer utenfor vollene.

Utover 1800-tallet avtok omfanget av myrslåtten gradvis ettersom den gårdsnære innmarka ble utnyttet mer effektivt. Etter hvert var det hovedsakelig husmennene som drev med myrslått (Hallan 1964). Det er fortalt (Torleif Hagen) at det unntaksvis ble slått i området Kammaren og vest for Heståa helt fram til midten av 1930-tallet, og i noen år under andre verdenskrig. På Slåttmyra var Anton Flatås i 1934 den siste som slo myra på tradisjonelt vis. Stakkstanga etter denne slåtten stod i lang tid (Nygård 1999).

Ljåslått på Slåttmyra ble tatt opp igjen i liten skala for 40 år siden, og området ble av Levanger lærerskole brukt i undervisninga. Myra har blitt slått ved flere anledninger siden, blant annet som en del av arrangement Friluftslivets dag (Fjelldagen) på Frolfjellet.

Øvre Forra-området har vært brukt til beiting av rein og bufe i mange hundre år. Av bufe de siste 70-80 årene er det særlig sau og kviger som har brukt området til sommerbeite. På noe areal har beitebruken sannsynligvis hatt lang innvirkning på vegetasjonen, og beiting kan ha bidratt til å bremse gjengroingen av setervollene i området i senere år.

Ferdsl i fjellet

Flere kløvveier minner om lang tids ferdsel i fjellet. Et nett av kløvveger gikk opp fra bygda. En hovedferdselsåre, som ble brukt både sommer og vinter, gikk til Sverige gjennom området (Sivertsen m.fl.1984). De gamle kløvveiene til setrene er nå delvis merket og egnet som turstier (Levanger kommune 2004) (figur 5).

Figur 5. Gammel kløvveg som ender ved Fersoset. Her fra strekningen mellom Mulbustan og Salthammervollen. I dag er kløvvegen mye brukt som tursti. Foto Hilde Ely-Aastrup, FMNT

Samiske kulturminner

Mange navn som Finntangen, Finnåsen, Reinsjøen og Sumulmyra vitner om utstrakt bruk av området gjennom lang tid. Ved Feren er det registrert en eldre samisk boplass (Levanger kommune 2004).

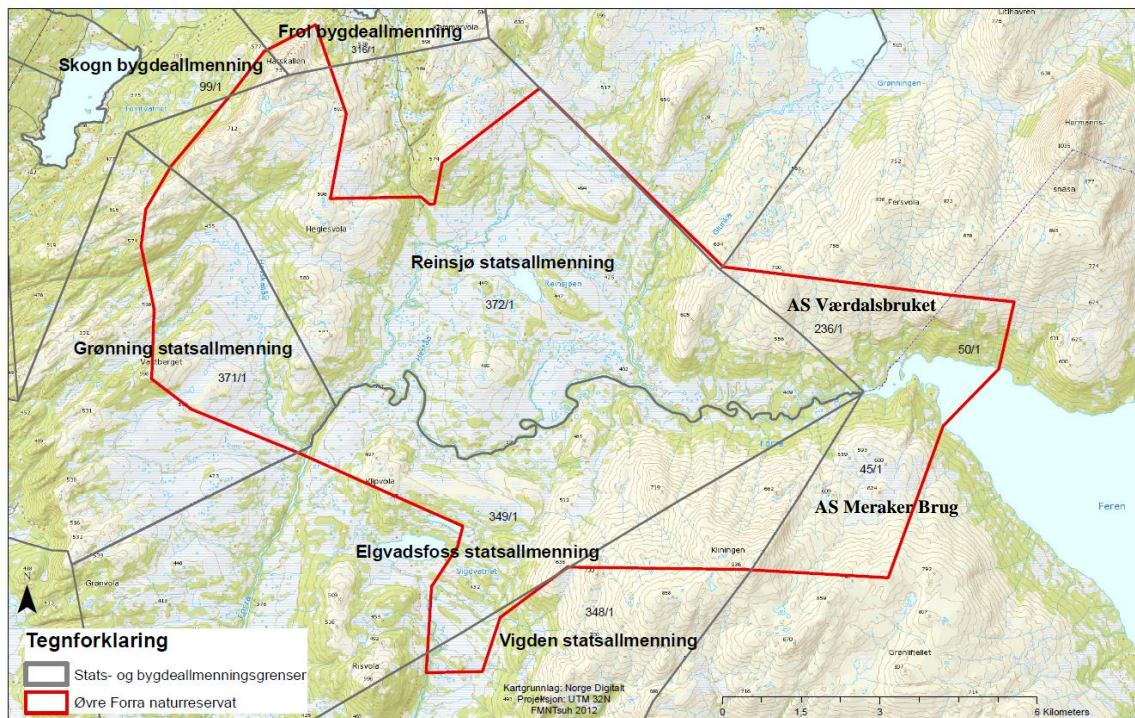
Generelt må samiske kulturminner og samisk landskapsbruk forstås ut fra andre synsvinkler enn hva man er vant til. Samisk landskapsbruk omfatter mer enn reindrifta. Det dreier seg for eksempel om jakt, fangst og fiske, og ikke minst om sanking av nyttevekster og uttak av materialer. Reindrifta spesielt før 1905 inngikk i et større system der for eksempel Forra og Lierne var knytta sammen i samme området som Jämtland. Mange samiske kulturminner er ennå ikke dokumentert eller undersøkt, og er derfor vanskelig å stedfeste. Samiske stedsnavn, for eksempel, er mer en geografisk terminologi som ikke bare hører til en plass. For eksempel er *vaellie* en betegnelse på slutningen av et fjell der det går over i flate, og *sjaaregvevtele* er en betegnelse på steinet snaufjell. Ofte er ikke disse kartfesta, men folk vil kjenne dem som sitt fagspråk (Håkon Hermanstrand, pers. medd.).

Det finnes for øvrig noe litteratur om samisk historie, stedsnavn og bruk av dette aktuelle området, for eksempel av Jünge, Å. (2013). Jåma, P. (1987) har gitt ut rapport etter registreringer av kulturminner i samisk regi. Fjellheim, S. (1994) har skrevet en generell artikkel om forståelsen av det samiske kulturlandskapet. Ween, G. (2010) tar for seg møtet mellom ulike landskapsforståelser i en verneprosess.

2.6 Eiendomsforhold og bruksretter

Ca. 90 % av området er statsallmenning som administreres av Statskog SF (figur 6).

- I Levanger kommune omfatter verneområdet store deler av Reinsjø statsallmenning med gnr/bnr 372/1, deler av Grønning statsallmenning med gnr/bnr 371/1, mindre deler av Frol bygdeallmenning med gnr/bnr 316/1, og Skogn bygdeallmenning med gnr/bnr 99/1.
- I Verdal kommune eies grunnen av AS Værdalsbruket med gnr/bnr 236/1.
- I Stjørdal kommune ligger hele området innen Vigden statsallmenning med gnr/bnr 348/1, og Elgvadsfoss statsallmenning med gnr/bnr 349/1.
- I Meråker kommune eier AS Meraker Brug grunnen rundt Feren, gnr/bnr 45/1 og 50/1.

Figur 6. Allmenninger og eiendommer i Øvre Forra naturreservat.

Det er bruksretter/jordbrukstilknyttede rettigheter i området som reguleres av fjelloven og statsallmenningsloven. Reindriftsnæringens bruksrett reguleres av reindriftsloven.

Organisering av rettighetshavere

- Færen reinbeitedistrikt (Gaske-laante)
- Frol Beitelag
- Hoabustad og Skogn beitelag
- Roknesbustad seterlag
- Risvola beitelag
- Grønningen hytte og turlag
- Nord-Trøndelag Turistforening
- Kjentmann Stjørdal Levanger Historielag
- Skogn historielag
- Roknesvollen 4H-seter
- Frol IL

Frivillige organisasjoner med spesielle interesser i området

- Munkebyvola hyttevelforening
- Vigdevann hytteeierforening
- Vulusjølaget
- Levanger Jeger og Fiskerlag
- Markabygda IL
- Skogn IL
- Naturvernforbundet
- Levanger Røde Kors
- Forra 4H

2.7 Biologiske verdier

For Øvre Forra naturreservat der formålet også omfatter å ivareta truede arter, naturtyper og økosystemer, skal området forvaltes i henhold til målene i naturmangfoldloven § § 4 og 5:

Forvaltningsmålene for naturtyper og økosystemer, og for arter

“Målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det arts mangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig.”

“Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

Forvaltningsmålet etter første ledd gjelder ikke for fremmede organismer.

Det genetiske mangfold innenfor domestiserte arter skal forvaltes slik at det bidrar til å sikre ressursgrunnlaget for fremtiden.”

2.7.1 Rødliste og svarteliste

Arter

Av de mange artene som er registrert i Øvre Forra er femten av fugleartene rødlistet. Av disse har hubro, brushane og hettemåke forsvunnet fra området siden 1970-tallet. Snøugle, jaktfalk og fjellmyrløper foreligger det heller ingen kjente nyere funn av. Av årlig forekommende rødlistearter har området en særlig god bestand av dobbeltbekkasin, og videre hekker vipe, strandsnipe og fiskemåke i Øvre Forra, alle nær truet (NT) i norsk rødliste (Kålås m.fl. 2010) .

Seks karplanter står på rødlista, alle NT. Klåved (*Myricaria germanica*), kvitkurle (*Pseudorchis albida*), nebbstarr (*Carex lepidocarpa*), myrtust (*Kobresia simpliciuscula*), engbakkesøte (*Gentianella campestris ssp. campestris*) og brunskjene (*Schoenus ferrugineus*).

Av sopparter i naturreservat jf. Artskart 11.09.12, er følgende på rødlista: knippesøtpigg (*Bankera violascens*) NT, røykkøllesopp (*Clavaria fumosa*) NT, gråfiolett køllesopp (*Clavaria purpurea*) NT, fiolett greinkøllesopp (*Clavaria zollingeri*) VU, blå slimslørsopp (*Cortinarius salor*) VU, duftskinn (*Cystostereum murrayii*) NT, *Entoloma velenovskyi* VU, røykbrun jordtunge (*Geoglossum hakelieri*) EN, liten rotreddiksopp (*Hebeloma birrus*) NT, lutvokssopp (*Hygrocybe nitrata*) NT, russelærvokssopp (*Hygrocybe russocoriacea*) NT, papillvokssopp (*Hygrocybe subpapillata*) VU, mørkskjellet vokssopp (*Hygrocybe turunda*) VU, rødrende vokssopp (*Hygrophorus secretanii*) NT, svartsonekjuke (*Phellinus nigrolimitatus*) NT, barpiggbevre (*Protodontia piceicola*) VU, lundmusserong (*Tricholoma sejunctum*) EN.

Laven trollstobeger (*Cyphelium karelicum*) er også funnet her og er rødlistet i kategori EN.

Tre pattedyr er på rødlista, jerv og bjørn i kategori EN og gaupe i kategori VU.

Rødliste for arter

Nasjonal rødliste er en oversikt over plante- og dyrearter som på en eller annen måte er trua av utryddelse, er utsatt for betydelig reduksjon eller er naturlig sjeldne. I “Norsk rødliste for arter 2010” grupperes artene som følger (med engelsk navn i parentes):

- RE – Regionalt utryddet (Regionally Extinct)
- CR – Kritisk truet (Critically Endangered)
- EN – Sterkt truet (Endangered)
- VU – Sårbar (Vulnerable)
- NT – Nær truet (Near Threatened)
- DD – Datamangel (Data Deficient)

Kategoriene er inndelt etter artenes sannsynlighet for å kunne dø ut over tid. For øvrig vises det til Kålås m.fl. (2010) for nærmere forklaring av inndeling, metoder og artsutvalg for rødlista, samt kort om hvilke miljøer artene lever i og viktige trusselsfaktorer.

Naturtyper

Av naturtyper som er vurdert med hensyn på truethet, finner vi i Øvre Forra naturtypene slåttemyrflate EN, slåttemyrkant CR og kystnedbørsmyr VU, som omfatter terrengdekkende myr. Kanten mellom den tradisjonelle slåttemyra og skogen hadde en spesiell artsrik flora, men artene i kantsonen fortrenses raskt av vier og annet lauvkratt ved opphør av slått. Myrflata derimot holder seg åpen over mye lengre tid og er dermed generelt mindre truet. Naturtypene slåttemyrflate og slåttemyrkant er vurdert å ha hatt h.h.v. meget sterk og ekstrem reduksjon av areal i akseptabel tilstand i løpet av de siste 50 årene (Moen & Øien 2011).

Setervollene er under kartlegging og vil bli verdisatt etter kriterier for kulturmarkseng (slåttemark/naturbeitemark). Kulturmarkseng er i rødlista betegnet som sårbar (VU).

Rødliste for naturtyper

Norsk rødliste for naturtyper 2011 (Lindgaard & Henriksen 2011) er basert hovedsakelig på grunntyper i det nye kartleggingssystemet NiN (Naturtyper i Norge). Vurderingene i forhold til truethet bygger på prosentvis reduksjon av areal i akseptabel tilstand i løpet av de siste 50 årene. Samme kategorier benyttes som i rødliste for arter.

Svartelistearter

Av svartelistede arter er så langt kun sporadisk registrert mink innen verneområdet. Det er ikke usannsynlig at innførte planter kan bli funnet på setervoller og andre bygningsnære arealer.

Fremmede arter

Norsk svarteliste er en oversikt over fremmede arter som utgjør eller kan utgjøre en trussel for norsk natur. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012 (Gederaas m.fl. 2012), har risikovurdert 1180 av påviste 2320 fremmede arter i Norge. De økologiske risikovurderingene er delt opp i fem kategorier: Ingen kjent risiko, lav risiko, potensielt høy risiko, høy risiko og svært høy risiko. Det er kun artene i de to høyeste kategoriene som havner på svartelista. Dette er arter som er påvist å ha negative effekter på stedegent biologisk mangfold.

2.7.2 Vegetasjon

Det er laget vegetasjonskart (målestokk 1:10 000) for vel 70 km² av reservatet (Moen m.fl. 1976). Sammen med fagrapporter (fem botaniske rapporter/notater utgitt fra 1997 og framover, VM) gir vegetasjonskartet en god oversikt over vegetasjon og naturtyper i sentrale deler av Øvre Forra naturreservat.

Kalkholdig berggrunn ved Hårskallen har gitt grunnlag for en rik og frodig flora med mange kalkelskende arter samt en rekke fjellplanter som mangler i fjella ellers i distriktet. Baserik berggrunn har gitt grunnlag for rikmyrer. Så stort areal med intakt rikmyr som det vi finner vest for Forra – Heståa er uvanlig i Norge, og rikmyrene har internasjonal verdi. Langs elvekantene dominerer tett kantskog av gran og delvis bjørk. I de slake liene er det oftest tett eller glissen barskog i veksling med bakkemyr. Denne skogen går videre over i fjellvegetasjon. Skoggrensa går stort sett 500-550 m.o.h. i området. Vegetasjonskartet (Moen et al. 1976) viser at over 500 m.o.h. utgjør fjellvegetasjon 22 %. Resten er fordelt på fukthei- og fuktengvegetasjon (23 %), skog (22 %) og myr (37 %).

I Naturbase er større arealer lagt inn som kystmyr, velutviklet terrengdekkende myr verdisatt til svært viktig. Fra Forra og sørover mot Risvola er det flere registrerte naturtyper, blant annet terrengdekkende myr (ca. 10 %) og rikmyr (ca. 2 %).

Vannvegetasjonen i de mange tjern og myrpytter i området er forholdsvis fattig på arter. Bukkeblad er vanlig på grunt vann mens flotgras kommer inn på dypere. I loneområdene i Forra er det delvis tett vegetasjon der arter som småpiggnopp og tjønnaks dominerer. På litt mer strømrrike steder vokser tusenblad og hesterumpe. Kun 24 forskjellige arter er registrert totalt. Dette er i samsvar med hva en kan forvente ut fra ensartet og næringsfattig vannkvalitet.

Sumpvegetasjon finnes bare i små partier, hovedsakelig i gamle elveleier, i kanten av de stilleflytende elvene og i kanten av tjern/myrpytter. Vanlige arter er flaskestarr og elvesnelle, og enkelte steder er det et busksjikt med sølvvier.

Kildevegetasjon er vegetasjon rundt grunnvannsfremspring og dekker sjelden mer enn 10 – 20 m². Totalt er det i det vegetasjonskartlagte området registrert 12 tydelige kilder. De fleste ligger vest i området. Her er det kalkholdig grunn, noe som gir baserikt grunnvann og artsrik vegetasjon. Arter som linnmjølke, kastanjesiv, trillingsiv og gulsildre er typiske, mens arter som fjellmarihand og fjæresauløk kan opptre ved enkelte kilder. Kalkkrevende moser er vanlig i bunnsjiktet. Grønnvier er vanlig i kanten av kilder.

Myrvegetasjonen varierer langs gradientene fattig-rik, myrkant-myrlate og tue-løsbunn (på myrflate), (se avsnitt 2.3) med 20 karplanter registrert på de fattige nedbørsmyrene til over 100 på de ekstremrike myrene.

Skogvegetasjon innen det vegetasjonskartlagte området dekker 36 % av arealet, fordelt på 25 % fastmarkskog og 11 % skog/krattbevokst myr. De største sammenhengende skogsområdene er i dalførene og liene vest for Forra – Heståa og fra Sumulmyra og østover mot Feren. Langs elvene er det mange steder velutviklet kantskog. Vanlige treslag i området er furu, gran, bjørk og gråor. Furu opptre sjelden på større sammenhengende areal men er skogdannende hovedsakelig på myr. Opp mot skoggrensa kan bjørk danne rene bjørkeskoger. Gran er skogdannende på fastmark og dominerer i kantskogen. Her inngår også gråor og bjørk, mens treslagene hegg, rogn og osp forekommer sjeldent.

Åpen fukthei og fukteng er vegetasjon på fuktig fastmark som ikke er skogkledd. I området finnes den på arealer over skoggrensen, på sletter ved elvene og større bekker med høyt grunnvannsnivå, areal som oversvømmes i flomperioder. På vegetasjonskartet er det skilt ut 3 ulike enheter der røsslynghei dominerer.

Fjellvegetasjon kommer inn over skoggrensen, det vil si for det meste over 500 m.o.h. All fjellvegetasjon innen området tilhører lavalpin sone. Det aller meste av vegetasjonen er fattig, men på Hårkallen er det arealer med rik fjellvegetasjon med en rekke kalkkrevende arter.

Kulturbetinget engvegetasjon finnes først og fremst på setervollene, men flere av disse er i en gjengroingsprosess. Tidligere var kulturpåvirkningen større, med myrslått, hogst og mer omfattende beiting. Arealmessig utgjør denne vegetasjonstypen svært lite.

Karplanter: Det er registrert hele 331 forskjellige karplanter i området. Flere arter i området er relativt sjeldne eller forekommer spredt i landsdelen. Dette gjelder blant annet de rødlistede artene nebbstarr, bakkesøte, myrtust, klåved og kvitkurle (figur 7). Flere andre arter må regnes som uvanlige, for eksempel myrkråkefot og mange av fjellplantene med utpostlokaliteter på toppen av Hårskallen.

I tillegg er det floristisk interessant at arter med henholdsvis vestlig og østlig utbredelse møtes, samt at lavlandsarter møter fjellarter. Den kalkrike Hårskallen har en rik fjellvegetasjon og er en vestlig utpost for en rekke kalkkrevende arter. Her finnes reinroseheier og en kan treffe på arter som skredarve, sandfiol, sotstarr, rabbestarr, agnorstarr, fjellkurle, rabbetust, myrtust og gullmyrklegg. Floraen i området er beskrevet hos Moen et al. (1976) og Skogen (1970).

Sopp: Undersøkelser av soppfloraen i området er gjennomført men de er ikke fullstendige. Fortsatte undersøkelser vil gi nye funn. Pr. 1986 var det påvist ca. 370 arter høgere sopp i området. Soppfloraen er nærmere beskrevet av Sivertsen hos Moen et al. (1976).

Figur 7. Kvitkurle. Foto A. Lyngstad

Mose- og lavfloraen er ikke systematisk kartlagt, men i Moen et al. (1976) er det nevnt en god del arter i beskrivelsen av enhetene på vegetasjonskartet. I Moen & Singsaas (1994) er det listet opp en del myrarter, bl.a. ei fullstendig liste over torvmoser (*Sphagnum spp.*), og ei ufullstendig liste over andre kryptogamer. I Artskart er det per 28. 9.2012 lagt inn 72 registrerte arter lav og 124 mosearter innen Øvre Forra naturreservat.

2.7.4 Fugle- og dyreliv

Variasjonen og rikheten i myrlandskapet sammen med urskogpreget ved Forra, innsjøer, tjern og elver, gjør at fuglefaunaen blir spesielt rik. Særlig gir området grunnlag for en stor bestand av vadefugler. Det er per 1.7.2012 observert 123 fuglearter innenfor reservatet. Av disse er det 19 arter vadere (Thingstad 2012). I tillegg kommer 10 arter som er observert innenfor randområdene til verneobjektet, dvs. hovedsakelig i Fersdalen-Sulåmo-området. Blant disse 10 inngår også to arter vadere (Moksnes 1971, 1977). De varierte myrområdene med det rike fuglelivet har ført til at området har fått Ramsar-status (se kap. 1.1).

Fugler

Lommer: Smålom og trolig også storlom hekker spredt i området. Begge artene lever hovedsakelig av småfisk som fanges i stillestående vann. Lommene har vanskelig for å ta seg fram på land, og legger alltid reiret like ved vannkanten. I tillegg er de sky og ømfintlige overfor uro i omgivelsene.

Andefugler: Sangsvane benytter Fersoset som rasteplass under vårtrekket p.g.a. at det her tidlig er åpent vann. Langs vann og vassdrag hekker tallrikest stokkand, krikkand, kvinand, men også svartand, toppand og laksand. De fleste andeartene foretrekker vegetasjonsrike vann og vassdrag som oppholdssteder fordi vannplanter og vannlevende dyr er deres viktigste føde, og fordi kraftig vannvegetasjon gir godt skjul.

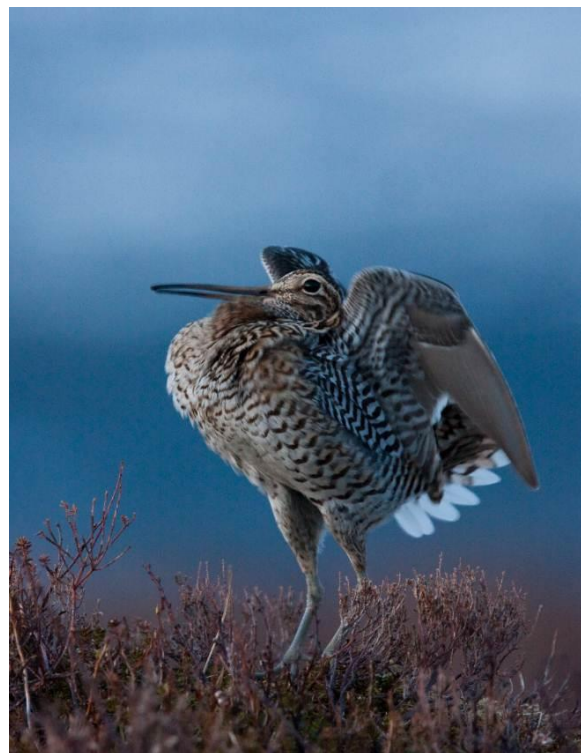
Enkelte andre andearter er observert i tillegg, helst på trekk. Dette er bergand, havelle, ærfugl, siland, brunnakke og gravand. Toppand syntes å ha blitt mer vanlig enn før (Thingstad 2012).

Rovfugler: Åtte arter er observert i området. Kongeørn og fjellvåk hekker jevnlig, særlig i smågnagerår. Ellers er spurvehauk, tårnfalk og dvergfalk registrert hekkende, mens fiskeørn trolig har hekket tidligere. I tillegg er artene hønehauk og jaktfalk observert.

Hønsefugler: Samtlige av våre vanlige jaktbare hønsefuglarter som orrfugl, storfugl, jerpe, lirype og fjellrype finnes i området i til dels gode bestander.

Riksefugler: Det er gjort mange observasjoner av trane i området, og flere hekkeplasser er påvist.

Vadefugler: I alt 19 arter er registrert innenfor reservatet. Særlig tallrik er heilo, enkeltbekkasin, småspove og rødstilk. Videre hekker vipe, rugde, grønnstilk, gluttsnipe, sandlo, strandsnipe, dobbeltbekkasin og brushane vanlig (på 70-tallet). Trolig hekker også, skogsnipe og fjæreplytt i området. I tillegg er artene tjeld, boltit, steinvender, storspove, fjellmyrløper og svømmesnipe registrert.

Figur 8. Dobbeltbekkasin. Foto G. Kjærstad

På 70-tallet ble det sett brushaneleik med 23 spillende hanner i området. Denne arten har trolig forsvunnet som hekkefugl fra Forra-området for flere år siden, av utenforliggende årsaker.

Den relativt sjeldne arten dobbeltbekkasin hadde minst 3 ulike spillplasser her på 70-tallet. På en plass ble det da registrert minst 20 hanner. Fortsatt kan leiker observeres og den lokale hekkebestanden bedømmes til å være stabil og god (figur 8).

Måkefugler: Av måkefugler er tjuvjo, fjelljo, sildemåke, fiskemåke, hettemåke og terne observert. Både fiskemåke og hettemåke hekket vanlig på 70-tallet. Siden da har bestanden av fiskemåke økt, mens hettemåke har forsvunnet som hekkefugl, sannsynligvis på grunn av ungepredasjon fra mink.

Ugler: Hubro, haukugle og perleugle er dokumentert hekkende i verneområdet, mens jordugle sannsynligvis også hekker i området i gode smågnagerår. Andre ugler som er observert er snøugle og kattugle. Bestanden av ugler varierer fra år til år, da smågnagere utgjør en viktig del av næringen. Av de dokumenterte hekkende ugleartene i området er hubro særlig sårbar for forstyrrelser i nærområdet til hekkeplassen under de tidlige fasene av hekkesesongen.

Hakkespetter: Seks ulike spettearter er observert i området. Tretåspett er den mest tallrike, mens andre spettearter som hekker her er svartspett, flaggspett og dvergspett. I tillegg er gråspett og vende Hals observert.

Spurvefugler: Denne gruppen er den mest artsrike og individrike av alle fuglegruppene. Det hekker spurvefugler i alle typer biotoper i området. De fleste artene har blandet kost av insekter og plantedeler, og gruppen omfatter typiske insektsetere som svaler, altetere som skjære, kråke og ravn, og kjøttetere som varslere.

Pattedyr, fisk og elvemusling

Det er ikke foretatt systematisk registrering av pattedyr i området. Arter som likevel med sikkerhet er observert er vanlig spissmus, vannspissmus, flaggermus, ekorn, bever, lemen, markmus, klatremus, røyskatt, mink, mår, oter, grevling, rødrev, jerv, gaupe, elg og rådyr. Bever var fraværende på 70-tallet i Forra-området etter tidligere å ha holdt til her. Det ble i denne perioden gjort forsøk med utsetting i Meråker. Den er nå kommet tilbake og har blitt observert her de siste fem årene.

Forras øvre del er ørretelv, men også røye fra Feren kan gå nedover elva. Forra har en bestand av bekkeaure av middels kvalitet (70-tallet). Feren er en næringsfattig sjø, og prøvofiske viste tidligere at fisket er dårlig med overbeskattet ørretbestand og underbeskattet røyebestand. I senere år har fisket rettet seg vesentlig og en kan få både ørret og røye som er feit og fin (Kjell Slungård, pers. med.).

Elvemusling ble funnet ved samløpet mellom Heståa og Forra ca. 1970 (Anton Rikstad pers. medd.). I 2011 ble lokaliteter med elvemusling rekartlagt i Nord-Trøndelag. En populasjon i Reinsjøbekken ble vurdert til høy verneverdi (klasse II), dvs. livskraftig bestand. Den ble ikke gjenfunnet i Heståa. Det vil undersøkes videre om den finnes i selve Forra. Stasjonær ørret er vertsfisk for muslinglarvene (Berger 2011).

2.8 Bevaringsmål

Konkrete bevaringsmål for Øvre Forra naturreservat skal bidra til at naturkvalitetenes utvikling blir dokumentert og nødvendige tiltak for å opprettholde dem blir iverksatt i tide. Både for vegetasjon og fugl har VM (NTNU Vitenskapsmuseet) utformet forslag til bevaringsmål for Øvre Forra gjennom Miljødirektoratets prosjekt “Oppfølging av verneområder – bevaringsmål og overvåkning” (se kap. 1.1). Det har skjedd en utvikling i metodikken rundt bevaringsmål siden pilotprosjektet ble gjennomført, og de siste to åra har VM arbeidet med oppdaterte bevaringsmål for vegetasjon i reservatet (Lyngstad & Øien 2015).

Naturkvaliteter

Naturkvaliteter er naturtyper, arter, geologi og landskap som verneområdet er opprettet for å ta vare på. Naturkvalitetene framgår gjerne direkte av det overordnede verneformålet. I tillegg kan det være nødvendig å definere naturkvaliteter ut over verneformålet.

Bevaringsmål

Bevaringsmål skal konkretisere overordna mål og definere den tilstanden en ønsker en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Et bevaringsmål skal være målbart og fungere i praksis. Det er derfor viktig at bevaringsmålet ikke stiller for store eller urealistiske krav til innsats og målemetode. Naturkvalitetene med tilhørende bevaringsmål er både grunnlaget for å iverksette skjøtsel og for å vurdere effekten av skjøtsel.

2.8.1 Bevaringsmål for vegetasjon i Øvre Forra

Myrlandskapet er den overordna kvaliteten i verneområdet, og de varierte myrene i Øvre Forra har flere naturkvaliteter slik begrepet brukes i forbindelse med bevaringsmål. Verdier knytta til andre typer vegetasjon er imidlertid også av interesse, og VM har formulert bevaringsmål for kulturmark (setervoller) og fjellvegetasjon. Videre skiller VM mellom naturkvaliteter som krever skjøtsel gjennom rydding og slått og de som ikke krever skjøtsel (gjelder områder utenfor setervollene).

For Øvre Forra naturreservat er det satt opp seks bevaringsmål som omhandler plantelivet. Disse er vist i Vedlegg 4 tabell 1. Utformingen av bevaringsmålene er gjort med tanke på at de skal være konkrete og målbare uten altfor store kostnader.

Bevaringsmål 1: Slåttemyr og -eng vest for Heståa. Målsettingen her er å øke arealet til ca. 350 daa (jf. skjøtelsesplan). Arealet er per 2012 langt under det som tidligere har vært i hevd som slåttemyr i området. Tilstanden blir derfor vurdert som dårlig, men den er helt klart i bedring i og med at ca. 70 daa slåttemyr har blitt rydda for kratt og slått de siste fem årene. Vegetasjonsanalysene som er gjennomført i perioden 2009-12 på åpen kalkrik myrflate og på bratte bakkemyrer dokumenterer mye strø* og relativt lite moser. Store mengder strø er et generelt trekk på myrene i det området som har blitt rydda og slått i samme periode. Dette er et tegn på at slåttemyrene i Øvre Forra gror igjen, og det er en effekt som vanligvis viser seg før myra vokser til med kratt og busker. Dette bygger opp under vurderingen av tilstanden, og det er derfor viktig at skjøtelsesarbeidet fortsetter med samme intensitet i årene som kommer.

* Begrepet «strø» betyr i denne sammenhengen et lag med tørre, døde planterester som bygger seg opp i tykkelse gjennom år uten slått og fjerning.

Bevaringsmål 2: Intakt hydrologi hos kjente, stabile og sterke kilder.

Bevaringsmål 3: Uendret areal av åpen kalkrik myrflate.

Bevaringsmål 4: Uendret areal av terreng-dekkende myr.

Bevaringsmål 5: De 8 høgest prioriterte setervollene (Lyngstad & Jordal 2015) har uendret areal med åpne enger.

Bevaringsmål 6: Uendret areal i forhold til vernetidspunkt av artsrik og base-krevende fjell-vegetasjon

Mye av oppfølgingen av bevaringsmålene foreslås å gjøres som flybildetolking, gjenfotografering i faste fotopunkter eller feltbefaringer. Dette er ofte tilstrekkelig for å vurdere tilstand, og mindre ressurskrevende enn oppfølging av faste prøveflater. Effekten av skjøtselen på slåttemyrene mener VM bør følges opp med undersøkelser i faste prøveflater. For slåttemyrene og kulturmarka på setervollene kreves det skjøtsel for å nå bevaringsmålene, mens for de andre naturkvalitetene er det i hovedsak eventuelle problemer med slitasje som kan kreve aktive tiltak.

Metoder for å vurdere om bevaringsmålene er oppnådd, vurdering av tilstanden i 2014 samt tiltak for å oppnå bevaringsmålene er ført opp i Vedlegg 4 tabell 1.

2.8.2 Bevaringsmål for fugl i Øvre Forra

For naturkvaliteter i Øvre Forra er det satt to ornitologiske bevaringsmål der begge angår områdets rike vadefuglfauna (Vedlegg 4 tabell 2). Det første har hele gruppen vadefugler som forvaltningsrelevant gruppe, der opprettholdelse av den rike vadefuglfaunaen ute på Forramyrene er bevaringsmålet. Det andre har kun en forvaltningsrelatert art, nemlig dobbeltbekkasin, med opprettholdelse av et tilstrekkelig antall fugler på spillplassene som mål (Thingstad 2010).

Som en videreføring av Miljødirektoratets “oppfølgingsprosjekt” (kap. 1.1) ble det tre år på rad gjennomført ornitologisk kartleggingsarbeid i Øvre Forra. Resultatene fra disse undersøkelsene danner grunnlag for å evaluere status i forhold til bevaringsmål for fugl.

Konklusjonen fra dette arbeidet er at bevaringsmålet om å opprettholde en rik vadefuglfauna ute på myrflatene langt på vei synes å være oppfylt. I 2010-12 ble i alt 10 arter registrert med territoriell atferd innenfor de to aktuelle takseringsfeltene (vipe, heilo, rødstilk, grønnstilk, gluttsnipe, enkeltbekkasin, dobbeltbekkasin, småspove, myrsnipe og strandsnipe), i tillegg ble rugde og skogsnipe observert like ved. Tilstandssituasjonen for det første bevaringsmålet, som er å opprettholde den rike vadefuglfaunaen ute på Forramyrene, vurderes til å være god.

Det andre bevaringsmålet er koplet opp mot å opprettholde størrelsen på de påviste spillplassene for dobbeltbekkasin i området (Østnes og Kroglund 2010). Her vurderes tilstanden å være god. Gjengroing med busker og trær på spillplassene synes per dato ikke å være en aktuell problemstilling. Slik situasjonen var i 2012 syntes det derfor ikke nødvendig å sette i gang tiltak for til å opprettholde naturkvalitetene for fugl innenfor naturreservatet.

Det er bygd en mengde nye hytter i tilgrensende områder, spesielt innenfor Heståsdalen i Levanger. Om dette har ført til mer forstyrrelse i hekkesesongen ute på myrene innenfor reservatet, er ikke kjent. Kanskje unngår myrområdene forstyrrelse fordi de fremstår som lite ferdsselsvennlige (Thingstad 2012).

3 BRUKERINTERESSER

Øvre Forra er et område som folk har brukt gjennom lang tid, og etter at det ble vernet som naturreservat, har tidligere bruk av området for det meste fått fortsette. Flere av interessene som reinbeiting og friluftsliv er i hovedsak sammenfallende med verneinteressene. For forvaltningen er det likevel viktig å ha oversikt over aktivitetene og følge utviklingen slik at bruken kan sammenholdes med verneformålet. Eventuelle tiltak som for eksempel kanalisering av ferdsel kan da settes i gang før en utvikling går for langt i uheldig retning.

Ifølge verneforskriften for Øvre Forra er det forbud mot aktiviteter og tiltak som kan forringe verneverdiene angitt i verneformålet. Intensjonen i hovedbestemmelsen er at alle inngrep av teknisk art som kan gi varige spor eller er av permanent karakter, skal unngås. At opplistingen ikke er uttømmende betyr at bestemmelsen også gjelder tekniske inngrep som ikke er nevnt men som i utgangspunktet er i strid med verneformålet.

Verneforskriften pkt. IV nr 3:

Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båt, campingvogn o.l., framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke uttømmende.

Videre er intensjonen å ta vare på arter som forekommer naturlig i området, også døde busker og trær, og å unngå menneskelig innføring av nye arter og fremmed genmateriale. Det er flere spesifiserte unntak fra denne hovedbestemmelsen.

Verneforskriften pkt. IV nr. 1:

Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbud mot å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres.

I utgangspunktet er alt fugle- og dyreliv fredet. Det er imidlertid flere unntak, både når det gjelder jakt, skadefelling og bruk av hund.

Verneforskriften pkt. IV nr. 2:

Alt vilt, herunder hi, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt, jf. dog pkt. V nr. 5. Hunder må ikke slippes i tiden f.o.m. 1. april t.o.m. 20. august. Utsetting av vilt er ikke tillatt.

Aktuelle brukerinteresser blir gjennomgått og vurdert i forhold til vernebestemmelsene.

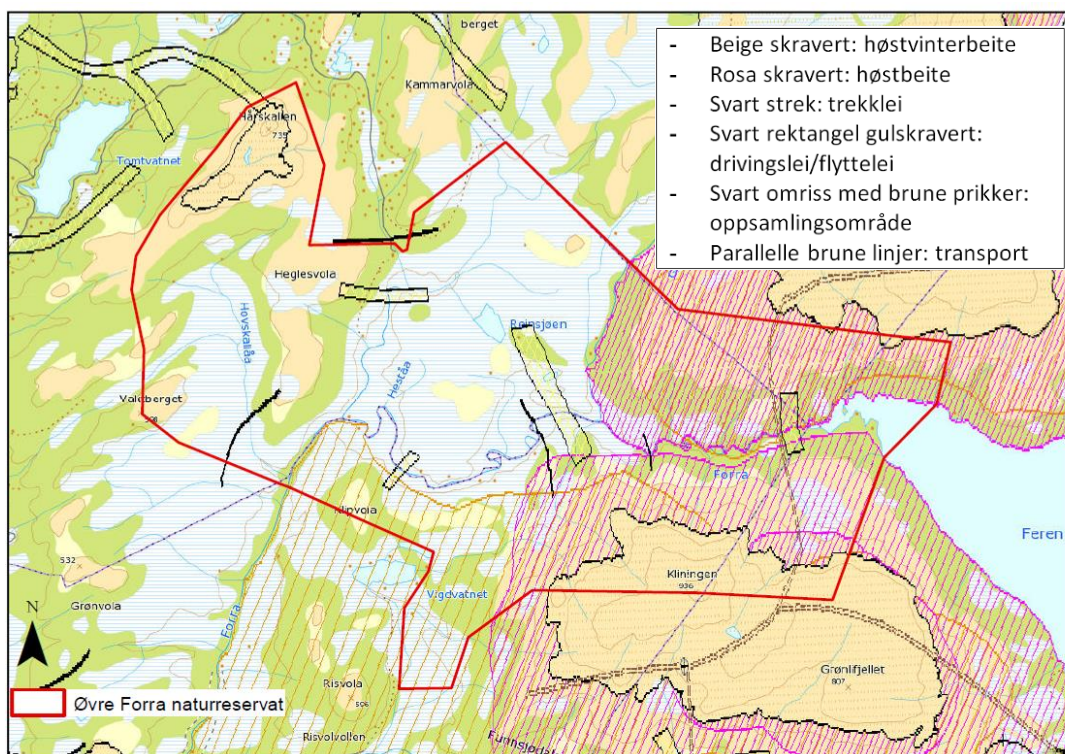
Selv om noen av de planlagte tiltakene som nevnes skal utføres av fjellstyrene og andre, vil gjennomføringen ofte forutsette at FM/SNO skaffer midler gjennom bestillingsdialogen (se kapittel 5.1). Alle planlagte tiltak er satt opp temavis i en tabell (Vedlegg 4).

3.1 Reindrift og samiske interesser

STATUS

Reindriften har bruksrett i Øvre Forra. Området innehar verdifulle beiter for rein samt flytt- og trekkleier (figur 9). Reinen beiter i Øvre Forra-området året rundt, om våren på de tidlig snøbare myrområdene. Gaske-laante, Færen reinbeitedistrikt, ligger innenfor området Stjørdalselva, Verdalselva / jernbanen og riksgrensa. Fire driftsenheter har en samlet vinterflokk på ca. 1600 rein. Vinterstid beiter ca 700 dyr i området Skjøttingen – Hårskallen. Distriktsplanen fra 2002 er under revidering.

Reinen er sårbar for forstyrrelser både gjennom vinteren og i kalvingstida i april og mai, særlig fra snøscooterkjøring og løse hunder. Kalving skjer gjerne på tidlig snøbar myr i vårbeiteområdene og det er kalvingsland på begge sidene av Forra. Det er viktig at folk trekker seg tilbake om de ser simler med småkalver i kalvingsperioden. Det er dessverre utbredt at skigåere lar hunden løpe uten bånd og forstyrrelse kan da skje. Videre utover våren etter at skisesongen er over, er det heldigvis lite ferdsel av folk.

Figur 9. Reindriften bruk av området (se innfelt tegnforklaring). Sommerbeite foregår på areal merket grønt. I tillegg brukes hele området til vår- og vinterbeite. Kalving skjer på begge sider av Forra.

Ved Risvåla i Stjørdal er det satt opp infoplakat om båndtvang og viktig vårland for kalving med telefonnumre til kontaktpersoner i reindriften, beitelaget, fjellstyre og Statskog. Dette ser ut til å virke positivt og sannsynligvis forebyggende når det gjelder slipp av hund. Tilsvarende plakat for sauebeiting er satt opp ved innfallsporten i Levanger, men informasjon om reindrift bør komme med.

Om vinteren er det positivt at ferdselen skjer langs de etablerte skiløypene da oppkjørte skiløyper reduserer spredt ferdsel. Reindriften har vennet seg til løypenettet slik det ligger i dag men ønsker ikke at det utvides. Eventuelle nye skiløyper bør ikke legges inntil snøbare rabber da disse er ekstra viktige for vinterbeite.

Reindriften i området har en distriktsplan fra 2002. Opprettholdelse av reindriften, beitearealer og det å unngå forstyrrelser anses som næringens største nåværende og fremtidige utfordringer (FM 2008).

MÅL

Øvre Forra naturreservat skal forvaltes slik at reindriftnæringen fortsatt kan bruke området på samme måte som tidligere. Reinen skal ikke forstyrres av folk og løse hunder.

BESTEMMELSER

Når det gjelder båndtvang for hund, se kapittel 3.4.1. Bruk av hund til gjeterhund, se kap. 3.2.

Verneforskriften pkt. V: *Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for:*

11. Reindriftsutøverens rett til brensel og trevirke til gammer, koier, telstenger og avbindingsgjerder som er nødvendige for driften; likevel slik at plasseringen av slike innretninger skjer i samråd med forvaltningsmyndigheten.

Reindriften uttak av trevirke reguleres forøvrig av reindriftslovens § 25 om brensel og trevirke.

For å unngå eventuelle konflikter mellom plassering av innretninger til bruk i reindriften og verneformålet, skal FM kontaktes før nye innretninger utplasseres. Ifølge reindriftsloven § 24 har reindriftsutøvere rett til å sette opp anlegg som kan stå inntil en sesong (forstås som midlertidige anlegg i denne sammenhengen).

RETNINGSLINJER

- Reindriftsloven regulerer i all hovedsak utøvelse av reindrift, med mindre det i verneforskriften er fastsatt særskilte bestemmelser som regulerer reindriften. I slike tilfeller vil verneforskriften være bestemmende.
- Dersom det oppstår forstyrrelser fra folk i kalvingsområder i den sårbare tida, bør det meldes fra til FM som gjennom tiltak kan bidra til å kanalisere ferdselen unna.
- Gjeldende nasjonal rovdyrpolitikk skal sammen med viltlovgivningen legges til grunn ved forvaltning av rovdyr i naturreservatet. (Jf. verneforskriften pkt. IV nr 3.)
- Ved planlegging av tilretteleggings- eller skjøtselstiltak i naturreservatet som eventuelt kan skade samiske kulturminner, bør planene forelegges Sametinget.

TILTAK

- Få med informasjon om rein som beiter i området hele året og tlf-nr for kontakt på plakat ved Skallstuggu og Heglesvollen. Utføres av: Færen reinbeitedistrikt og Frol og Skogn beitelag.
- Dersom det oppstår forstyrrelser fra folk i kalvingsområder i den sårbare tida, skal ferdselen søkes å kanaliseres bort. Ansvar: FM etter rådføring med Færen reinbeitedistrikt.

3.2 Beiting, setervoller og slått

STATUS

De fleste myrene har liten beiteverdi for sau og kviger, og det beste beitearealet er striper langs elver og bekker, samt i de mest produktive skog- og engtypene i liene.

Antall beitebrukere på Levanger-siden har gått sterkt ned samtidig som antall sau som slippes av Frol og Skogn beitelag har gått opp. I Stjørdal ble det sluppet 80 storfe og 600 sauer på det meste, midt på 1980-tallet. I dag er antallet beitedyr her gått ned til 1/3 av dette. Løshunder kan være et problem for dyr på beite. Husdyrbeiting bidrar til å hindre gjengroing og dermed til å ivareta arts mangfoldet, der i blant arter på rødlista.

Noe naturgjødsling har foregått på setervollene tidligere da de var i drift og graset ble slått. Da ble dyr tatt inn om natta og gjødsla spredt på vollen. I dag foregår ingen slik gjødsling.

Figur 10. Roknesvollen sist i september med skiløypemerke i forgrunnen. Foto Hilde Ely-Aastrup

Graset på Roknesvollen (figur 10) slås av og til, senest i 2010. Sillermoen har vært gjengrodd etter at bruken opphørte for vel 100 år siden, men mye er tatt tilbake i senere år gjennom omfattende ryddeinnsats. Vassvollen har også blitt åpnet noe etter en gjengroingsperiode, og beitebruker ønsker å rydde ytterligere og bruke vollen til mer intensivt beite.

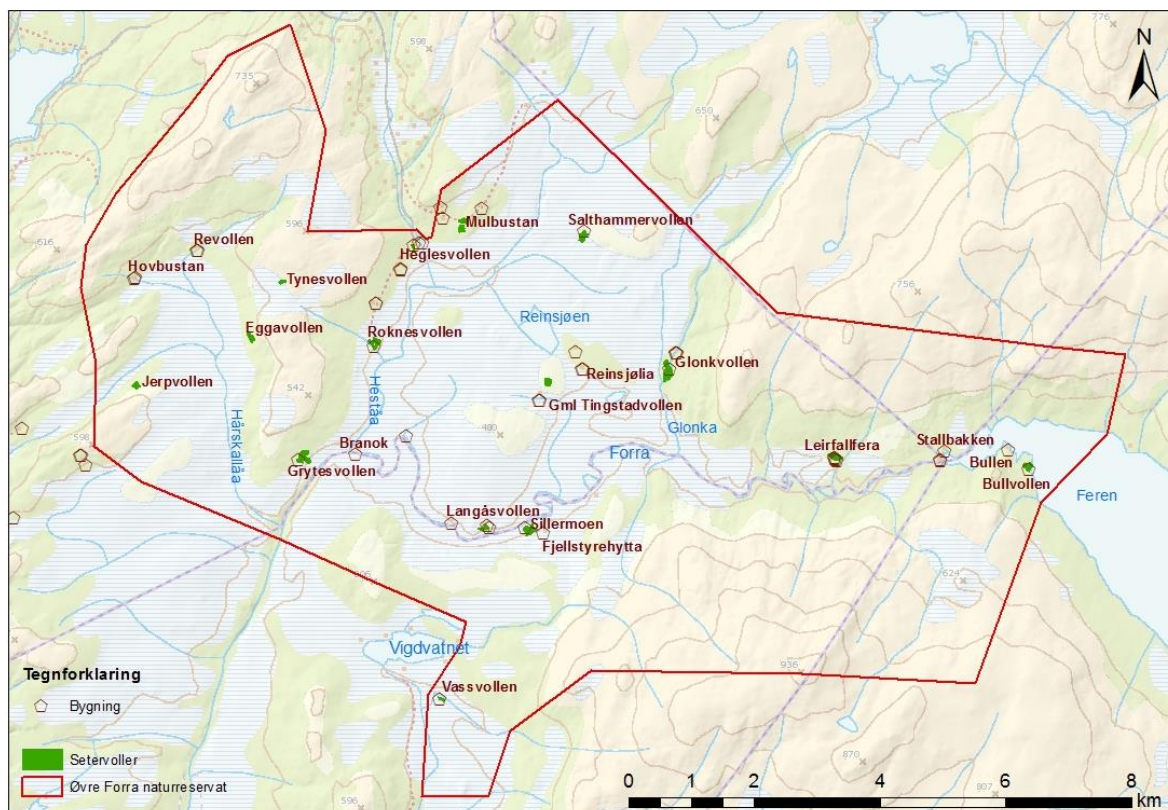
Innenfor grensene til Øvre Forra naturreservat er det (minst) 17 setervoller med kjent plassering (figur 11). I tillegg er det (minst) åtte steder der det er antatt at det har vært en voll, men der plasseringen ikke er klar. Like utenfor grensene til Øvre Forra naturreservat er det ytterligere et tjuetalls voller. Flere av disse ligger inne i det nyopprettede Grønningen naturreservat. Noen av setervollene var i drift frem til 1930-årene, men ingen av vollene er det knyttet seterrett til pr 2013, selv om Roknesvollen (figur 10) brukes aktivt (se kapittel 3.7). Av de mange setervollene (7 i Stjørdal), er det svært få som er holdt åpne eller er gjenåpnet gjennom rydding og slått. Husdyrbeiting har bidratt til å bremse på gjengroingen av setervollene.

Et typisk trekk på og rundt setervollene i dag er likevel framvekst av store «fraugraner». For setervoller der eier er interessert i å holde vollen åpen, kan forvaltningsmyndigheten utforme enkel skjøtselsplan, og rydding kan deretter skje i henhold til denne. En kartlegging av og utarbeiding av en overordnet skjøtselsplan for det kulturskapede landskapselementet setervoller i Øvre Forra, er omtalt i kapittel 4.3.2.

MÅL

Forvaltningen av Øvre Forra skal ikke være til hinder for tradisjonelt landbruk som utnyttelse av utmarksbeite til storfe og småfe. Landbruksdriften skal foregå innenfor rammen av verneforskriften.

Figur 11. Plasseringen av de fleste setervoller og bygninger inkl. hytter i Øvre Forra naturreservat.

BESTEMMELSER

Verneforskriften pkt. V: *Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for:*

2. Tradisjonell slått og beiting, herunder nødvendig bruk av gjeterhund.
13. Gjødsling av setervoller.

Tradisjonell slått defineres som slått ved hjelp av skjærende redskap. Til tradisjonell beiting regnes beiting av rein, sau, geiter, storfe og hest. Bruk av hund i forbindelse med gjeting av rein og husdyr er tillatt.

Tradisjonelt utmarksbeite som bidrar til å holde landskapet åpent er ønskelig. Rydding og beiting kan bidra til å opprettholde verneformålet siden naturverdier som kulturavhengig vegetasjon avhenger av fortsatt bruk. Beiteretten reguleres etter annet lovverk i statsallmenningene (fjelloven).

I dag vet vi at gjødsling av slåttemark/beitemark vil redusere biologisk mangfold. Selv om dette er tillatt på setervoller ifølge verneforskriften, er det ut fra dagens kunnskap ikke ønskelig.

Dersom aktive jordbrukere tar initiativ til å utføre skjøtsel av slåttemark innen verneområdet, kan dette gjennomføres etter mal som for «Handlingsplan for slåttemark». Siden tilskuddsordningen for «Utvalgte naturtyper» gjelder utenfor verneområder, må tilskudd innen verneområdet omsøkes gjennom bestillingsdialogen (se kap. 5.1). Fylkesmannen er ansvarlig for å påse at kompetansen er tilstrekkelig.

Dersom forvaltningsmyndigheten ønsker å få gjennomført skjøtsel, sier skjøtselshjemmelen i naturmangfoldloven (§47) at det skal *hvis mulig*, inngås avtale med grunneier om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak. Et vilkår da er at grunneier har tilstrekkelig kompetanse til å utføre tiltaket.

Det har i planprosessen kommet spørsmål om hvordan FM stiller seg til oppstart av besøkssteder innen verneområdet. Det som vanskeliggjør et slikt tiltak i forhold til bestemmelsene i verneforskriften, er at eksisterende bygningsmasse på setervollene sannsynligvis ikke er tilstrekkelig til å romme denne typen aktivitet.

RETNINGSLINJER

- Rydding av setervoller bør utføres i henhold til skjøtelsesplaner.
- For at ryddingen skal gi best mulig effekt er det viktig at krattet fjernes mens de store trærne får stå.
- Søknader om nødvendige nye anlegg (gjerder, sanketrøer og lignende) for landbruksdrift, vil bli vurdert opp mot vernets formål i hvert enkelt tilfelle.
- Gjødsling av setervoller utover det som følger med husdyr på beite bør unngås.
- Det skal ikke brukes frøblandinger eller innføres arter på annet vis i forbindelse med bruk av setervollene.

3.3 Fritidshytter/bygninger

De fleste husværene som opp gjennom tidene er bygd i området er satt opp med bakgrunn i behov tilknyttet tradisjonell landbruksdrift (setring, gjeting og tilsyn), eller høsting av utmarksressurser (skog, jakt og fiske). Bygningene i naturreservatet er satt opp før plan- og bygningsloven kom og før vernetidspunktet, med unntak av hytta på Vassvollen som erstatter en eldre seterbygning som brant i 2003.

STATUS

Selv uten seterrett tilhører seterbygningene gården og kan ikke omsettes fritt. Innen naturreservatet i Levanger er det 6 setervoller med seterhus samt en gjeterbu som er i bruk, bygninger som i praksis brukes som fritidshytter.

I Levanger er det i tillegg 13 private hytter pluss to hytter som tilhører Reinsjø fjellstyre, Glonkhytta (utleiehytte) og Glonkbu (åpen hytte). Nord-Trøndelag Turistforening har nylig kjøpt hytta Branok ved Grytesdammen, der Heståa møter Forra.

I Stjørdal er det bygninger på tre av setervollene, to er private hytter, og en er fjellstyrehytta på Sillermoen som leies ut. På denne setervollen står også en hytte som leies ut på åremål og eies av Statskog. Innenfor verneområdet er det i Verdalen ei privat hytte (figur 12) og i Meråker

to private hytter. Den ene er Meraker Brugs «Bullen» som per i dag brukes til utleie. I Meråker står i tillegg en gamle/ jegerhytte i oppsamlingsområdet for rein.

Nær naturreservatet, ved Vulusjøen og i Heståsdalen, er det bygslet ut ca. 445 hyttetomter. De fleste tomtene er lagt ut i 4 hyttefelt med reguleringsplaner. Ved Vigdvatnet i Stjørdal ligger 7 hytter nær reservatet, to av dem eies av fjellstyret.

Det er ønskelig å opprettholde tradisjonell byggeskikk i verneområdet.

Figur 12. På Stallbakken i Verdal sto staller som ble brukt i forbindelse med tømmerdrift. Brukes i dag som privat hytte. Foto Hilde Ely-Aastrup, FM.

MÅL

Antall bygninger og størrelsen på bygningene skal ikke øke innenfor naturreservatet.

BESTEMMELSER

Verneforskriften pkt. IV:

3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av bygninger, anlegg og faste innretninger, ..., campingvogn o.l.,...

Verneforskriften pkt. V: *Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for:*

8. Vedlikehold av hytter, seterhus og naust innen reservatet.

Ifølge verneforskriften er det generelt forbud mot bygging av nye bygninger. Vedlikehold er derimot tillatt uten søknad. Med vedlikehold menes med jevne mellomrom behov for å foreta utskiftninger på grunn av slitasje, vær og vind og andre påførte skader. Vedlikeholdet skal ikke føre til endring i byggets størrelse eller fasade. En utfordring i dag er at de eksisterende hyttene er små og ikke etter dagens standard. Det kan være fristende i en vedlikeholdsprosess å gjøre utbedringer som går ut over det som er ment med begrepet vedlikehold. Slike utbedringer vil imidlertid kreve dispensasjon fra verneforskriften og må omsøkes.

Vedlikehold – ombygging - bruksendring

Når bærende konstruksjoner skiftes ut og når bygningene fremstår som i det vesentlige fornyet, er det ikke lenger snakk om vedlikehold, men en ombygging. Det avgjørende i vurderingen ved spørsmål om det gjelder vedlikehold eller ombygging er altså hvorvidt bærende konstruksjoner skiftes ut og om bygningen fremstår som vesentlig fornyet. Arbeider som gjøres med sikte på bruksendring krever tillatelse etter verneforskriften. Bruksendring krever også ofte tillatelse etter plan- og bygningsloven. Ved restaurering av byggverk skal tidligere standard og utforming være retningsgivende (DN 2008).

For hytter innen Reinsjø statsallmenning utenfor naturreservatet, fungerer en ordning med tillatelse til å sette opp et veggfast gjerde på inntil 20 løpemeter som kan dekke et areal på 50 m². Det skal være stakittgjerde på 1 meters høyde og avstanden mellom bordene skal være 5

cm. Hensikten er todelt. Gjerdet skal hindre at sauer kommer seg inn under hytta med muligheten for å sette seg fast, og hytteeier skal slippe å få saueskit på trappa. Innen reservatet må oppsett av tilsvarende gjerde omsøkes.

Noen kan ønske å ta med hagevekster til beplantning ved hytta. Innføring av nye plantearter er imidlertid ikke tillat (jf. pkt. IV nr. 1) og hensikten med forbudet er å unngå å få inn arter som fortrenger artene som naturlig hører til her.

RETNINGSLINJER

- Vedlikehold av bygninger bør skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk.
- Byggesaker som går ut over tradisjonelt vedlikehold sendes til FM eller kommunen (som videresender til FM). Dersom FM gir dispensasjon, behandles søknaden deretter av kommunen etter plan- og bygningsloven.
- I søknaden bør det opplyses om når på året bygningsarbeidene vil foregå og hvilke mulige innvirkninger arbeidene vil få for natur gjennom midlertidig arealbruk og antatt forstyrrelse (se kapittel 5.2: Retningslinjer for dispensasjonssøknader).
- Dersom frakt av materialer må gjøres ved hjelp av motorisert kjøretøy, bør transporten foregå på snødekt mark (og omsøkes til kommunen). I en søknad bør en plan for frakt inn og ut av naturreservatet skisseres.
- Avfall i forbindelse med byggearbeid skal fraktes ut av naturreservatet og leveres på godkjent avfallsanlegg (se kapittel 3.8).
- Oppsett av veggfast gjerde etter samme regler som de Reinsjø fjellstyre praktiserer, kan omsøkes til FMNT.
- Det skal ikke tas inn hageplanter for beplantning ved hyttene.

3.4 Friluftsliv

3.4.1 Ferdsel

Folk er velkommen til å ferdes i naturreservatet. Allemannsretten gjelder også i verneområder og fri ferdsel i utmark har vært og er en viktig forutsetning for den norske friluftslivstradisjonen. Det er i utgangspunktet ingen spesielle restriksjoner for ferdsel til fots i Øvre Forra, og heller ikke mot å slå opp telt (friluftsloven § 9 omhandler regler for telting), mot ridning eller mot organisert ferdsel. Av hensyn til sårbare arter særlig i yngle- og hekketida, er det derfor en fordel at ferdselen styres/kanaliseres gjennom skilting og tilrettelegging. Eksempler på tilrettelegging kan være merking av stier, klopplegging, bruer og bålplasser med utlagt ved.

STATUS

Det foregår en betydelig ferdsel i Øvre Forra gjennom store deler av året. Den fysiske tilretteleggingen for friluftsliv er ikke spesielt omfattende. Mest avgjørende har vært framføringa av veg på 50-tallet, først til Vulusjøen og senere fram til Heglesvollen. Der ferdselen foregår over bløte partier kan stien/kløvvegen være noe opptråkket.

Om sommeren er ferdselen mer spredt enn om vinteren og den som går tur har mange valg. Ferdselen er likevel spesielt sterkt konsentrert rundt områdene Skallstuggu/ Hårskallen og Heglesvollen/ Roknesvollen. Roknesvollen 4H-seter har over 3000 besøkende hver sommer. For barnefamilier og kulturinteresserte er Heglesvollen/ Roknesvollen et viktig turmål, mens

Hårskallen ofte er turmålet for den som ønsker en mer fysisk utfordrende tur.

På ettersommeren og høsten foregår noe molteplukking på myrene, og det er ferdsel i forbindelse med jakt. Frol IL har turorientering i området, og det er nokså ofte poster inne i reservatet. Normalt deltar 200-300 personer på dette arrangementet i perioden juli-september.

Om vinteren konsentreres utfarten fordi utgangspunktet for de fleste er parkeringsplassen ved Skallstuggu og Vulusjøen utenfor naturreservatet. Barnefamilier og mange andre legger som regel turen til Heståsdalen der klima og forholdene ellers oppleves som gunstige. Heståsdalen er imidlertid så trang at det ikke er lett fysisk å skille forskjellige aktiviteter. Det er ventet at ferdselen vil øke i årene fremover.

Ferdsel til og fra hyttene skjer som regel til fots om sommeren og på ski om vinteren. For hytter ved Feren benyttes båt. Utstyr til hyttene fraktes om vinteren ved hjelp av leiekjørere med snøscooter i Levanger og Verdal. I Stjørdal er ferdselen til hyttene minimal om vinteren, men kommunen gir hytteeiere tillatelse til et visst antall turer for frakt av utstyr.

Kanopadling på Forra er en populær aktivitet siden elva er rolig og dyp over en strekning på ca. 8 km. Heståa og Glonka brukes også til padling når vannforholdene er høvelige.

Hesteridning er foreløpig er ikke meldt å være en aktivitet som foregår i Øvre Forra, men det kan bli aktuelt på sikt. I dette naturreservatet er det imidlertid områder som overhodet ikke egner seg for hestetrakk. Gamle kløvveitraseer kan være bra egnet og ved opprusting og rydding kan noen av disse skiltes som egnet for ridning.

Andre aktiviteter som ulike former for ekstremспорт og moderne friluftaktiviteter er det så langt ikke meldt om i Øvre Forra, men spor etter terrengsykling ble observert i 2012.

MÅL

Forvaltningen av Øvre Forra naturreservat skal bidra til å fremme naturopplevelser gjennom tradisjonelt og enkelt friluftsliv.

Utøvelse av friluftsliv skal ikke være til skade for verneverdiene eller til ulempe for de tradisjonelle næringene reindrift og landbruk.

BESTEMMELSER

I utgangspunktet har verneforskriften strenge forbud som er viktige å ha i mente når vi ferdes i naturreservatet, se kapittel 3 i innledningen om planteliv og dyreliv, punkt IV nr 1 og 2.

Ved all ferdsel bør forstyrrelse av fugle- og dyrelivet unngås. Om våren bør vi generelt unngå å oppsøke hekkeområder (de åpne myrene) og kalvingsområdene for rein (se figur 8).

Å ta med hund inn i verneområdet er greit om den holdes i bånd. Bestemmelsen om båndtvang for hund fra 1. april til og med 20. august sammenfaller med hundelovens bestemmelser. Særlig viktig er overholdelsen av båndtvangen i kalvingstida for rein og hekketida for fugl. I tillegg beiter det sau i området hele sommeren. Stjørdal kommune har en egen forskrift om båndtvang for hund med utvidet båndtvang i perioden 20. august til 31. oktober.

Terrensykling og hesteridning er aktiviteter som vil kunne gi uheldig slitasje i dette sårbare våtmarksområdet, men i dagens verneforskrift er temaene ikke nevnt spesielt. Imidlertid gjelder den generelle bestemmelsen at vegetasjonen er fredet mot skade og ødeleggelse.

RETNINGSLINJER

- Retten til fri ferdsel til fots i utmark gjelder (allemannsretten).
- All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, fugle- og dyreliv, kulturminner og andre brukere.
- Aktiviteter bør bære preg av tradisjonelt og enkelt friluftsliv, med liten grad av teknisk tilrettelegging.
- Ferdsel i hekkeområder og kalvingsland i sårbare perioder bør unngås.
- Sykling bør ikke foregå i dette våtmarksområdet siden markdekket er sårbart for slitasje.
- Ridning bør kun skje på gamle kløvveger som ligger på forholdsvis fast mark i perioder med værmessig tørre forhold.

TILTAK

Tiltak for å bedre tilbudet til folk som bruker området til utøvelse av friluftslivet, er ført under kapittel 3.4.3 Stier og kløvveger.

Tiltak for å nå ut med oppdatert informasjon til turgåere og brukere av naturreservatet, samt tiltak for å kanalisere ferdsel, er ført opp som forvaltningsoppgaver i kap. 4.1 og 4.2.

3.4.2 Stier, kløvveier og tilrettelegginger

I Øvre Forra var det meste av ferdselsveiene (figur 13) med bruer og klopper på plass ved vernetidspunktet. Det er viktig for sikkerhet og fremkommelighet, og for folks helhetsinntrykk, at tilretteleggingen vedlikeholdes. Det vil også være mulig med forbedringer gjennom mindre nyanlegg dersom dette ikke har vesentlig betydning for verneverdiene.

STATUS

Stier, broer og klopper

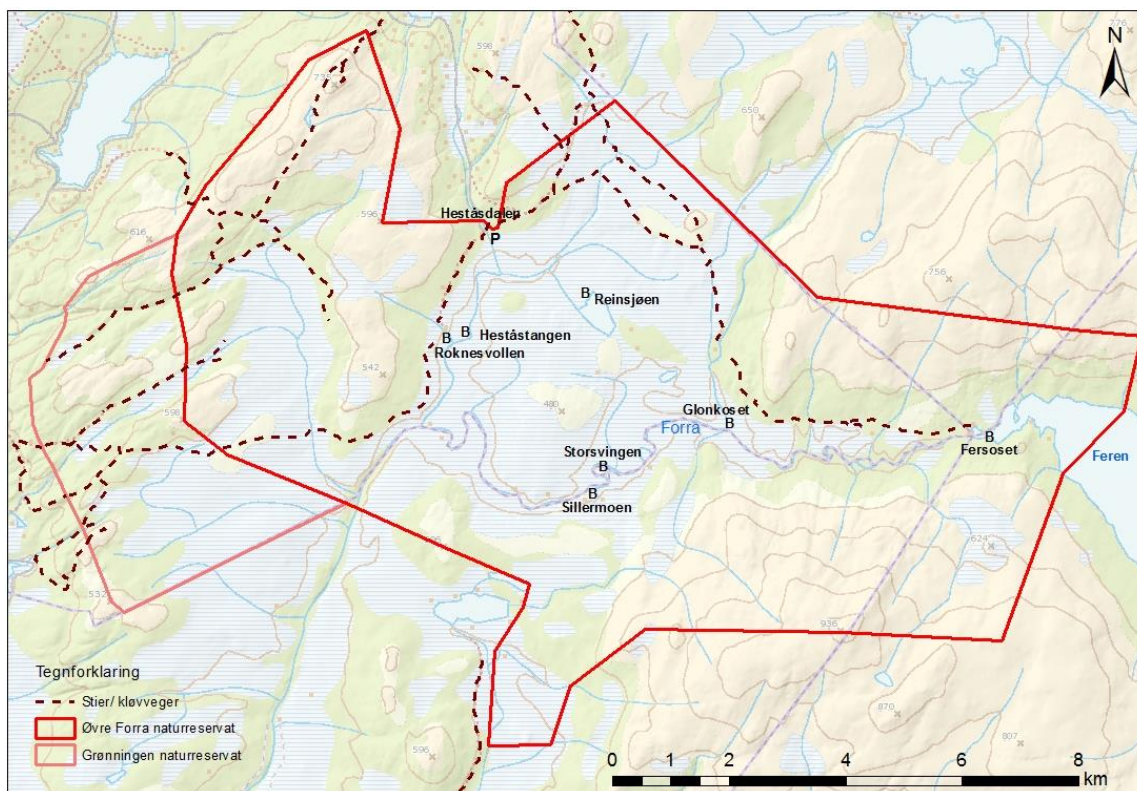
I Levanger er det to tilrettelagte stier som berører verneområdet.

- Stien fra parkeringsplassen ved Heglesvollen til Roknesvollen følger delvis en gammel kløvvei/seterlei. De første 200 m av stien mot Roknesvollen er bygd som grussti. Stien videre er i dag opparbeidet med kavler og drenering i hele sin lengde.
- Sti/tråkk fra Roknesvollen til Branok er mer brukt enn tidligere og trenger klopper der tråkket går gjennom myr og våte partier.
- Stien mellom Skallstuggu og Hårskallen ligger delvis utenfor verneområdet men kommer inn i reservatet like nedenfor Hundkjerka. Over noen stipartier nederst er det lagt duk, og stien er steinsatt i en bratt stigning ved hjelp av midler fra SNO. Lengre opp er enkelte stipartier over bløtt terreng en del opptråkket.
- I tillegg går en mye brukt sti fra innsjøen Grønningen i Skogn gjennom naturreservatet Grønningen og inn i Øvre Forra. Så langt parkerer biler langs veien ved startpunktet.

I Stjørdal er den viktigste innfallsporten parkeringsplassen ved Risvola.

- Herfra går sti til Vigdvatnet, der noen våte strekninger er klopplagt med midler fra bl.a. SNO og Stjørdal kommune. Det er søkt om midler til opprustning/ferdigstillelse av stien inn mot Øvre Forra naturreservat.

I forbindelse med stien fra Munkebybustan (og fra Mulbustan) til Salthammervollen, er det bygd bru over Salthammervæet. Det er dessuten bru over Hårskallåa og over Vigda (like utenfor vernegrensen) og Vassvollbekken. Frol beitelag satte opp hengebru over Glonka på 80-tallet. Denne trenger vedlikehold. I Ælnesdalen der stien går over fuktig myr, er det lagt ut klopper.

Figur 13. Noen stier og kløvveger i området. B er bål-/leirplasser med utlagt ved, P er P-plass ved Heglesvollen.

Gamle kløvveier

To kløvveier går fra bygda (Levanger) og inn i verneområdet:

- Fersveien går fra Buran til Fersoset.
- Storliveien går forbi Vulusjøen, videre til Munkebyvola, Salthammervæet, Heimfaråsen, Salthammervollen, Østeråsen og kommer på Fersveien ca. 250 m før Kåppårberget.

I tillegg går flere kløvveier/stier gjennom området:

- Kløvvei fra Vulusjøen, vestsida av Heståsdalen, til Roknesvollen. Gammel sti videre til Grytesvollen (oppmerking og opprusting påbegynt i 2014). Kløvveg fra Grytesvollen – Kongshaugen – Byavollen – Grønningen.
- Kløvvei mellom Ner-Eskilåsvollen – Heståsvollen – Mulbustan – Salthammervæet.
- Kløvvei mellom Heglesvollen og Mulbustan og videre til Salthammervollen. Denne er mye brukt og har stedvis opptråkkede partier med bar jord.
- Kløvvei mellom Storbakken – Tomtvatnet – Hoabustan – Revollen til Eggavollen.

For å få en grundig oversikt over tidligere ferdsel og alle kløvveiene gjennom området, henvises det til Sivertsen m.fl.(1984).

Kløvveier og gamle stier er delvis holdt åpne gjennom rydding. Selv om kløvveiene er mindre brukt i tursammenheng enn hovedstiene, er det viktig å opprettholde dem både fordi de har kulturhistoriske verdi og for å gi et bredt turlbud til allmennheten. Det er behov for ny innsats og jevnlig rydding og vedlikehold siden gjengroingen har tiltatt.

Andre stier

- Sti fra Hårskallen til Revollen.
- Sti fra P-plassen i Heståsdalen over myrene til Reinsjøen og videre til Reinsjølia (veldig bløtt). Denne var i 2013 til dels ganske opptråkket, særlig over myrene nærmest P-plassen (figur 14). Stien ble i 2014 lagt om og rustet opp med klopper fram til Heståa.
- En gammel ferdselslei mellom Glonkvollen og Reinsjølia og til gamle Tingstadvollen.

Figur 14. Stien øst for parkeringsplassen ved Heglesvollen. Foto A. Lyngstad

Nyanlegg av tilrettelegginger og materialvalg

Når det gjelder nyanlegg/forbedringer er det meldt om behov for ei større klopp over Glonkbekken, bru over Heståa for skiløypekjøring, og søkt om bru for ferdsel til Branokhytta samt bru over Forra ved Grytesvollen. Søknad om dispensasjon til bygging av bruer dimensjonert for snøscooter over Heståa og Forra ble imidlertid avslått i 2014.

Av materialer som SNO bruker, inngår både duk/grus og impregnert materiale (ikke så “naturfiendtlig” som før), men malmfuru brukes mer og mer. Der grunnen er fast, brukes helst stein.

Bålplasser og gapahuker

Tilrettelagte bålplasser finnes på P-plassen i Heståsdalen (ved Heglesvollen), på Roknesvollen, Sillermoen, Storsvingen og Fersoset. Leirplasser med utlagt ved finnes ved Heståtangen, Reinsjøen og Glonkoset (figur 13). Den eneste gapahuken inne i reservatet er satt opp ved parkeringsplassen i Heståsdalen.

MÅL

Tilrettelegging for ferdsel skal være tilstrekkelig og av god kvalitet samtidig som verneverdiene ikke påvirkes nevneverdig. Utlagt ved på bålplasser skal bidra til å styre ferdselen og til å unngå ulovlig vedhogst.

BESTEMMELSER

Verneforskriften pkt. IV:

3. *Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av ....anlegg og faste innretninger.....*

I et så mye brukt friluftsområde som Øvre Forra vil presset på naturen reduseres gjennom kanalisering av ferdsel og tilrettelegginger som faste bålplasser med tilkjørt ved. Om disse regnes som anlegg/ faste innretninger, avhenger av størrelsen og omfanget. Gapahuker inngår klart som anlegg og faste innretninger, og nyetableringer av gapahuker vil være vanskelig å få til i og med denne bestemmelsen.

RETNINGSLINJER

- Eksisterende stier, stimerking og tilrettelegginger kan vedlikeholdes uten særskilt tillatelse. Etablerte skilt kan fornyes/byttes uten særskilt tillatelse.
- Oppsett av nye skilt og plakater, rydding av mindre brukte stier og kløvveier, samt anlegg av nye bruer og klopper, krever godkjenning av grunneier, fjellstyre, FM, og kommune.
- Ved fraktes inn til faste bål- og leirplasser (v.h.a. snøscooter) fortrinnsvis etter rydding på setervoller og skjøtselsareal.
- Nye større tilrettelegginger som gapahuker o.a. skal plasseres utenfor verneområdet.

TILTAK

P-plasser

- Vedlikehold av p-plassen ved Heglesvollen. Utføres av: Reinsjø fjellstyre
- Forbedre P-mulighetene ved innfallsporten ved Grønningen. Utføres av: Skogn og Grønningen allmenninger.

Stier

- Vedlikehold av stiene fra Skallstuggu til Hårskallen og fra p-plass ved Heglesvollen til Roknesvollen, og prioriterte stier ved Grønningen. Utføres av: Frol og Skogn bygdeallmenning, og Reinsjø fjellstyre i samarbeid med FM og SNO.
- Stien til Vigdvatnet, innfallsporten til Øvre Forra naturreservat i Stjørdal, opprustes og klopplegges. Utføres av: Vigden og Elgvadsfoss fjellstyre i samarbeid med hytteforeningen og FM/SNO.
- Kløvveiene går opp med GPS og legges inn i kart. Ansvar: SNO/ FM.
- Rydding, remerkning og vedlikehold (klopplegging i våte partier) av øvrige stier og gamle kløvveier utføres i henhold til en prioriteringsliste som settes opp etter hvor mye stiene og kløvveiene brukes i dag. Utføres av: fjellstyrene i samråd med SNO og FM. (Tiltaket planlegges under felles befaring sommeren 2013 og 2014.)
- Der sti over myra fra P-plassen ved Heglesvollen retning Reinsjø, se Tiltak kap. 4.2.
- Sti fra Roknesvollen til Branok, se Tiltak kap. 4.2.

Skilting

- Samordne stilen for eksisterende navneskilt og avstandsskilt, og lage nye (i henhold til nasjonal standard for skilting). Utføres av: “Skiltkomitéen”
- Kartlegge behov/ lage en plan for oppsetting av navneskilt og sti- og kløvveimerking inne i naturreservatet. Utføres av: Skiltkomitéen i samarbeid med FM/SNO.
- Følge opp en plan (laget av Skiltkomitéen) for oppsetting av skilt langs innfartsveier til verneområdet (offentlig vei) som er oversendt Vegvesenet. Ansvar: fjellstyrene i samarbeid med FM, SNO.

Bålplasser

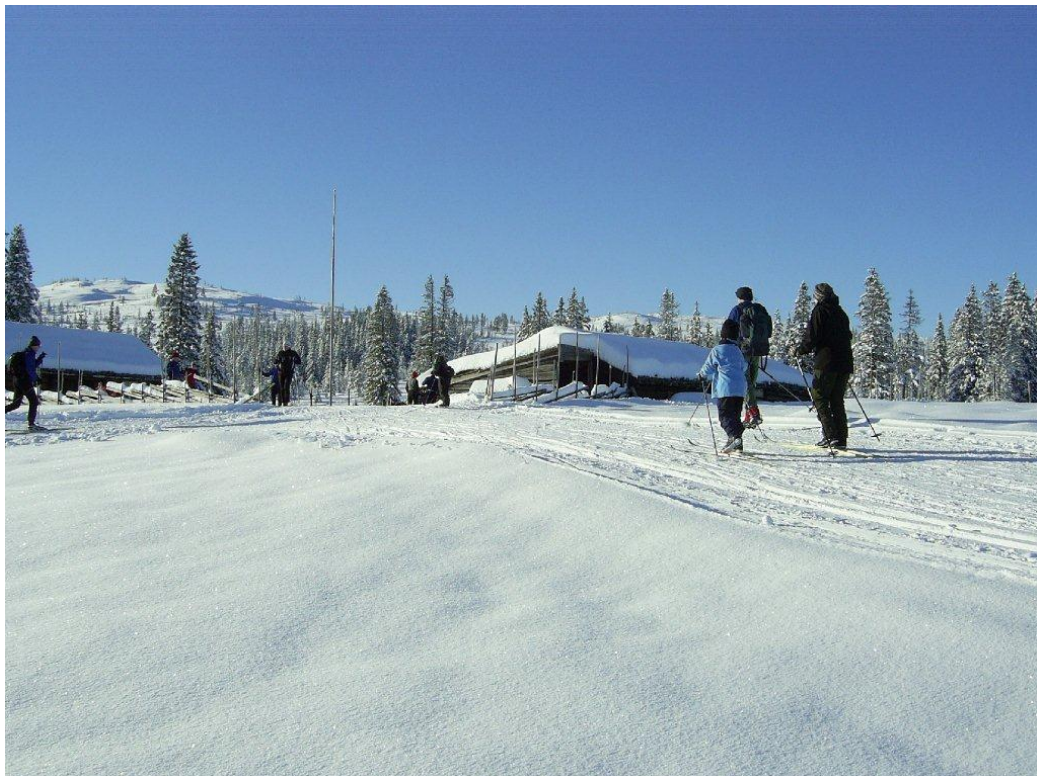
- Tilkjøring av ved til etablerte bål/leirplasser fortsetter. Utføres av: fjellstyrene.

3.4.3 Skiløyper

STATUS

Frol IL har i mange år preparert løypenett i Øvre Forra. Turløypene kjøres i forhold til vær- og føreforhold, vanligvis to dager i uka i sesongen. Målet er å legge til rette for flest mulig brukere og derfor velges også kjøretidspunktet ut fra dette hensynet.

All løypekjøring gjøres på dugnad, og driftskostnadene dekkes v.h.a. støtte fra blant andre Reinsjø fjellstyre og med bidrag fra brukerne. Både aktive og mosjonister har stor glede av løypene. Det har de siste årene vært servering i sesongen på Roknesvollen (figur 15). Glonkbu er ei selvbetjent hytte som løypekjørerne tenner opp i. Tilrettelegging for selvbetjening er trimavdelingens ansvar (Frol IL 2012).

Figur 15. Ankomst Roknesvollen. Foto Ola Belsaas.

Grønningen Hytte- og Turlag (GHOT) kjører opp skiløyper gjennom Grønningen naturreservat og inn i Øvre Forra til Revollen med en “overløper” til Frol-løypa. Skiløyper fra Grønningen kjøres også med løypemaskin fra Stjørdalssida v/Skjelstadmark IL.

Etablerte skiløypetraséer (figur 16) bidrar til aktivt friluftsliv og til å samle og kanalisere ferdsele, noe som er positivt både for fugl og vilt og for reindriftsnæringen.

Reindriftsnæringen har uttrykt ønske om ikke å utvide løypenettet, da nye løypetraséer lett vil komme i konflikt med areal som brukes av rein.

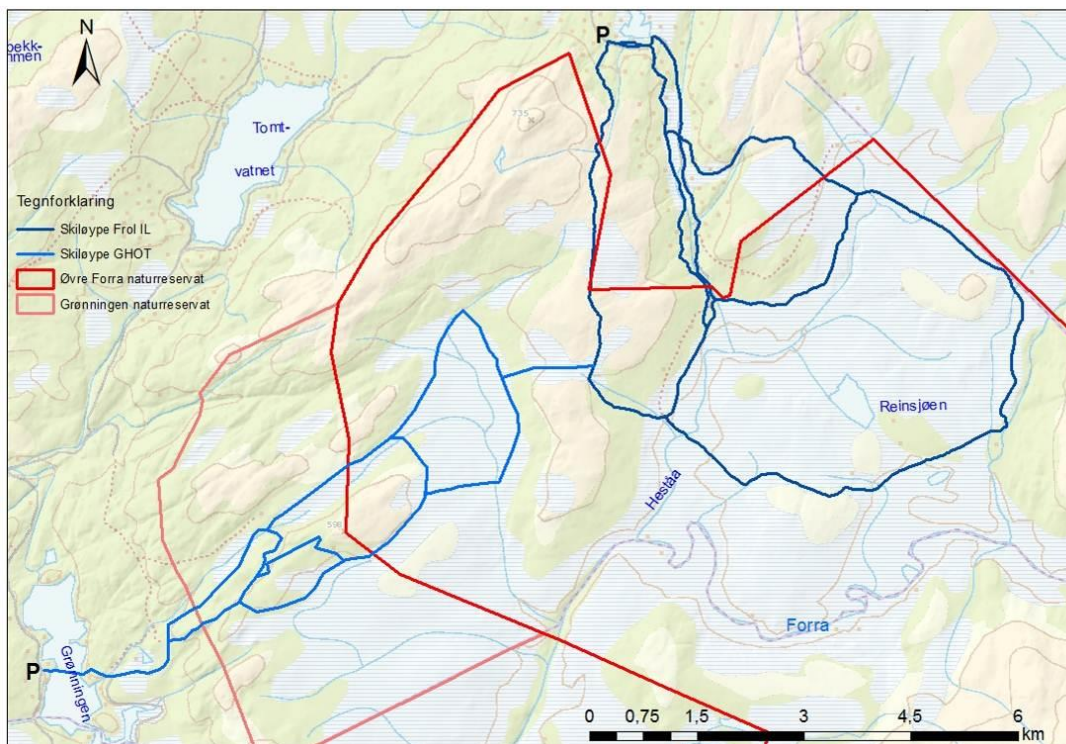
MÅL

De tradisjonelle skiløypetraséene holdes åpne for allmennheten gjennom sesongen.

BESTEMMELSER

Løypekjøring kommer inn under loven om motorferdsel i utmark. I “Forskrift for bruk av motorkjøretøy i utmark og på islagte vassdrag” jf. § 3, e), er ordlyden som følger:

“Motorkjøretøy kan på vinterføre nyttes til opparbeiding av og preparering av skiløyper... for allmennheten...”

Figur 16. Skiløyper oppkjørt av GHOT (lys blå), og Frol IL (mørk blå). Skiløypa som knytter disse sammen kalles «overløperen».

RETNINGSLINJER

- Løypekjørere gjør avtaler med aktuell kommune angående bruk av motorkjøretøy til oppkjøring av løypetraséene.
- Ved eventuelle behov for omlegging av/ opprettelse av nye skiløypetraséer, bør dette vurderes i samråd med reindriftsnæringen og FM.

TILTAK

- Etablerte skiløyper opprettholdes. Utføres av: Frol IL, GHOT og Skjelstadmark IL. i samarbeid med kommunene.

3.4.4 Bærplukking

STATUS

Mange bruker myrene i Øvre Forra til molteturer på ettersommeren og molteplukking har vært og er fortsatt en populær aktivitet. Blåbær vokser det godt med der det er noe mindre fuktig grunn.

BESTEMMELSER

Verneforskriften pkt. V: *Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for:*

3. *Sanking av bær og matsopp.*

Denne brukerinteressen har ifølge forskriften ingen begrensninger og det er vanskelig å se for seg at den kan komme i konflikt med verneverdiene.

3.4.5 Jakt og fiske

STATUS

I statsallmenningene der Statskog er grunneier, administreres jakt og fiske av fjellstyret.

I Reinsjøområdet foregår det ingen jakt på rådyr og heller ikke på hjort. Her felles det ca. 5 elger årlig. For jakt på hønsefugl selges felleskort for Reinsjø statsallmenning og Skogn bygdeallmenning. Småviltkort selges til alle som vil kjøpe, da småviltjakt i bløte myrområder som her er lite attraktivt.

I allmenningene i Stjørdal (figur 17) er det mulig å kjøpe kort for jakt på rådyr. Hjort kan også skytes men dette har ennå ikke vært aktuelt. I begynnelsen av jakta er det begrensninger for salg av småviltjaktkort.

Det er ikke behov for jakttårn i Reinsjø statsallmenning. I Vigden og Elgvadfossområdet er kun mobile jakttårn i bruk. Alle rettighetshaverne i Frolfjellet er med på felleskortet for småviltjakt og fiske, og fiske med stang og oter er tillatt i alle vann.

Figur 17. Jakt i Øvre Forra. Utsikt mot Fersoset. Foto Vegard Vigenes.

Langs Forra oppleves et godt fiske i spesielt attraktive omgivelser (Levanger kommune 2004). Det finnes gratis båt til låns både i Vulusjøen, Huldervatnet og Reinsjøen.

I elver og ferskvann er ikke fiske en del av allemannsretten. Fiskerettighetene tilhører grunneier/rettighetshaver som må gi tillatelse til fiske gjennom salg av fiskekort eller liknende.

Det er kommet innspill gjennom forvaltningsplanarbeidet om at kråkebestanden har økt i området. Det kan være flere årsaker til dette. I Øvre Forra er det for eksempel utstrakt

beitebruk med sau samt tamreindrift, og elgbestanden har økt betraktelig de siste årene. Jakt og økte rovviltbestander som gaupe, jerv og av og til bjørn fører til en del kadavre i området og god mattilgang for kråkefugl. Det er spesielt under vår- og sommerhalvåret observert store mengder kråke og ravn innenfor reservatet. Kråkefugl er en kjent eggpredatorer på bla. hønsefugl.

På 1980-tallet da verneprosessen foregikk, var ikke kråker et tema og behovet for kråkejakt ble ikke vurdert. I dag har situasjonen endret seg og det ville klart vært gunstig å redusere en "unaturlig" høg kråkebestand i Øvre Forra etter gjeldende bestemmelser (Thingstad pers. med.). Se * om skadefelling under.

***SKADEFELLING**

Økt kråkebestand kommer ikke inn under verneforskriftens spesifiserte dispensasjonsbestemmelse for vilt som gjør skade:

Verneforskriften pkt. VI: *Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: 1. Felling av vilt som forårsaker vesentlig skade, i samsvar med viltlovens bestemmelser og forskrifter.*

Denne bestemmelsen gjelder arter som gjør skade av økonomisk betydning på eiendom, eller medfører predasjon som gir vesentlig økonomisk skade på jaktbare viltarter av næringsmessig verdi. Så langt er ikke dette meldt for Øvre Forra naturreservat. Det er heller ikke påvist at predasjon har ført til vesentlig desimering av lokale bestander av øvrige arter.

MÅL

Opprettholde bærekraftige bestander av fisk og jaktbart vilt. Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelser gjennom utøving av tradisjonell jakt og fiske.

BESTEMMELSER

Jakttårn som kun står utplassert i jaktperioden trenger ingen dispensasjon fra verneforskriften. Fiske er ikke nevnt i verneforskriften og lakse- og innlandsfiskloven regulerer denne aktiviteten.

Verneforskriften pkt. V: *Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for:*

5. Jakt på hjortedyr, hønsefugl, hare, rev og mink i samsvar med viltlovens bestemmelser og forskrifter.

6. Bruk av hund under kontroll i forbindelse med utøvelse av tillatt jakt.

Siden verneforskriften for Øvre Forra er laget etter gammel mal, er kun konkrete jaktbare arter nevnt. Øvrige arter er det ikke tillatt å jakte på. (Nye verneforskrifter viser vanligvis til at jakt reguleres av gjeldende lovverk, dvs viltloven.)

RETNINGSLINJER

- Fjellstyrene som administrerer jakt kan søke FM om dispensasjon fra verneforskriften etter nml § 48 til avskyting av kråker etter gjeldende bestemmelser (viltloven).

3.4.6 Lagring av båter

STATUS

Det er lange avstander fra elva Forra til vei og det virker ofte urimelig tungvint for båteierne å måtte frakte ut båtene fra verneområdet mellom hver gang de brukes.

Fra Statskog ble det i 2007 meldt om 29 registrerte båter lagret innen verneområdet (figur 18). FM gav med hjemmel i den generelle dispensasjonsparagrafen, pkt. VIII, femårig dispensasjon for opplag av båt ved elvebredden til båtvereiere der disse var kjent (i alt 13 kjente eiere av 19 båter). I tillegg til dispensasjon etter verneforskriften må en båtvereier ha grunneiers tillatelse. I 2007 tok imidlertid ingen av båtvereierne kontakt med grunneier Statskog. Det er dermed behov for bedre rettleiding av regelverket.

For å kunne ha kontroll over hvilke båter som har lagringstillatelse, innføres det nå en ordning med merking. Det betyr at båten skal påføres lett synlig nummerert merkelapp fra Statskog SF etter at tillatelse er gitt.

Femårig dispensasjon gitt i 2008 til lagring av båt gikk ut i løpet av 2013, og båtvereierne ble påminnet om å søke på nytt.

MÅL

Bruk av båt på vann og i elver skal skje ved hjelp av færrest mulig båter i opplag.

BESTEMMELSER

Verneforskriften pkt. IV:

3. *Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder ... opplag av båt, ...*

Det er ifølge verneforskriften ikke tillatt med lagring av båt innenfor vernegrensene, men det kan åpnes for dette etter søknad. Der er lang praksis for opplag av båt langs elvene i området.

Det ville være ønskelig fra forvaltningens side at utplasseringen foregår som en del av fellesløsninger, der behovet for båt hos større brukergrupper kan dekkes av færrest mulige båter. Utleietilbud for båt/kano er derfor positivt.

I nye forskrifter har et tema som dette gjerne en spesifisert dispensasjonshjemmel. Siden forskriften for Øvre Forra mangler en slik hjemmel, må nml § 48 brukes (se kapittel 5.3).

Figur 18. Båt i opplag i Øvre Forra. Foto Morten Ivar Aasheim

RETNINGSLINJER

- Før en båt kan legges igjen i naturreservatet, gjøres det avtale med grunneier (Statskog SF).
- En søknad om båt-opplag sendes til FM som behandler søknaden etter verneforskriften. FM kan gi dispensasjon til opplag av båt for inntil fem år av gangen, med vilkår om merking av båten. FM sender kopi av dispensasjoner til Statskog SF.
- Grunneier Statskog SF inngår leiekontrakt for opplagsplass for båt og krever merking (grunneiers signerte nr-merke) av båten som er gitt dispensasjon av FM.
- Dersom en eierløs båt er lagret i naturreservatet uten tillatelse, vil funnet annonseres i lokale aviser med beskrivelse av båten samt funnsted.
- Dersom ingen eier melder seg innen en frist på 6 uker, vil båten bli fraktet ut. Dersom båten har verdi, tilfaller verdien grunneier.

TILTAK

- Eierløse båter registreres. Utføres av: fjellstyrene og SNO.
- Eierløse båter annonseres. Det sendes kopi av all innhentet informasjon til Statskog SF. Ansvar: FM.
- Båter, dersom ingen eier melder seg, fraktes ut. Utføres av: SNO i samråd med Statskog SF.

3.5 Motorferdsel

Verneformålet for Øvre Forra naturreservat er å bevare et særpreget myrlandskap og dette er et våtmarksområde som er gitt Ramsar-status av internasjonal verdi. Mulighetene for å få tillatelse til motorferdsel, særlig for bruk av barmarkskjøretøy, bør være snever.

STATUS

Siden motorferdsel ikke er nevnt i verneforskriften, er det motorferdselloven som kommunen er myndighet for som gjelder i Øvre Forra. Det er særlig til frakt av utstyr til og fra hytter, samt til utfrakt av elgslakt, at det er behov for motorferdsel i naturreservatet. Det meldes bl.a. fra grunneier at økningen i motorferdsel har vært betydelig de siste 10 årene.

Barmarkskjøring

Økt elgbestand gir økt behov for utfrakt av skutt elg i jaktseasonen. Antall forespørsler om bruk av ATV øker og få vet hvordan de må gå frem for å søke (mange tror det bare er å ringe

grunneier). Det påstås at spor i myr er blitt mer vanlig (figur 19), og for tiden er det uvanlig å finne ei myr uten et eller annet spor etter motorferdsel. Det er svært ønskelig at kommunene krever at det kun skal brukes beltegående kjøretøy når barmarkskjøring er nødvendig.

For å spare terrenget bruker jaktlaget i Stjørdal fortrinnsvis båt med motor oppover elva og over Feren for utfrakt av felt elg.

Figur 19. Kjørespor etter barmarkskjøring i Øvre Forra. Foto E. Skutberg

Snøscooter

Bruk av snøscooter er klart mindre belastende for markdekket enn barmarkskjøring i dette generelt våte området. Kjøring med snøscooter kan likevel medføre miljøeffekter i dette området:

- Uheldig forstyrrelse av rein og vilt, særlig under eller etter snørike/kalde vintre og når kalving starter om våren.
- På ettervinteren starter enkelte fuglearter hekkingen og er sårbare for forstyrrelser.
- For folk medfører kjøring støy i et ellers stille friluftsområde.

Helikopter

Når det gjelder å bruke helikopter til transport er det etterhvert skaffet noe erfaring å vise til.

I enkelte tilfeller kan bruk av helikopter medføre mindre belastning på naturverdiene enn annen motorisert ferdsel.

Leiekjøring – privat kjøring

Alle de fire kommunene har fungerende ordning med leiekjøring/ ervervskjøring med snøscooter for transport av bagasje og utstyr mellom bilvei og hytte som ligger i en viss avstand fra brøytet bilvei. Røde Kors brukes mye til leiekjøring av bagasje til hyttene. For privat kjøring må det foreligge helsemessige årsaker. Kjøringen til Meraker Brugs hytter utføres av egne ansatte etter innleide transportører.

Helgefred

Levanger har bestemmelser om at kjøring i helgene kun er tillatt innenfor bestemte klokkeslett, og at helikoptertransport bare kan tillates på hverdager i perioden fra midten av juni til midten av november.

Øvelseskjøring

Røde Kors har hver vinter beredskap i fjellet og utarbeider øvingsplan foran hver vintersesong. Øvingsplanen sendes til LRS – Operasjonsentralen Politiet i N-T og til Levanger kommune. Det foregår i minst mulig grad øvelser i Øvre Forra naturreservat. Men siden en stor del av Røde Kors sitt operasjonsområde ligger i naturreservatet, mener de at det er nødvendig at en del av øvelsene også legges til dette området. Med hensyn på retningslinjer for denne typen kjøring, henvises det til Klima- og miljøverndepartementets rundskriv: *Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøscooter i utmark og i verneområder* (MDs rundskriv 2013).

Kjøring i forbindelse med skjøtsel

Det foregår motorisert ferdsel i forbindelse med skjøtsel av slåttemyra. Etter naturoppsynsloven § 2, har oppsynet rett til motorisert ferdsel når det er nødvendig for utføring av oppsynets oppgaver. I 2012 ble det lagt ut geonett over en strekning på ca. 300 m langs den traséen som SNO bruker i forbindelse med skjøtelsarbeidet på slåttemyrene. Skjøtelsbestemmelsen i nml § 47 gir også hjemmel til nødvendig motorferdsel i forbindelse med skjøtsel.

MÅL

Omfanget av motorisert ferdsel i Øvre Forra naturreservat skal holdes på et så lavt nivå som mulig. Det skal ikke være skjæmmende kjørespor i terrenget.

BESTEMMELSER

Oppfatningen er at når det lages spor i myra der formålet er vern av myr, er dette i strid med verneformålet. En utfordring kommunene har er å skjerme området for belastende motorferdsel ved hjelp av bestemmelsene i motorferdselloven. Denne loven åpner for en romsligere praksis enn et forbud hjemlet i verneforskriften, selv om prinsippene i loven bygger på en restriktiv bruk av motoriserte kjøretøy i utmark.

Prinsipper i motorferdselloven:

- Kommunen kan inngå avtaler om ervervskjøring for frakt til hytter og til løypekjøring. I hovedsak skal leiekjøring benyttes til frakt av utstyr til hytter.
- Til utfrakt av elgslakt skal det brukes barmarkskjøretøy som setter minst mulig spor.
- Etter søknad kan kommunen gi dispensasjon fra bestemmelsene i motorferdselloven til privat kjøring av særlige grunner.

RETNINGSLINJER

Kommunene har egne retningslinjer for motorisert ferdsel innenfor sine grenser (se kommunenes hjemmesider). Som felles retningslinjer for alle de fire aktuelle kommunene er det satt opp følgende angående motorisert ferdsel i Øvre Forra naturreservat:

- Kommunene samrår med reindriftsnæringen og FM (tidligere reindrifftsforvaltningen) om fastsettelse av prinsipper for tillatelser og dispensasjoner til motorisert ferdsel i Øvre Forra naturreservat.
- Det bør kun gis tillatelse til et visst antall turer til transport av utstyr/materialer til hytter og annen nyttekjøring på frossen og godt snødekt mark.
- Det bør kreves å føre kjørebok som viser datoer for transportene, kjøreformål og kjøretraseer. Utfylt kjørebok sendes tilbake kommunen etter hver vintersesong.
- For uttransport av felt elg og hjort bør kommunen kun gi tillatelse til å bruke lett beltegående kjøretøy.
- Kjørestrekningen innenfor naturreservatet bør være så liten som mulig, og det bør minnes om at kjøringen skal skje hensynsfullt i forhold til terreng og vegetasjon.
- Kommunene skal opplyse om at FM kan stille krav til de som får tillatelse til barmarkskjøring om retting dersom kjørespor oppstår.
- Kommunene bør fortsette sin restriktive holdning til bruk av helikopter innen Øvre Forra naturreservat.
- Hjelpekorpsets øvelseskjøring som kan legges utenfor verneområdet skal legges til områder utenfor verneområdet.
- Kjentmannskjøring i regi av hjelpekorps kan likevel gis tillatelse i begrenset omfang etter en helhetlig plan som omfatter et større område og som er godkjent av politiet. Kommunen bør innhente uttalelse fra FM før en slik søknad behandles. Søknader vil bli vurdert i forhold til hensynet til dyrelivet, arealenes sårbarhet, friluftslivet og mulighetene til å gjøre seg kjent uten bruk av kjøretøyer.

3.6 Uttak av trevirke

Det ble i verneforslaget (Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1986) påpekt at kantskogen rundt de store myrområdene og kantskogen langs Forra burde vernes mot hogst, mens det i det øvrige verneområdet ikke ville være noen motsetning mellom vern og en moderat hogst. Nærmere retningslinjer for hvordan hogst kunne drives i området ville kunne fremgå av en skjøtselsplan for området.

STATUS

Vernekartet fra 1990 for Øvre Forra naturreservat (Vedlegg 2) viser sonene B der vernebestemmelsene ikke er til hinder for hogst i medhold av en godkjent skjøtselsplan. I de 22 årene siden området ble vernet, har det imidlertid ikke vært tatt initiativ til å få laget skjøtselsplan for skogen med tanke på hogst.

I forbindelse med opprettelsen av naturreservatet utbetalte staten en erstatningssum for skogressursene. Disse midlene står på en bankkonto og forvaltes i henhold til lov om skogsdrift m.v. i statsallmenningene. Det er gårdsbruk med allmenningsrett på virke i Reinsjø statsallmenning som kan få utbetaling fra denne kontoen istedenfor å få blinket ut tømmer til virke for bruk på gården.

Statskog har avtale med 3-4 hytteeierne som får ta ut ca. 1 favn ved hver årlig. Statskog SF melder at det for tiden antas at det samlede uttak av trevirke i Forra naturreservat er ca. 20 m³ pr.år, noe som er svært beskjedent i forhold til tilveksten og tilgang til virke.

Reindriften tar ut ved til eget bålbruk, og til materialer som lavvo-/teltstenger (i hvert fall tidligere).

Fjellstyrene foretar plukkhogst på Glonkvollen, Sillermoen og Vassvollen for utlegging av ved til turfolk, eller det hentes inn ved etter hogst på vollene som ligger inntil naturreservatet. Denne ordningen fungerer godt og plukkhogsten bidrar samtidig til å holde vollene åpne noe som er i tråd med bevaringsmål 7 i kapittel 2.8.1.

Det er vanlig at turgåere lager bål av tørrkvister. På enkelte steder som er svært mye brukt, har turfolk hogd trær i nærheten av "leirplassen" og det er blitt en åpen rydning. Det synet som møter folk vil da ikke være forenlig med forestillingen om hva et vern som naturreservat innebærer.

Det er i senere tid meldt om at hytteeiere har felt trær til ved uten å ha fått utvist ved av grunneier. Uttak til ved til eget bruk på hyttene forutsetter at slik avtale foreligger. For å klargjøre dette vilkåret, ble det foreslått at FM sender brev om dette til alle hytteeiere innen verneområdet.

BESTEMMELSER

I utgangspunktet er all skog, både levende og døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse, jf. forskriftens punkt IV. Forskriftens punkt V gir noen åpninger for bruk av ved og trevirke:

Verneforskriften pkt. V: *Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for:*

7. Bruk av nedfalt virke og tørre kvister til bål på stedet. Tørre trær på rot må ikke hogges.

9. Uttak av tømmer til vedlikehold av seterhus og trevirke til ved og gjerdestolper for eget bruk på setrene i verneområdet.

10. At hytteeiere innen området fortsatt kan få utvist ved fra skogforvaltningen til eget bruk på hyttene.

12. Hogst i medhold av godkjent skjøtselsplan i to områder merket B på kartet.

I tillegg har reindriftsutøverne rett til brensel og trevirke til gammer, koier, teltstenger og avbindingsgjerder som er nødvendig for driften (se kapittel 3.1).

Rett til uttak av trevirke i statsallmenning ligger til jordbrukseiendommer innen det bygdelag som fra gammel tid har utøvd virkesrett i allmenningen jfr. lov om skogsdrift m.v. i statsallmenningene. Innen Øvre Forra naturreservat gjelder dette Reinsjø og Grønning statsallmenninger. Vernebestemmelsene gjør at virkesuttak er begrenset til vedlikehold av seterhus og trevirke til ved og gjerdestolper for eget bruk på setrene i verneområdet. Som seterbygninger i denne sammenheng regnes også setrer som er falt i det fri (gjelder alle pr 18.01.2013), men som det er opprettet erklæring på, jf bestemmelser i seterforskriften. Oppsett av nye gjerder vil imidlertid betraktes som anlegg/ faste innretninger jf. pkt. IV nr. 3. og må omsøkes.

Søknader om uttak av virke sendes Statskog SF innen 1. juli. Statskog SF sørger for utvisning innen 15. oktober. Dette gjelder både for rettighetshavere basert på jordbruksmessig drift og andre hytter på statens grunn (oppsynshytter og private hytter i statsallmenningene). Også fjellstyrene må ha avtale med grunneier for å ta ut ved til utlegg for allmennheten. For hytter på Grønning statsallmenning sendes søknadene til Skogn og Grønning Allmenning.

RETNINGSLINJER (tas inn i festekontrakter og informeres om ved eiendomsoverdragelser og når skogforvaltningen utviser ved til eget bruk for hytteeiere)

- All hogst innen verneområdet skal gjøres etter avtale med grunneier.
- Statskog SF er ansvarlig for utvisningen av trevirke på de arealer av Øvre Forra naturreservat som ligger på Reinsjø statsallmenning, Elgvadsfoss statsallmenning og Vigden statsallmenning. Skogn og Grønning Allmenning er ansvarlig for utvisningen på den del av reservatet som ligger på Grønning statsallmenning. Meraker Brug og Værdalsbruket utviser ved til hytter der de er grunneiere.
- Statskog SF, Skogn og Grønning allmenninger, Meraker Brug og Værdalsbruket sender årlig oppgave over utvist trevirke til FM.
- FM kan regulere årlig utvisningskvantum, samt på faglig grunnlag forby hogst i enkelte områder innenfor reservatet (for eksempel i skjøtselsområder).
- For hogst som ikke omfattes av forskriftens pkt IV, 7 og 9-11, må felling av trær omsøkes både til grunneier og FM.
- Gran er best å ta ut til ved (små grantrær). Alle løvtrær, særlig rogn, selje og osp bør ikke hogges. Dersom kun bjørk er tilgjengelig bør trærne være mindre enn 15 cm i diameter ved brysthøyde. Heller ikke store trær av gran og furu, store selvtørrende bartrær, tørrgadder(furu) og store vindfall må hogges. Med store bartrær menes gran og furu med en diameter over ca. 30 cm ved brysthøyde.
- Hogst tilknyttet setervoller bør skje som et ledd i bevaringen av kulturlandskapet på og rundt setervollen. Når vedhogst ikke er nok for å holde setervollen åpen, kan forvaltningsmyndigheten utarbeide enkel skjøtselsplan for felling av «fraugraner» på og rundt setervollen.
- For andre bygninger i barskogbeltet er det gjerne også åpnet opp omkring bygningen i form av rydding av skog og her kan veduttak skje ved å opprettholde det åpne areal.
- For bygninger i fjellbjørkeskogen skal vedhogst skje som plukkhogst i nærheten av bygningen.
- All annen hogst skal foregå som forsiktig plukkhogst.
- For å unngå unødige forstyrrelser i hekke- og yngletiden, bør hogst ikke foregå i tidsrommet fra og med 2. mai til og med 15. juli. Rydding av kratt og småskog på setervoller kan i mindre omfang dog utføres i denne perioden.
- Det er ikke anledning til å ta med hogd virke ut av reservatet.

TILTAK

- I samråd med grunneier fortsetter dagens praksis med rydding av setervoller eller plukkhogst til utlegg av ved på Glonkvollen, Sillermoen og Vassvollen (kapittel 3.4.4). Vedbehovet imøtekommes ved Fersoset gjennom uttak av grantrær på Meråkervollen. Utføres av: fjellstyrene.
- Når utvisning av ved gjøres, formidles det til hytteeiere hvilke treslag og dimensjoner som skal brukes. Utføres av: Statskog SF og Skogn og Grønningen allmenninger.

- Det sendes ut brev til hytteeiere innen naturreservatet om at uttak av ved til bruk på hyttene forutsetter avtale med grunneier/skogforvaltning. Utføres av: FM.

3.7 Utmarksbasert næring og naturbasert reiseliv

I Øvre Forra-området er det lang tradisjon for næringsmessig utnyttelse av utmarksressursene. Her har utmarksbasert reiseliv hovedsakelig vært knyttet opp mot jakt og fiske og i tillegg har utleiehytter gitt noen inntekter.

Organisert og ansvarlig naturbasert reiseliv (også kalt økoturisme) har de siste tiår blitt et viktig verktøy over hele verden for å fremme utvikling av muligheter til å oppleve sårbare naturområder og viktige kulturverdier. I flere verneområder i Norge utvikles det stadig flere bærekraftige opplevelsesprodukt som gir økt lokal verdiskaping og grunnlag for arbeidsplasser. Stimulering til ansvarlig naturbasert reiseliv i Øvre Forra naturreservat vil gi grunnlag for lokal verdiskaping og samtidig ta vare på - og fremheve unike natur og kulturkvaliteter i området.

«Økoturisme er berikende natur- og kulturopplevelser, tilrettelagt av ansvarlige reiselivsbedrifter med omsorg for sine gjester, miljøet og det lokalsamfunnet de er en del av»

©Norsk Økoturisme

Med økoturisme som utgangspunkt, kan flere temaer være aktuelle for naturbasert reiseliv i Øvre Forra. Forutsetningen er at det utvikles og presenteres av kunnskapsrike, lokale kjentfolk/guidere og foregår i organiserte former. Dette kan være tema som fuglekikking, fototurisme og andre guidede opplevelsesprodukt. Samiske kulturminner, spor etter jernutvinning, fjellslått, seterliv, geografi og flora/fauna kan være ingredienser i slike opplevelsesprodukt og bidra til interessante og meningsfulle reiseopplevelser. De som skal drive reiselivsvirksomhet i Øvre Forra bør sørge for minst mulig slitasje på natur og kulturminner samt stimulere den lokale økonomien. Dette gjøres blant annet gjennom å benytte seg av lokale guider på kvalitetssikrede opplevelser.

STATUS

Jakt og fiske:

Jakt og fiske er, sammen med hytteutleie, de viktigste næringsmessige interessene for Meraker Brug i verneområdet. Jakt og fiske er viktige friluftaktiviteter, ofte av utenbygdsboende. På statens grunn går inntektene fra jakt- og fiskekort i dag til fjellstyrene, og til allmeningsstyrene i bygdeallmenningene.

Kanopadling

I Meråker er det mulig å leie kano for padling i elva (figur 20). Roknesvollen 4H-seter har også kanoer til utleie.

Utleiehytter:

Branokhytta ved utløpet av Heståa der den møter Forra, er en ubetjent turistforeningshytte som er låst med standard DNT-nøkkel. Ved Glunka ligger ei utleiehytte, Glonkhytta, og ei åpen bu, Glonkbu, som begge eies av Reinsjø fjellstyre. Vigden og Elgvadsfoss fjellstyre har utleiehytte på Sillermoen. På denne setervollen har Statskog ei hytte som leies ut på åremål. Meraker Brug eier hytta Bullen som per i dag er utleiehytte. Skallstuggu like utenfor verneområdet har stor sengekapasitet. Øvrige utleiehytter like utenfor er Frofjellstuggu som eies av Statskog SF, og «Kommunehytta» som eies av fagforeninga i Levanger kommune.

Roknesvollen 4H-seter:

Hver sommer siden 1994, med unntak for 2013, har det vært arrangert 4H-seter på vollen. 4H-setra er et meget populært tiltak med inntil 5000 besøkende på en sommer (1997/98).

Hovedattraksjonen er opplevelsen av dyr. Hovedbygningen brant ned i 1997 og er gjenreist i år 2000. Turen hit fra parkeringen ved Heglesvollen langs en opparbeidet sti, er uten tvil med på å trekke mange ut som ellers ikke ville ta turen til fjells. Spesielt gjelder dette barnefamilier.

Omfanget av aktiviteten på Roknesvollen har flere ganger vært diskutert. Det er fremmet ønske om en leirskole med flere senger. Av hensyn til blant annet ferdsel og terrengslitasje har ikke kommunen med flere ønsket at virksomheten skulle bli mer omfattende enn i dag (Levanger kommune 2004). Skallstuggu like utenfor verneområdet har dessuten stor sengekapasitet og kan brukes som leirskole.

Figur 20. Kanopadling på Forra. Foto T. A. Røkke

Botanisk vandring

Så langt arrangeres ikke slike turer årlig i Øvre Forra. I Sølendet naturreservat gjennomføres imidlertid et opplegg årlig innen dette temaet, og det er mulig å prøve ut noe lignende i Øvre Forra (Anders Lyngstad pers. med.).

Fototurisme

Hver sommer arrangeres det opplegg for fotografering av dobbeltbekkasin (dintur.no).

Åpne hytter

I mange av helgene holdes Roknesvollen åpen for enkel servering. Om sommeren driver 4H tilbudet, og under skisesongen er tilbudet i regi av Frol idrettslag.

Glonkbu står åpen hele året og er noe tilrettelagt for selvbetjening.

Latrinegraving

Det er kommet spørsmål til FM om det er tillatt å grave latrine i myra ved større arrangementer og grave igjen etterpå. Angående dette spørsmålet er det fra botaniker ved VM kommet følgende råd:

“Innvirkningen på tiltaket avhenger av myrtype, torvdybde, helning, hastighet på vanngjennomstrømningen, næringsstatus fra før og sjølsagt hvor djupt det graves. Minst påvirkning vil det bli hvis det graves i relativt tørr og næringsrik fastmattemyr med djup torv, og hvis latrina graves nokså djupt (kanskje 0,5 m og lågere). Det vil være viktig å skjære ut torver slik at de kan legges tilbake med intakt vegetasjonsdekke «etter bruk». Det må ikke graves et hull eller ei grøft som etterpå fylles ved at sammenrota torv skyfles nedi etterpå. Gjødslingseffekten antar vi er liten og ubetydelig, men effekten av gravinga vil kunne være stor hvis det gjøres feil.”

MÅL

Forvaltningen av Øvre Forra naturreservat skal ikke være til hinder for utviklingen av naturbasert reiseliv innenfor rammen av verneforskriften.

Mulighetene innen naturbasert reiseliv skal utvikles videre gjennom en bredt sammensatt aktørgruppe.

BESTEMMELSER

Verneforskriften pkt. IV:

2. Alt vilt, herunder hi, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelse.

Bruk av midlertidige anlegg som teltleir, fotoskjul m.m, følger friluftslovens bestemmelser (se for eksempel utdrag i boks under). Begrepet midlertidig anlegg er ifølge reindriftsloven en sesong (for eksempel sommersesongen). Skal midlertidige anlegg rigges opp, bør det gjøres avtale med grunneier om dette i forkant. På denne måten kan grunneier ha en viss kontroll med midlertidige anlegg og hvem som er ansvarlige for dem.

Friluftsloven § 9. (*Rasting og telting.*) Utdrag:

Telting eller annet opphold er ikke tillatt i mer enn 2 døgn om gangen uten eierens eller brukerens samtykke. Samtykke til lengre opphold trengs likevel ikke på høgfjellet eller på område fjernt fra bebyggelse, medmindre det må regnes med at oppholdet kan medføre nevneverdig skade eller ulempe.

Det er ikke søknadsplikt for organisert ferdsel eller større arrangementer i Øvre Forra. FM har derfor ikke mulighet gjennom saksbehandling til å styre eller begrense uønsket organisert ferdsel, og heller ikke gjennom saksbehandlingen å informere og rettlede aktører slik at potensielle konflikter med verneverdiene kan styres unna.

Miljøsertifisering kan være et viktig tiltak for å kvalitetssikre reiselivsaktører. Det kan imidlertid ikke stilles krav fra FM om slik sertifisering, og heller ikke stilles krav om kompetanse hos den som ønsker å drive organisert aktivitet innenfor verneområdet. Kun dersom det er snakk om anlegg av varig karakter må det søkes om tillatelse jf verneforskriften pkt. IV nr. 3.

RETNINGSLINJER

- De som skal drive reiselivsvirksomhet i Øvre Forra må sørge for minst mulig slitasje på natur og kulturminner.
- Den lokale økonomien bør stimuleres gjennom blant annet å benytte seg av gode lokale guider.
- Arrangører bør ta hensyn til øvrig ferdsel og være bevisst at midlertidige anlegg, for eksempel for fotografering, kan monopolisere områder.
- Organisert ferdsel bør i utgangspunktet unngås i de mest sårbare delene av naturreservatet i hekke-/yngletida, både av hensyn til fugl, vilt og rein.
- Ved organisert ferdsel og behov for latrinegraving for midlertidig bruk, bør FM rådspørres. Viktig å unngå områder med orkideer og rødlistearter!
- Det bør gjøres avtale med grunneier før midlertidige anlegg rigges opp.
- Nyetableringer og stasjonære reiselivsbygg skal legges utenfor verneområdet, men naturreservatet kan brukes som trekkplaster.

TILTAK

- Det opprettes en samarbeidsarena for reiselivsaktører, friluftsansjoner som for eksempel NTT, grunneiere, fjellstyrer, brukere, reindriften, beitenæringen, kommunene og FM. Initiativtaker: reiselivsaktører.

Aktuelle temaer kan være:

- Frivillig miljøsertifisering.
- Hvordan bidra til mer småskala næringsliv i området innenfor rammen av verneforskriften?
- Hvordan holde åpne hytter på enkelte setervoller.

3.8 Forurensning og forsøpling

STATUS

Fjellstyrene er opptatt av det skal være ryddig i sine områder generelt og at alle brukere rydder opp etter seg selv og tar med søpla hjem til egen dunk. Forøvrig står det en søppeldunk på P-plass ved Heglesvollen som tømmes av Reinsjø fjellstyre. Sett i lys av det høye antallet brukere av området sommer og vinter, er det forholdsvis lite nytt søppel å få øye på i verneområdet. Gjennom oppsynets kontakt med brukere av området formidles holdningen om at naturreservatet skal holdes rent. Noe gammelt skrot ligger imidlertid igjen enkelte steder, og dette bør fjernes.

Trefigurer med bilder (kunst) ble oppsatt på 90-tallet v/ FMs miljøvernveddeling, utført av Skuggsjå. Fem av disse står på følgende steder: Heståtangen, v/Heståa, v/slåttmyra, ovenfor Hundkirka og v/ Skallstuggu. Enkelte av trefigurene er det bare rester igjen av og de gir i dag inntrykk av å være forfalt.

På P-plassen ved Heglesvollen er det toalett (bio-do). Hytter som er bygd/restaurert i nyere tid har biodo, mens gamle hytter har utedo. For turgåere er det ellers ingen tilgjengelige toaletter i området.

MÅL

Øvre Forra naturreservat skal være fri for søppel og avfall og annen forurensning.

BESTEMMELSER

Verneforskriften pkt. IV:

3. *Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder ....., ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler...*

All gjenlegging av søppel er forbudt ifølge verneforskriften. Bestemmelsen innebærer at besøkende skal ta med søppel og avfall ut igjen i stedet for å brenne eller gjemme det bort. Forøvrig gjelder forurensningsloven også innenfor naturreservatet og eventuell brenning av avfall (f.eks. i forbindelse med hyttebruk) skal skje i henhold til bestemmelsene i denne loven.

I enkelte tilfeller har FM behov for å bruke kjemiske bekjempningsmidler mot fremmede arter i verneområder. Så langt er det ikke meldt om behov for bekjempelse av uønskede arter i Øvre Forra.

RETNINGSLINJER

- Besøkende/brukere skal ikke legge igjen søppel i verneområdet men ta det med til egen eller offentlig dunk.
- Avfall som papp/papir og ubehandlet trevirke (som ikke inneholder kjemiske midler som for eksempel impregnering, maling, beis og lignende) kan brennes innen naturreservatet. Øvrig avfall skal fraktes ut.
- Anlegg og konstruksjoner som har forfalt/ ikke lenger er i bruk, forutsatt at de ikke har en kulturhistorisk verdi, bør fjernes.

TILTAK

- Fjerne gjenlagt søppel i naturreservatet. Utføres av: fjellstyrene i samarbeid med SNO.
- Fjerne restene etter trefigurene satt opp på 90-tallet. Utføres av: Reinsjø fjellstyre i samarbeid med FM/ SNO.

3.9 Forskning, undervisning og formidling

STATUS

Forskning

Det foregikk forskning på arkeologi, paleobotanikk og paleoøkologi i på 1970- og 1980-tallet. Dette kan det leses om i Hafsten & Solem (1975), (1976), og Solem (1985), (1991).

Etter en intensiv periode med kartlegging av biologisk mangfold i perioden 1969-79, var det kun sporadiske kartlegginger i de neste tre tiårene. Registreringer av fuglelivet ble systematisk tatt opp igjen i 2008 og registreringer av flora og vegetasjon har pågått siden 2009.

Det har blitt etablert i alt ni felt (bestander) med faste prøveflater for studier av vegetasjon i Øvre Forra (fire felt i 1997 og fem felt i 2009-12). Prøveflatene blir enten slått (med ulik redskap) eller er en uslått kontroll. Formålet med dette arbeidet er å dokumentere

vegetasjonens sammensetning før slått gjenopptas, og å seinere kunne komme tilbake og dokumentere hvilke effekter slått har. Videre nyttes prøvefeltene i et eksperiment for å vise effekter av ulike slåtteredskap. Ei oppsummering av hva som er gjort i prøvefeltene fram til og med 2012 er gitt i Øien et al. (2010) , Lyngstad et al. (2012) og Lyngstad (2012).

For å se om bevaringsmålene i kapittel 2.7 blir nådd, vil det bli foretatt registreringer av vegetasjon samt fugletellinger i årene fremover.

Undervisning og formidling

Fra juni til september er det ikke usannsynlig at det er rundt 5000 som bruker stien mellom Heglesvollen og Roknesvollen. Estimater er basert på tellinger gjort under feltarbeid i 2011 og 2012 (A. Lyngstad pers. med.). Det er derfor et betydelig potensial for formidling i dette naturreservatet (figur 21).

Øvre Forra naturreservat blir brukt årlig til ekskursionsjoner som en del av undervisningen i kurset floristikk ved HiNT. Hårskallen samt slåttemyrene mellom Heglesvollen og Roknesvollen blir oppsøkt. Skoler, for eksempel (tidligere) Okkenhaug skole i Levanger arrangerte årlig en “fjelldag” og brukte området blant annet til å gå gamle kløvveger.

Det har vært arrangert botaniske vandringer flere ganger det siste tiåret, både med botanikere fra VM og fra HiNT. Et stort internasjonalt symposium i 1994, arrangert gjennom IMCG (International mire conservation group) var inntil Forra, jf ;Moen & Singsaas (1994). I 2010 var en stor gruppe fra universitetet i Greifswald på ekskursion i Midt-Norge (studier av myr). De brukte en dag i Øvre Forra. Området er et naturlig mål for alle som oppsøker Norge for å studere myr. I 2013 ble Øvre Forra besøkt av en gruppe franske myrforskere.

Som 1000-års gave til Levanger arrangerte VM i august 2011 en ekskursion til Heglesvollen og slåttemyrene inn mot Roknesvollen, og over 70 deltakere møtte opp. Med utgangspunkt i jarnvinna på Heglesvollen ble det fortalt om produksjon av jarn i Trøndelag, påvirkningen slik produksjon har hatt på landskap og vegetasjon, særlig gjennom stort forbruk av trevirke, kultur og handel. Det ble orientert om myr og slåttemyr med særlig vekt på myrene i Øvre Forra.

Figur 21. Høystakken lages for å demonstrere skjøtselen og kan ses året rundt. Foto O. M. Sand.

Av befaringer i 2012 kan nevnes at Miljødirektoratet ved sin “skjøtselsgruppe” besøkte området i august, og Anders Lyngstad formidlet botanisk kunnskap på “Friluftslivets dag” som arrangeres årlig av Reinsjø fjellstyre første søndag i september.

VM har laget tekst til plakater med bilder som omhandler slåttemyr, gjengroing, skjøtsel og forskning knyttet til Øvre Forra. Plakatene er satt opp på tavler nær skjøtselsområdet (se figur 23).

MÅL

Øvre Forra naturreservat skal kunne brukes til undervisning og forskning i tråd med verneformålet.

BESTEMMELSER

I miljøvernmyndighetens rapport (Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1986) forut for vernet av Øvre Forra, er temaet berørt gjennom kapitlet, “Forskning og undervisning”. Her vises det til at “*Forra-området ligger sentralt til og er lett tilgjengelig. De foretatte registreringer har påvist store naturvitenskapelige verneverdier.... Disse faktorene som her er nevnt, gjør at området peker seg ut som svært verdifullt til forsknings- og undervisningsformål.*”

I verneforskriften er likevel ikke forskning og undervisning nevnt som en del av verneformålet. Forskning nevnes kun i den generelle dispensasjonsparagrafen:

Verneforskriften pkt. VIII:

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra fredningsforskriften..., samt for vitenskapelige undersøkelser.”

Dette punktet er imidlertid erstattet med naturmangfoldloven § 48 (se kapittel 4.6.1), men i praksis fungerer den nye bestemmelsen som den gamle. Bestemmelsen gjelder kun dersom forskningen innebærer tiltak som ikke er tillatt ifølge de øvrige bestemmelsene, tiltak som krever dispensasjon.

RETNINGSLINJER

- Forskning som legges til Øvre Forra naturreservat bør være nyttig for forvaltningen og formidles til allmennheten.
- Siden det i verneforskriften ikke er forbud mot organisert ferdsel, behøves det ikke å søkes om dispensasjon for gjennomføring av undervisningsopplegg innenfor forskriftsrammen.

4 FORVALTNINGSOPPGAVER

Alle forvaltningsoppgaver og tiltak skal sammenholdes med verneformålet for Øvre Forra naturreservat (se forskriften for Øvre Forra punkt III).

Utfordringen i forvaltningen av naturreservatet er ofte å balansere mellom hensynet til verneverdiene og bruken av området. I Fylkesmannens embetsoppdrag for 2012 inngår ordlyden: “Det skal arbeides aktivt med å bidra til at verneområdene kan brukes mer uten at verneverdiene forringes”. For å oppnå denne balansen, vil det være av vesentlig betydning å nå ut med informasjon om verneverdiene og skape gode holdninger.

Gjennomføring av forvaltningsoppgaver som høvelig tilrettelegging av god kvalitet, tror vi vil bidra til mindre slitasje, mindre forsøpling og større respekt for verneverdiene.

For å ta vare på en kulturbetinget naturtype som slåttemyr er det av avgjørende betydning at menneskelig påvirkning fortsetter. Derfor er skjøtsel en viktig forvaltningsoppgave, og en plan for skjøtsel av deler av slåttemyrene i Øvre Forra blir beskrevet.

Videre har forskjellige aktører forskjellige roller, ansvar og oppgaver innen verneområdet.

Tiltak er listet opp for hvert tema i dette kapittelet. Vedlegg 4 inneholder en tabell som oppsummerer de planlagte tiltakene med prioritering.

4.1 Informasjonsplakater og skilting

STATUS

Det ble laget informasjonsplakat med adferdsregler for verneområdet i 2005. Denne plakaten er oppsatt ved Skallstuggu, Heglesvollen og Risvola. Plakaten ble oppdatert i 2014 og vil i løpet av 2015 erstatte den gamle. Siden det de siste årene er vernet områder som ligger nær og delvis inntil Øvre Forra, er de tilgrensende verneområder vist i kartet i den reviderte plakaten.

To informasjonsplakater om pågående skjøtsel og om slåttemyr (slått, gjengroing, skjøtsel og forskning), er utarbeidet. Disse er satt opp på tavle ved den øvre stien mellom Heglesvollen og Roknesvollen med utsikt til skjøtelsområdet, samt på P-plassen ved Heglesvollen.

Frol IL har satt opp skilt langs skiløypa som viser avstander og stedsnavn. Reinsjø fjellstyre har laget egne skilt med stedsnavn og annen info. Det er gjennom prosessen med forvaltningsplanen opprettet en skiltekomité som arbeider for å få til en samordning og en felles mal for skilting i verneområdet. Her samarbeides det med Innherred Turistkontor om å skilte hovedstiene i henhold til nasjonal standard for skilting og gradering.

Verneområdet er merket med "løveskilt" i knekkpunkter og ved innfallsporter. Denne skiltingen etterses og vedlikeholdes av SNO.

MÅL

Informasjonsplakater og skilting skal være av god kvalitet og bidra til økt kunnskap, bevisstgjøring og ivaretagelse av naturverdiene og til overholdelse av adferdsreglene.

TILTAK

- Fornying av informasjonsplakat for Øvre Forra. Ansvar: FM
- Vedlikehold av informasjonsplakater. Ansvar: FM
- Vedlikehold av informasjonstavler samt løveskilt. Ansvar: FM og SNO

4.2 Tilrettelegging

Utfordringen ved tilrettelegging i et naturreservat er å balansere ferdsel og inngrep med verneverdiene og artenes behov for intakte leveområder og fravær av forstyrrelse. Enkle tilretteleggingsgrep som merking av stier og klopplegging i våte partier, kan ha kanalisierende

effekt og føre til mindre forstyrrelser for fugl og dyreliv ellers i naturreservatet. Det bør unngås å tilrettelegge for bruk av «nye» områder i Øvre Forra.

STATUS

Den forsterkningen/opprusting av stier som skjer nå ved klopplegging, både ved innfallsporten i Stjørdal, sti retning Reinsjø fra p-plassen ved Heglesvollen, og tidligere opprusting av sti fra Heglesvollen til Roknesvollen og fra Skallstuggu til Hårskallen, er alle prosjekter som Fylkesmannen støtter og som bidrar til at verneområdet tåler økt bruk. Denne tilretteleggingen har bidratt til at konsentrasjonen av ferdsel er klart høyere langs de nevnte traséene enn ellers i Øvre Forra. Dette bidrar til at andre mer utilgjengelige områder forblir høvelige leveområder for sårbare arter med lite forstyrrelse.

Meraker Brug og Statskog SF eier veien opp til parkeringsplassen ved Risvola i Stjørdal. Parkeringsplassen blir vedlikeholdt av fjellstyret. Veien inn i naturreservatet gjennom Heståsdalen frem til Heglesvollen eies og blir vedlikeholdt av Vulusjøen driftsselskap, et ideelt selskap med et styre sammensatt av grunneiere, hytteiere, kommune m.fl.

Reinsjø fjellstyre har i samarbeid med Statskog SF opparbeidet friluftsområdet med parkeringsplass ved enden av veien i Heståsdalen. Fjellstyret står også for driftingen av tilretteleggingene her, oppslagstavle, toalett, gapahuk, bål plass, sittebenker og bord, og søppeldunk.

Vedlikehold av bruer og klopper foretas av vedkommende fjellstyre. Stien fra Heglesvollen til Roknesvollen blir vedlikeholdt årlig av Reinsjø fjellstyre med finansiell støtte fra SNO. Stien fra Skallstuggu til Hårskallen vedlikeholdes av Frol bygdeallmenning, også med støtte fra SNO. Andre stier er meldt å være i en gjengroingsprosess, og en rydding er nødvendig for å opprettholde det eksisterende stinettet og de gamle kløvveiene. Slik rydding må imidlertid gjøres med forsiktighet. Feil rydding vil gi krattoppslag siden det ikke er realistisk å se for seg annen oppfølging enn tråkk på stiene.

Utlegg av ved på faste bål plasser på Levanger-siden, gjøres av Reinsjø fjellstyre. Tilsvarende blir utleggingen av ved på bål plassene jevnlig utført på Stjørdalssiden av Vigden og Elgvadsfoss fjellstyre.

Et tiltak FM, SNO og Reinsjø fjellstyre har igangsatt, er å kanalisere ferdselen fra P-plassen ved Heglesvollen i retning Reinsjøen, til en annen stitrasé enn den som er mest brukt i dag (med stygge tråkkskader med åpen jord). Kanaliseringen vil skje gjennom god merking fra en ny port fra P-plassen som blir utgangspunktet for denne stien, og klopplegging der det er behov.

Det er også ønskelig i større grad å lede ferdselen til kløvveien som går om Mulbustan. I dag er denne kløvvegen vanskelig å få øye på fra P-plassen. Ferdselen kan forhåpentlig også styres bedre gjennom god skilting om veivalg og opprusting av kløvveien (klopper i våte partier).

Klopplegging, der det er nødvendig av sti/tråkk mellom Roknesvollen og Branok, vil planlegges i 2014 og utføres i 2015 i regi av SNO/ FM.

Det er viktig å ta hensyn til sårbare kulturminner (“jarnvinneanlegg”) i området.

MÅL

Tilrettelegginger skal virke kanalisierende av ferdsel og bidra til fortsatt bruk av området samtidig som hensynet til naturverdiene ivaretas.

TILTAK

- Lede ferdselen unna den opptråkkete stien i retning Reinsjø over myra fra P-plassen ved Heglesvollen ved å lage ny port, merke godt en alternativ stitrasé og klopplegge denne der det er nødvendig. Utføres av: SNO i samarbeid med Reinsjø fjellstyre.
- Merke bedre samt utbedre kløvvegen i retning Mulbustan. Utføres av: SNO i samarbeid med Reinsjø fjellstyre og Skiltkomiteen.
- Sti fra Roknesvollen til Branokhytta klopplegges over våte partier der det er behov. Ansvar: SNO/ FM.

Flere tilretteleggingstiltak er ført opp i kapittel 3 under de forskjellige bruker-temaene.

4.3 Skjøtsel

Selv om det skjer en gradvis tilvekst av skog i Øvre Forra, blant annet på grunn av klimaendringer, virker ikke gjengroingen å være dramatisk. Det er derfor ikke ønskelig med en generell innsats for å holde tilvekst av skog nede. Opphør av slått og reduksjon i husdyrbeite har imidlertid ført til omfattende gjengroing av kulturpåvirka areal.

Slåttemyrene er en naturtype som i dag generelt er sterkt truet på grunn av opphør av bruk. Det har blitt større fokus på slåttemyr som kulturpåvirket naturtype de seneste årene, ikke minst gjennom status som utvalgt naturtype med handlingsplan og egen forskrift etter naturmangfoldloven.

Setervollene i området utgjør bare små flekker i dette store verneområdet. Sterkt kulturavhengige som de er, er de fleste under sterk gjengroing i dag som en følge opphørt bruk. Gjennom rydding og skjøtsel er det mulig å ta vare på noen av dem for fremtiden.

Verneforskriften for Øvre Forra naturreservat har en egen skjøtelsparagraf:

Verneforskriften pkt. VII:

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme verneformålet. Det kan utarbeides skjøtelsplan som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltakene.

Denne bestemmelsen er imidlertid erstattet av ny skjøtselshjemmel i naturmangfoldloven § 47 med en litt annen ordlyd men med samme hensikt:

Naturmangfoldloven § 47:

Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep.

4.3.1 Skjøtsel av slåttemyr

I 1997 utarbeidet VM en skisse til skjøtelsplan (Øien et al. 1997) på oppdrag fra FM. Innen verneområdet ble skjøtsel av 420 daa myr og engskog (figur 22) foreslått innenfor et areal på

550 daa (innen dette området inngår ca. 130 daa blåbærskog o.a. vegetasjonstyper som ikke er egnet som slåttemark).

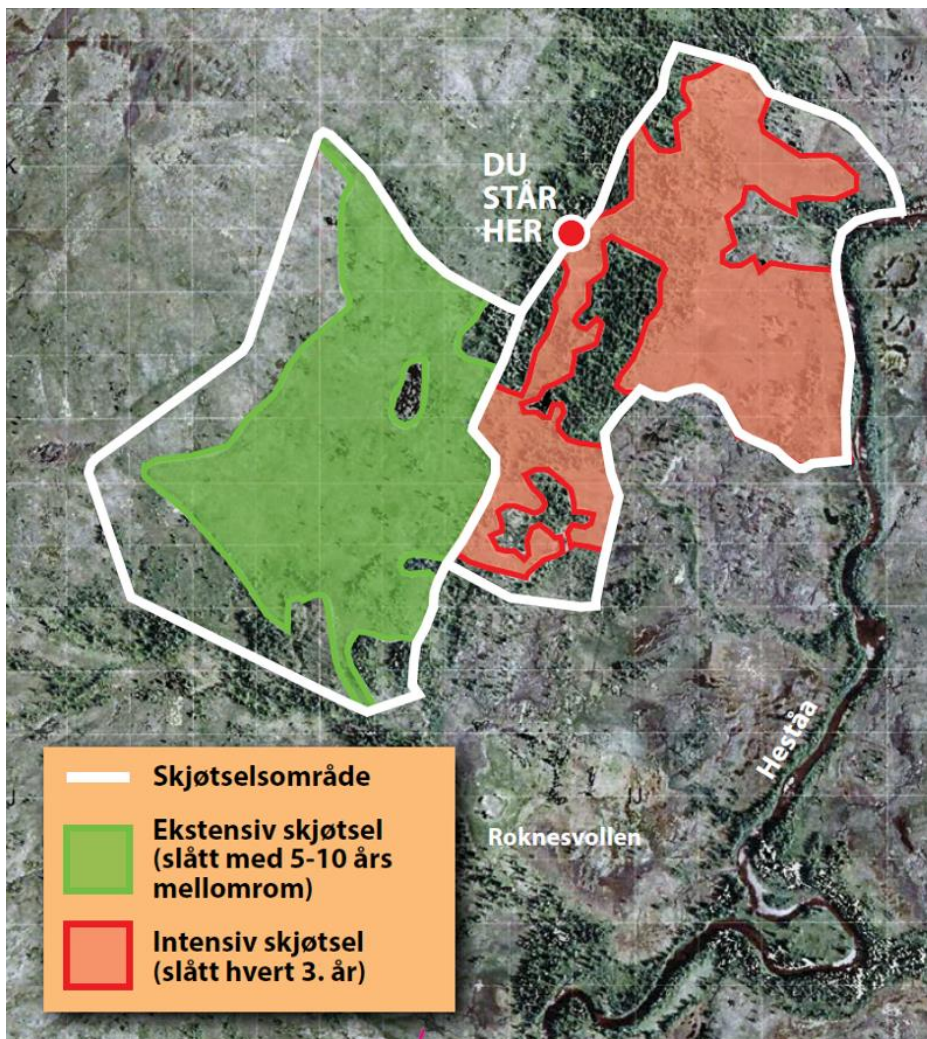
Figur 22. Fra korridoren mellom Roknesslættet og Heståslættet, før og etter rydding og slått. Foto A. Lyngstad

I forslaget til skjøtselsplan ble arealene som skal skjøttes delt i to delområder, der det ene inkluderer intensiv skjøtsel av 180 daa (slått hvert tredje til hvert femte år), det andre ekstensiv skjøtsel (mellom hvert femte og hvert tiende år). Området som ble foreslått skjøttet ligger vest for Heståa i Levanger kommune. Dette området, som utgjør 0,5 % av hele verneområdet (figur 23), ble valgt ut fra følgende kriterier:

- rikt og variert planteliv som dekker mye av variasjonsbredden i reservatet (jf. vegetasjonskartet i Moen et al. 1976).
- godt utvalg av vegetasjonstyper som har vært brukt til utmarksslått i Øvre Forra, inkludert store rikmyrer og andre typer av myr, dessuten flere typer engskog.
- mange kulturminner som viser tidligere bruk av området (jarnvinneanlegg, setervoller, stakkstenger).
- relativt lett tilgjengelig, og nær veg.
- mye brukt i tursammenheng, og med gode stier.
- området vil få et åpent preg som slåttelandskap

Det har vært diskusjoner rundt skjøtselen i Øvre Forra, og selv om noe areal ble slått i 2005, ble skjøtselsplanen fra 1997 først satt ut i livet i 2009.

Figur 23. Det totale planlagte skjøtelsområdet. Kart utarbeidet av Trond Haugskott, fra infoplakat om skjøtelsarbeidet.

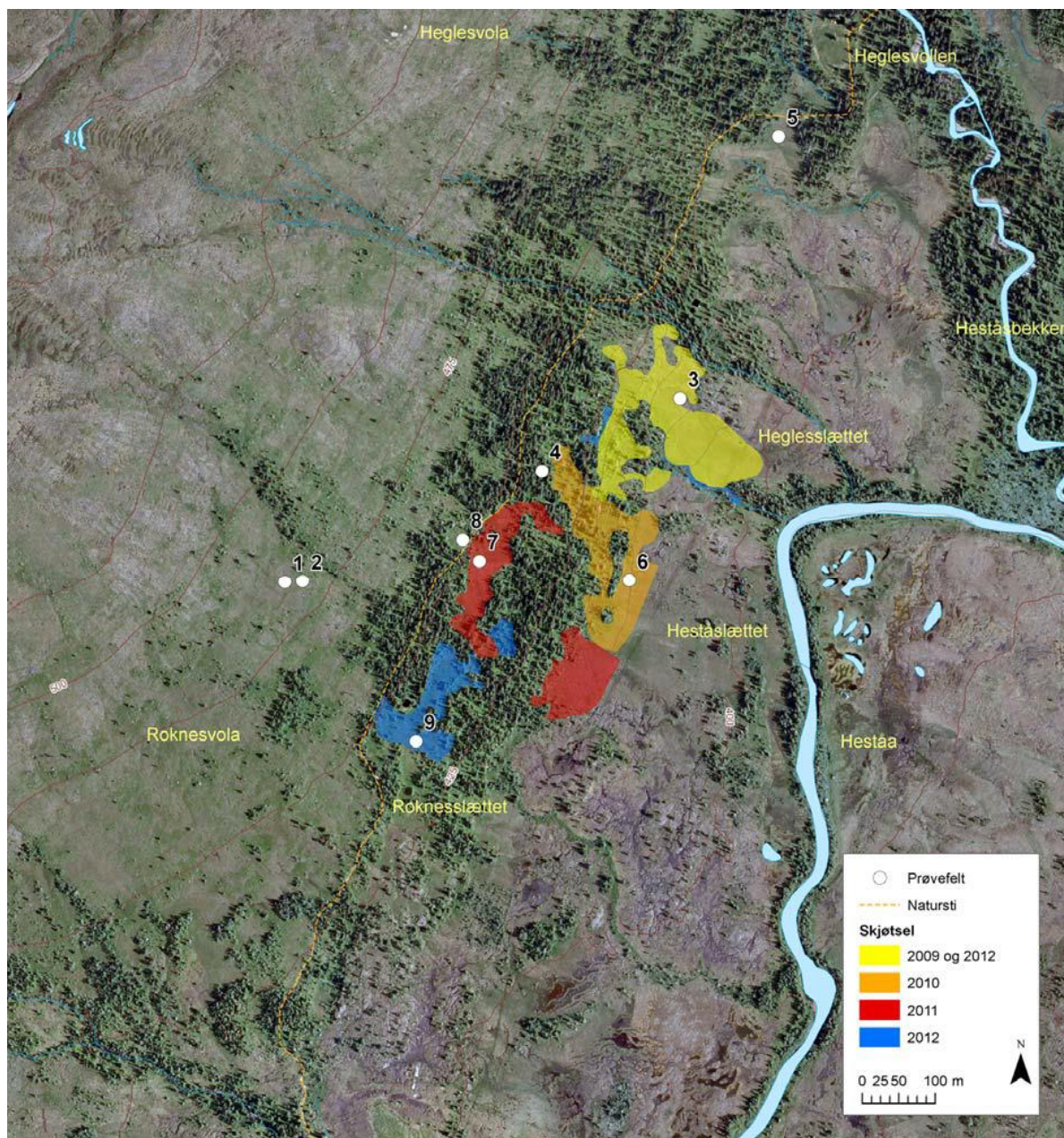
STATUS

I perioden 2009-12 ble det ryddet og slått innenfor et område på ca. 70 dekar (figur 24).

VM gir årlig en rapport til FM og skisserer en prioritering av videre skjøtselstiltak. VM gir dessuten årlig faglige råd til SNO som utfører rydding og slått. Endelig prioritering av områder for skjøtsel avgjøres ved en befaring på forsommeren før skjøtselen tar til. Det blir årlig gjort noen justeringer og tilpasninger i forhold til utkastet til skjøtelsplan fra 1997.

Arealet inkluderer Heglesslættet (Slåttmyra) som har blitt slått flere ganger i løpet av de siste tiåra. Hele arealet ligger innenfor området som er tenkt å skjøttes intensivt, det vil si med slått hvert tredje år. Det gjenstår fortsatt anslagsvis 70 dekar å rydde og slå innenfor det intensive skjøtelsområdet. Men det meste av dette (ca. 50 dekar) er lite gjengrodd flatmyr på Heståslættet, og vil være enklere å restaurere enn arealet som har vært prioritert så langt. Totalt slåtteeareal i det intensive skjøtta arealet ser til slutt ut til å bli i nærheten av 140-150 dekar, det vil si noe mindre enn antatt i skjøtelsplanen.

Figur 24. Kart utarbeidet av VM viser skjøtselsområdene 2009 – 2012.

Det kan tenkes at det vil være fornuftig å redusere slåtteintervallet på storparten av Heståslættet, slik at denne myra blir slått ekstensivt. Intensivt slått areal vil i så fall bli rundt 100 dekar. I 2013 ble det gitt prioritet å igjen slå de mest produktive av de områdene som ble rydda og slått i 2010, jf. nokså kraftig vieroppslag flere steder, i tillegg til videre rydding sør i arealet med intensiv slått.

I det ekstensive skjøtselsområdet (slått hvert femte til tiende år) i Roknesvola, ble det ryddet og slått et område i 2006, men ellers er det ikke gjort skjøtselstiltak i dette området. Etter befaringer i felt i 2012 ser det ut til at effektivt slåtteareal i Roknesvola er knapt 200 dekar. Det vil antakelig kreve mindre innsats med rydding per dekar i Roknesvola enn på Roknesslættet, i det intensivt skjøtta området.

I restaureringsfasen har det vært lagt vekt på å gjøre skikkelig arbeid med rydding, og det har heller blitt tatt et mindre areal på en god måte enn å «gape over» for store arealer i en jafs. Dette vil betale seg når det igjen er tid for å slå arealene som har blitt ryddet, ved at det blir mindre problemer med gamle stubber. I det videre arbeidet bør denne strategien fortsette. Etter hvert vil stadig større deler av arealet gå over i en skjøtselsfase der det kreves mindre arbeid per dekar. Samtidig vil arealet som slås årlig måtte økes for at det skal være mulig å komme over skjøtselsarealet på åtte – ti år. Det vil måtte gjøres årlige vurderinger for å bestemme hvilke arealer som skal ryddes og slås.

Figur 25. Bruk av hånddrive på Heglesslættet. Foto Erlend Skutberg

Redskaper som brukes i skjøtselsarbeidet er bl.a. ryddesag, motorsag og bjelkeslåmaskin med skjærende redskap. Graset samles sammen ved hjelp venderive og hånddrive (figur 25). Skjøtselsvirke og gras fraktes bort for hånd og ved hjelp av jernhest. For å lette utfrakt av utstyr til bruk i skjøtselsarbeidet, ble det i 2012 lagt ut geonett på ekstra våte partier over en strekning på ca. 300 meter.

For alle områder har alt gras og ryddingsavfall blitt samlet sammen (figur 26). I 2012 ble det satt opp to høystakker på tradisjonelt vis, mens kvist og det øvrige graset ble brent.

Figur 26. Heglesslættet under slåttomma. Foto Erlend Skutberg

Utfordringer når det gjelder å få nyttiggjort dette som fôr:

- God nok kvalitet avhenger av at slått foregår på tidspunkt med tørt vær (dette var en selvfølge i gamle dager – i dag er ansatte i SNO i stor grad styrt etter kalenderen). I dag er det strenge krav angående muggsopp i fôret.
- Stakksetting av gras er svært tidkrevende arbeid.
- Frakt ut fra verneområdet av store mengder gras/høy vil medføre mye kjøring på bæresvak mark på sommerhalvåret, eller mange turer med snøscooter på frossen mark.

Det er viktig at kvist, gras og hogstavfall fra rydding og slått fjernes nøye, både av estetiske hensyn og fordi det gir gjødslingseffekt. Ved første gangs slått er gras av dårlig kvalitet, iblandet mye tørt strø (se forklaring s.22) og egner seg dårlig til fôr. Etter hvert vil kvaliteten på gras øke, og med økt årlig slåtteareal vil også mengden gras øke. Det er sterkt ønskelig at dette kan nyttes og ikke blir behandlet som avfall. Skal skjøtselopplegget med myrslått få legitimitet og bli forstått blant folk, bør denne ressursen fra utmarka bli tatt vare på.

I forbindelse med kartlegging av biologisk mangfold på Vassvollen sommeren 2012, ble det i nærheten av vollen registrert ei slåtte-myra. Det er formidlet at brukeren av Vassvollen har interesse for, i løpet av noen år, å skjytte denne slåtte-myra. Siden slåtte-myra har status som "Utvalgt naturtype" jf. nml § 52, med egen forskrift, er det en spesiell tilskuddordning knyttet til skjøtsel av denne naturtypen utenfor verneområder. Tilskudd til all skjøtsel av slåtte-myra innen verneområder må derfor skaffes gjennom bestillingsdialogen (se kap. 5.1).

MÅL

Bevare et stort og særpreget myrlandskap der naturtypen slåtte-myra inngår.
Oppnå god tilstand i henhold til bevaringsmålene for vegetasjon jf. kap. 2.8.

RETNINGSLINJER

- Gras som høstes og kvist/hogstavfall fra skjøtelsen av slåtte-myrene i Øvre Forra bør fjernes eller brennes på stedet. Unntak er tørking av gras på stakk eller lignende.
- Graset som høstes skal om mulig brukes til fôr.
- Dersom utstyr som rundballpresse blir forsøkt, bør reindriften få tilbud om å hente fôret.

TILTAK

- Rydding og slått etter skisse til skjøtelsesplan fra 1997 fortsetter med enkelte justeringer. Årlig innhentes faglige råd fra VM. Ansvar: FM. Utføres av: SNO.
- Forsøke å finne en mulighet for å bruke høstet gras til fôr. Ansvar: FM.

4.3.2 Skjøtsel av slåtte-mark/ setervoller

STATUS

I "Flerbruksplan Frolfjellet" (Levanger kommune 2004) er det å holde vollene åpne et av de foreslåtte tiltakene. I forbindelse med prosjektet "Kartlegging av biologisk mangfold i jordbrukets kulturlandskap" (Moen et al. 2006) kom det innspill fra Levanger kommune via FM om kartlegging av voller i hele Levanger kommune, inkludert de som ligger inne i Øvre Forra naturreservat. Setervollene ble ikke prioritert i kartleggingen i 2004-06, men dette har nå fått ny aktualitet i forbindelse med utarbeidelse av forvaltningsplan for reservatet, og gjennom at "Slåtte-mark" har fått status som "Utvalgt naturtype" i 2011 (jf. handlingsplan for slåtte-mark (Miljødirektoratet 2009)).

Figur 27. Vegetasjonen på Vassvollen ble kartlagt 2012. Foto A. Lyngstad

Tilstanden for den kulturpåvirkede naturtypen vi finner på setervollene i verneområdet og hvilket artsmangfold som finnes her, ble kartlagt i 2014 og 2014 (Rapport om setervoller 2015). Den første setervollen som ble kartlagt var Vassvollen i Stjørdal i 2012 (figur 27).

De tema som er kartlagt er karplanteflora, funga (særlig beitemarkssopp), vegetasjonstyper og naturtyper med vekt på kulturbetinga engvegetasjon, samt tilstand/hevd. I rapporten er det gitt en samlet vurdering av vollenes verdi blant annet ut fra botanisk mangfold, størrelse og status for gjengroing, og på den bakgrunn er vollene ført opp med prioritering i forhold til skjøtsel.

I forkant av eventuelle skjøtselstiltak bør det utformes skjøtelsplaner. I Øien et al. (2010) er det satt opp forslag til bevaringsmål for plantelivet i Øvre Forra naturreservat, og setervoller er ført opp som en naturkvalitet med eget bevaringsmål (se Vedlegg 4 Tabell 1).

MÅL

Øke kunnskapen om artsmangfoldet på setervollene og holde åpne enkelte gjennom fortsatt bruk eller skjøtsel.

RETNINGSLINJER

- Før skjøtsel eller bruk som innebærer rydding, inngjerding og beiting bør det utarbeides skjøtelsplaner.

TILTAK

- Bidra til kartlegging av setervollene og utarbeiding av skjøtelsplaner. Ansvar: FM
- Sette opp en prioritert liste over setervoller som bør holdes åpne. Ansvar: FM i samråd med grunneier.
- Sette opp navneskilt på setervollene, også de som i dag ikke lenger har bygninger.

4.4 Naturoppsyn

Oppsynsaktører

Statens naturoppsyn (SNO)

SNO har det overordna ansvaret for statlig naturoppsyn i alle naturvernområder, jf lov

om statlig naturoppsyn. SNO er tillagt myndighet til oppsyn etter naturmangfoldloven, friluftsløven, lakse- og innlandsfiskeløven, viltloven, motorferdselloven, kulturminneløven og deler av forurensingsloven.

Politiet

Politiet har det overordna ansvaret for å bekjempe alle typer kriminalitet. Politiet kan tildele avgrensa politimyndighet for miljølovene, og oppsynet er underlagt politiet ved utøving av denne myndighet.

Skogn og Grønningen Allmenninger

Skogn og Grønningen Allmenning består av Skogn Bygdeallmenning og Skogn og Grønningen Statsallmenning. Denne blir drevet som en juridisk enhet. Forvaltningsregimet er delt mellom Statskog SF og Skogn og Grønningen Allmenninger. Allmenningen eier all skog, men Statskog SF eier grunnen. (Dette er spesielt, og det er 6 statsallmenninger som forvaltes slik i Norge.)

Skogn og Grønningen Allmenninger har ansatt egen allmenningsbestyrer som har oppsynansvar med skog/utmark i allmenningen.

Fjellstyrene

I henhold til fjellovens § 36 kan fjellstyrene opprette naturoppsyn i alle statsallmenninger. Fjellstyrene Reinsjø, Skogn, Vigden og Elgvadsfoss har oppsynsressurser og fører tilsyn med de respektive statsallmenningene. Instruks utarbeidet av Landbruksdepartementet sier noe om de oppgaver som fjelloppsynet har. Fjelloppsynet skal blant annet bidra til å forebygge miljøkriminalitet og bidra til at offentlige og privatsrettslige bestemmelser overholdes. Utredningen fra arbeidsgruppa for rolleavklaring Fjelloppsyn/SNO, fastsatt 20.10.00, skal legges til grunn for samarbeidet mellom SNO og fjellstyrenes oppsynsfolk.

Oppsynets oppgaver

Med vernevedtak følger behov for å føre kontroll med verneforskriften og at eventuelle dispensasjonsvedtak blir fulgt. Det vil også være viktig å følge med utviklingen i området, både når det gjelder naturtilstanden og bruken av området.

Viktige oppgaver for oppsynet vil være:

- Føre kontroll med at vernereglene blir fulgt
- Dokumentere og registrere naturtilstand og bruk
  - Ferdsel med brukertall og bruk av ulike områder
  - Forsøpling - systematisk registrering for å kunne følge utviklinga over tid
  - Rovdyr - arealbruk og bestandsregistreringer
  - Hekkeplasser for rovfugl og våtmarksfugl
  - Annen overvåking av biologisk mangfold
  - Kulturminner - registrering av lokaliteter, kulturlandskap og bygningsmiljø
- Drive informasjonsarbeid overfor brukere av verneområdet
- Delta i planlegging av skjøtsels- og oppsynsaktiviteten i samarbeid med FM
- Gjennomføre skjøtselstiltak
- Rapportere til FM

STATUS

SNO lokalt mener at det ikke miljøkriminalitet som er den største trusselen, men arealendringer (og muligens mårhund etterhvert). De mange brukerne av området bidrar til å passe på og melder fra dersom det skjer ulovligheter. Hovedoppgaven for SNO er å ivareta naturen i form av skjøtsel, og de bruker mer enn 200 t/år i Øvre Forra naturreservat. De er tilfreds med sin tilstedeværelse i naturreservatet, og mener de heller kan utfordres på informasjonspredning/ naturveiledning enn å øke generelt oppsyn.

MÅL

Naturopsynet i Øvre Forra skal være et samarbeid mellom lokale og sentrale aktører og fungere godt med hensyn på gjennomføring av alle oppsynets oppgaver.

RETNINGSLINJER

- Det bør holdes fokus på faglig kvalitet og videreutvikling av dagens naturopsyn.
- SNO bør samordne oppsynsvirksomheten i naturreservatet, avklare oppgavefordeling og gjøre årlige avtaler med fjellstyrene og allmenningene om tjenestekjøp.
- Oppsynet bør samarbeide med andre etater, herunder grunneiere, rettighetshavere, brukere, FM og politi.
- Det bør utvikles gode bestillings- og rapporteringsrutiner med FM slik at en i felleskap kan prioritere aktuelle oppgaver for oppsynet.
- Oppsynet skal ha kopi av eventuelle dispensasjonsvedtak fra verneforskriften. På denne måten kan oppsynet følge opp vedtak gjennom kontroller i felten.
- Det bør være lik praksis for reaksjonsmønster i hele området for brudd på vernebestemmelsene.

TILTAK

- Skaffe oversikt over utviklingstrender når det gjelder ferdsel. Utføres av: SNO.

4.5 Miljøovervåking

I Forvaltningshandboka (Miljødirektoratet) kap. 5.7 skilles det mellom to former for overvåking:

- Overvåking for å produsere en tidsserie av observasjoner om et fenomen. Slike gjentatt observasjoner er viktig for å finne ut om trender i naturen.
- Overvåking for å finne ut om et på forhånd fastsatt mål er nådd. Hvis målet ikke er nådd, kan det være aktuelt å iverksette tiltak for å nå målet likevel. En slik ”målstyrt overvåking” forutsetter et godt kunnskapsgrunnlag.

Begge disse formene for overvåking er nødvendige for å øke kunnskapen om naturtilstanden i et verneområde. Felles standarder for overvåking er under etablering og gjelder overvåking av mål som er fastsatt på forhånd (som bevaringsmål).

Naturkvalitetene som skal overvåkes framgår gjerne direkte av det overordnede verneformålet. I tillegg kan det være nødvendig å definere naturkvaliteter ut over verneformålet. Dette vil være aktuelt for Øvre Forra der verneformålet er for generelt til å fange opp alle viktige naturkvaliteter (jf Tabell 1).

Registrering av aktiviteter i eller nær et verneområde og forvaltningstiltak som påvirker tilstanden til naturkvalitetene skal være en del av overvåkingen.

STATUS

Verneformålet slik det er definert i forskriften for Øvre Forra konkretiserer ikke at det innenfor grensene på vernetidspunktet var kulturpåvirkete naturtyper etter lang tids menneskelig bruk. Bevaringsmål er likevel blitt utformet for noe areal i Øvre Forra som forutsetter fortsatt kulturpåvirkning.

På 1970-tallet ble fuglefaunaen godt kartlagt med kvantitative takseringer av fuglesamfunnet deriblant innenfor to myrfelt, på Leinsslettene og Skillingsmyrin. I 2010 - 2012 ble disse dataene brukt som referansemateriale til å avdekke eventuelle endringer i artssammensetningen i fuglesamfunnet. Det ble avdekket at brushane og hettemåke er forsvunnet som hekkfugler, og arter som vipe, heilo og heipiplerke ser ut til å ha gått til dels betydelig tilbake. Hovedkonklusjon er likevel at kvaliteten på de aktuelle hekkehabitatene innenfor verneområdet syntes å være nokså uforandret siden først på 1970-tallet. De oppnådde dataene ble vurdert opp mot bevaringsmålene for fugl, se kapittel 2.8.2.

Vegetasjonen i store deler av verneområdet ble godt kartlagt på 1970-tallet og det ble laget et detaljert vegetasjonskart for ca. 70 % av området. I løpet av forvaltningsplanprosessen er det påpekt at både myr og øvrige naturtyper er dårlig kartlagt i øvrige deler av verneområdet. Karplantefloraen er tidligere godt kartlagt i de mest kalkrike områdene, som på Hårskallen. I 2013 ble også moser og lav kartlagt i samme antatt artsrike område.

MÅL

Overvåking skal gi kunnskap om verneverdienes tilstand og endringer.

TILTAK

- Gjennomføre naturtypekartlegging, særlig i den delen av naturreservatet som ligger i Stjørdal. Ansvar: FM
- Kartlegge moser og lav i de kalkrike områdene i vest (Hårskallen). Ansvar: FM
- Sjekke om bevaringsmålene nås. Se Vedlegg 5.

5 SAKSBEHANDLING OG SAKSBEHANDLINGSRUTINER

5.1 Rollene til involverte aktører

Miljødirektoratet

Miljødirektoratet er klageinstans for alle enkeltvedtak fattet med hjemmel i verneforskriften. Klage sendes til FM som vurderer om klagen kan tas tilfølge. Hvis ikke oversendes den Miljødirektoratet for endelig vedtak.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag (FM)

Som forvaltningsmyndighet for forskriften for Øvre Forra naturreservat har FM ansvaret for at all forvaltning innen verneområdet er i tråd med verneformålet.

Forvaltningsmyndigheten skal i sitt arbeid:

- Søke samarbeid med kommunene, grunneiere, fjellstyrer, brukere, lokalt og sentralt naturoppsyn, politi, interesseorganisasjoner og andre relevante myndigheter
- Innenfor rammen av verneforskriften være positiv til miljøtilpasset næringsliv.
- Legge vekt på informasjon og holdningsskapende arbeid.
- Forvalte naturreservatet etter best mulig tilgjengelig kunnskap og peke på eventuelle behov for ny kunnskap, både når det gjelder natur og kultur.
- Overvåke naturverdiene og vurdere oppnåelse av bevaringsmålene.
- Ta initiativ til skjøtelsesplaner og tiltak dersom dette er nødvendig av hensyn til verneformålet.

Statens naturoppsyn (SNO)

SNO er miljøforvaltningens operative feltorgan. SNO fører tilsyn med naturtilstanden og at bestemmelsene i miljølovgivningen blir overholdt. Veiledning og informasjon er en viktig del av dette arbeidet. Samtidig utfører SNO registrering, tiltak og skjøtsel på oppdrag fra FM. Tilsynsoppgaven er todelt og retter seg både mot tilsyn med naturtilstanden og tilsyn med menneskets atferd i naturen.

Prioritering av forvaltningsoppgaver gjøres i samarbeid med FM, samt at FM årlig bestiller gjennomføring av konkrete oppdrag.

Gjennom bestillingsdialogen mellom SNO og FM blir det hvert år fordelt økonomiske tilskudd til tiltak i verneområdene. FM utarbeider ei prioritert liste over tiltak og arbeidsoppgaver som er planlagt gjennomført det kommende året. Liste med prioriterte tiltak sendes SNO sentralt tidlig i desember og tildelingen skjer i løpet av mars påfølgende år.

Kommuner

Kommunene har generelt ansvar for arealforvaltning og allmenne interesser. Kommunen forvalter blant annet lov om motorferdsel i utmark, plan og bygningsloven, friluftsløven og forurensningsloven.

Fjellstyrene

Fjellstyrene administrerer bruksretter etter fjelloven (Lov om utnytting av rettar og lunnene m.m. i statsallmenningene) med forskrifter, og driver tilretteleggingsarbeid for allmennheten. Det skal etter lovens pkt.3 "arbeide for å sikre at allmenningen vert brukt på

ein måte som fremjar næringslivet i bygda og tek vare på naturvern- og friluftinteressene". Fjellstyret oppnevnes av kommunestyret, men er likevel ikke et kommunalt organ. Fjellstyrenes arbeidsfelt omfatter bl.a. beite, setring, småviltjakt, villreinjakt, fangst og fiske, oppsynsvirksomhet, tilrettelegging for friluftsliv og støtte til lokal næringsutvikling. Fjellstyrene driver også annen tilrettelegging for friluftsliv, ofte i samarbeid med Statskog SF og andre.

Nord-Trøndelag fylkeskommune/ Sametinget/ Riksantikvaren

På regionalt nivå er kulturminneforvaltningen tillagt fylkeskommunen og Sametinget for samiske kulturminner. Dispensasjonsmyndigheten for fredete arkeologiske kulturminner ligger imidlertid fortsatt hos Riksantikvaren.

Fylkesmannens reindriftsavdeling

Reindriftsavdelingen ved Fylkesmannen i Nord-Trøndelag er den statlige regionale fagmyndigheten i den offentlige forvaltningen av reindriften.

Grunneiere

Grunneier har fortsatt sine grunneierrettigheter etter vernevedtak, med unntak av de innskrenkninger som følger av forskriftene.

5.2 Rutiner for saksbehandling

Generelle retningslinjer for saksbehandling

- Normalt vil en verneforskrift ha strengere bestemmelser om bruk og tiltak i et verneområde enn det som gjelder etter annet lovverk.
- En søknad om dispensasjon bør behandles av forvaltningsmyndigheten for verneområdet før den eventuelt blir behandlet etter annet regelverk.
- Det øvrige regelverket gjelder i tillegg til verneforskriften. I en byggesak vil man for eksempel både trenge en tillatelse etter verneforskriftene og en tillatelse etter plan- og bygningsloven.
- For vernevedtak som ikke har egne bestemmelser om motorferdsel, vil motorferdsel i området kun være regulert av lov om motorferdsel og tilhørende forskrifter.
- Forskrifter gitt med hjemmel i naturvern/naturmangfoldloven begrenser ikke rådighetsutøvelser utenfor verneområder.

Alle søknader om tiltak som krever tillatelse/dispensasjon etter verneforskriften sendes derfor først til FM (eller kommunen videresender om søknaden leveres dem).

Forskriften for Øvre Forra naturreservat omtaler ikke motorferdsel. Søknader om tillatelse til motorferdsel i Øvre Forra naturreservat sendes derfor til den kommunen det gjelder.

Verneforskriften for Øvre Forra er laget etter "gammel" mal og har bare to spesifiserte dispensasjonsbestemmelser:

Verneforskriften pkt. VI: *Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:*

1. Felling av vilt som forårsaker vesentlig skade, i samsvar med villlovens bestemmelser og

forskrifter.

2. Rydding av vegetasjon m.m. i henhold til godkjent skjøtelsesplan, eller når formålet med fredningen krever det.

En forutsetning er at det søkes til FM på forhånd. For alle andre tiltak som kan være i strid med vernebestemmelsene dvs. pkt IV, er det den generelle dispensasjonshjemmelen som er aktuell å bruke. Denne er nærmere beskrevet i neste delkapittel.

En søknad om dispensasjon fra verneforskriften skal inneholde:

- Tiltakshavers/søkers navn og adresse
- Eiendomsforhold (evt. grunneiers tillatelse)
- Beskrivelse av tiltakets omfang og varighet
- Kart med inntegnet plassering av tiltaket
- Beskrivelse av naturtypen og naturverdier som blir berørt (så langt som det er rimelig, gjerne med foto).
- Tiltakets sannsynlige innvirkning på naturverdiene (for eksempel forstyrrelse)

5.3 Generelle dispensasjonsbestemmelser jf. nml § 48

Naturmangfoldloven (nml) trådte i kraft 1. juli 2009. Bestemmelsen i nml § 48 er den generelle dispensasjonsbestemmelsen som nå gjelder istedenfor den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskrifter vedtatt før nml (pkt VIII i verneforskriften for Øvre Forra naturreservat).

Naturmangfoldloven § 48:

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I avveiningen mellom øvrige vesentlige samfunnsinteresser og hensynet til verneområdet skal det særlig legges vekt på verneområdets betydning for det samlede nettverket av verneområder og om et tilsvarende verneområde kan etableres eller utvikles et annet sted. Tiltakshaveren kan pålegges å bære rimelige kostnader ved ivaretagelsen, opprettelsen eller utviklingen av et slikt tilsvarende område.

Trenger et tiltak tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknad om dispensasjon etter første ledd skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. I dispensasjon etter første ledd skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan forvaltningsmyndigheten har vurdert virkningene som dispensasjonen kan få for verneverdiene, og hvilken vekt det er lagt på dette.

Tre alternativer for unntak etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen:

1. a) Tiltaket må ikke stride mot vernevedtakets formål og

b) ikke påvirke verneverdiene nevneverdig.

Begge disse vilkårene i bestemmelsen må være oppfylt for at dispensasjon skal gis.

De andre alternativene er:

2. dersom hensynet til sikkerhet eller
3. vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

I sistnevnte tilfelle kan det gis dispensasjon selv om det vil være i strid med verneformålet og påvirke verneverdiene. Sikkerhetskonsyn - sikkerhet for liv og helse, smittsomme sykdommer fra dyr og sikkerhet mot omfattende og direkte skade på eiendom. Det skal da ikke være praktisk mulig å ivareta sikkerhetskonsynene ved tiltak utenfor verneområdet eller ved tillatte eller mindre inngripende tiltak innenfor verneområdet.

Vesentlige samfunnsinteresser - tungtveiende konsyn av nasjonal betydning tilsier at det kan gjøres inngrep i et eksisterende verneområde. Saker som har stor lokal interesse eller regional betydning er ikke tilstrekkelig som grunnlag for dispensasjon etter denne bestemmelsen.

Om dispensasjonsadgangen etter første alternativ:

- Generelt er det ikke adgang til å dispensere for tiltak og bruk som forutsetter større tekniske inngrep.
- Anvendes også på søknader om vitenskapelige undersøkelser.
- Kan ikke utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket.
- Bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette tilfeller eller spesielle tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.
- Forvaltningsmyndigheten bør særlig vurdere konsekvensene av dispensasjon – blant annet mulige presedensvirkninger.

Det kan bare dispenseres i de tilfeller tiltaket vil ha begrenset verdi for verneverdiene. Det er med andre ord i første rekke bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser som er av stor betydning for søker sammenholdt med verneinteressene som omfattes av bestemmelsen. Siktetmålet er at verneforskriften ikke uthules gjennom omfattende dispensasjonspraksis.

For søknader om dispensasjon for vitenskapelige undersøkelser står følgende i rundskrivets kapittel 6.4.2: "Nytten av et forskningsprosjekt skal vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep eller tiltak og de ulemper forskningen ellers medfører. Forskningsaktivitet som ikke trenger å lokaliseres til et verneområde bør kanaliseres utenfor.

5.4 Bruk av prinsippene i nml ved behandling dispensasjonssøknader

Vedtaket om vern av Øvre Forra naturreservat er hjemlet i naturvernloven. Den 1. juli 2009 trådte naturmangfoldloven (nml) i kraft, og naturvernloven ble opphevet. Selv om naturvernloven er opphevet, gjelder verneforskrifter vedtatt i medhold av den inntil Kongen bestemmer noe annet, jf naturmangfoldloven § 77 første punktum.

Kapittel II i naturmangfoldloven inneholder alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk. Dette inkluderer forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter som også gjelder innenfor verneområder (se kapittel 2.7). I tillegg går det frem av nml § 7 at ved utøving av offentlig myndighet skal prinsippene i nml § 8 – 12 legges til grunn som retningslinjer. Det stilles krav til at vurderingen skal fremgå av beslutningen. Dette har blant annet betydning ved behandling av søknader om dispensasjon fra verneforskriften.

De fem prinsippene er:

§ 8 Offentlige beslutninger skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelige kunnskap om arter, naturtyper og effekten av påvirkning.

Kunnskapsgrunnlaget består av tre «hoveddeler»:

- 1) Hvilke naturverdier er det på stedet; landskapets karakter, naturtyper, arter etc,
- 2) Virkningene av omsøkte tiltak på disse naturverdiene og
- 3) Hvor er kunnskapen under 1) og 2) hentet fra (rapporter, generell kunnskap, erfaringer fra tidligere osv.)?

§ 9 Ved tvil om effekten av påvirkning skal føre- var-prinsippet benyttes.

Dette i praksis godt etablerte prinsippet i miljøforvaltningen trer inn når det ikke foreligger tilstrekkelig kunnskap til å treffe en beslutning.

§ 10 Samlet belastning på et økosystem skal vurderes.

- 1) Hvilke eksisterende tiltak eller bruk utgjør en påvirkning på økosystemer, naturtyper og arter?
- 2) Hvilke framtidige tiltak og bruk i økosystemet som man har oversikt over kan utgjøre en påvirkning på naturtyper og arter?
- 3) Hva vil den samlede belastningen/effekten av tiltaket være, det vil si eksisterende tiltak og bruk + aktuelt tiltak + sannsynlige framtidige tiltak og bruk?

§ 11 Den som gjør skade på miljøet skal bære kostnadene (rimelighetsvurdering).

Dette er et velkjent prinsipp, særlig fra forurensningssaker, jf. forurenser betaler.

§ 12 Det skal velges driftsmetoder, teknikk og lokalisering som i størst mulig grad begrenser skade på naturen.

- 1) Hvilke alternative lokaliseringer for tiltaket er vurdert, og hva er konsekvensene for naturmangfoldet for disse alternativene?
- 2) Er det andre måter å gjennomføre tiltaket på? Andre driftsmetoder? Annen teknikk? Annen utforming?

5.5 Utenforliggende virksomhet

Forskrifter gitt med hjemmel i naturvernloven og naturmangfoldloven gjelder ikke for virksomhet utenfor vernegrensene. Det er derfor viktig at grunneiere, kommuner og andre offentlige og private instanser, forvalter tilgrensende området på en slik måte at ikke verneverdiene innenfor et verneområde blir forringet.

I naturmangfoldloven § 49 er det fastsatt en særskilt bestemmelse for virksomhet som trenger tillatelse etter annen lov og som kan virke inn på naturverdiene i et verneområde. I slike tilfeller skal den aktuelle myndigheten legge vekt på hensynet til disse verdiene i vurderingen av om en tillatelse bør gis og ved fastsetting av eventuelle vilkår. Bestemmelsen gjelder for tiltak som skjer utenfor verneområdet, men som kan ha negativ effekt på verneverdiene innenfor området, f.eks. gjennom forurensing, endring i vannstand, drenering eller ved retningsendring av vassdrag.

For virksomhet utenfor verneområdene som ikke krever tillatelse, vil det være en aktsomhetsplikt for den enkelte, jf. naturmangfoldloven § 6. Den innebærer at enhver plikter å opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet.

5 LITTERATUR

- Aune, B. 1993. Temperaturnormaler, normal- periode 196 1-1 990. - DNMI-rapport. 02/93: 1-63. Klima. Oslo.
- Berger, H. M., 2011. Kartlegging av elvemusling i Nord-Trøndelag 2011. Sweco. Rapport nr 1. Oppdrag 580941.
- Berre, I (red) 1985. Frå malm i myra til stål i smia. –Namsos trykk og lyskopi a.s. 96 s.
- DN-rapport 6-2009. Handlingsplan for slåttemark.
- DN-håndbok 17- 2008. Områdevern og forvaltning (Forvaltningshåndboka, revidert utgave).
- Fjellheim, Sverre 1994. Det samiske kulturlandskapet I Fjellheim, Sverre: Fragment av samisk historie, Sør Trøndelag og Hedmark reinsamelag.
- Fylkesmannen i Nord-Trøndelag 1986. Forra-området i kommunene Levanger, Stjørdal, Verdal og Meråker. Forslag til vern. Miljøvernavdelingen rapport nr 6 – 1986. 53s.
- Førland, E. 1993. Det norske meteorologiske institutt: Langtidsvariasjoner av temperatur, 1:7 mill. Nasjonalatlas for Norge, kartblad 3.1.10. Statens Kartverk.
- Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012. Artsdatabanken, Trondheim.
- Hafsten , U. & Solem, T 1975. Naturhistoriske undersøkelser i Forradalsområdet, et suboceanisk, høytliggende myrområde i Nord-Trøndelag. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Bot. Ser. 1975-4:1-46.
- Hafsten , U. & Solem, T 1976. Age, origin, and paleo-ecological evidence og blanket bogs in Nord-Trøndelag, Norway. – Boreas 5: 119-144.
- Hallan, N. 1964. Skogn historie. Via. Ålmenn bygdesoge for Skogn, Frol og Levanger. – Nemnda for Skogn historie. 544s.
- Jünge, Åke 2013. Samiske historier i Levanger og resten av Gaskelaanten sijte I Brendalsmo og Stylegar (red) Levangerhistorier, Oslo.
- Jåma , Paul 1987. Sørsamiske kulturminner i Færen, Saemien Sijte.
- Kålås, J. A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. (red.) 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norway.
- Levanger kommune 2004. Temaplan friluftsliv. Flerbruksplan Frolfjellet. 26s.
- Leirfall, J. 1970. Liv og lagnad i Stjørdalsbygdene. Stjørdalsboka bind 1, del 1. Steinkjer.
- Lindgaard, A. & Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- Lyngstad, A. 2012. Kartlegging, overvåkning og skjøtsel i Øvre Forra naturreservat 2012. –NTNU Vitensk.mus. Bot. Notat 2012-8: 1-36.
- Lyngstad, A. & Jordal, J. B. 2015. Kulturmark i Øvre Forra naturreservat. – NTNU Vitenskapsmuseet naturhistorisk rapport 2015-2.

- Lyngstad, A., Moen, A. & D.-I. Øien 2012. Overvåkning og skjøtsel i Øvre Forra naturreservat 2011. –NTNU Vitensk.mus. Bot. Notat 2012–1: 1-19.
- Lyngstad & Øien 2015 (publiseres i febr/mars)
- Moen, A., Kjelvik, L., Bretten, S., Sivertsen, S. & Sæther, B. 1976. Vegetasjon og flora i Øvre Forradalsområdet i Nord-Trøndelag, med vegetasjonskart. – K. norske Vidensk. Selsk. Mus., Rapp. Bot. Ser. 1976-9.135s. 2 kart.
- Moen, A. & medarbeidere, 1983. Myrundersøkelser i Nord-Trøndelag i forbindelse med den norske myrreservatplanen. K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. Bot. Ser. 1983 1:1-160.
- Moen, A. & Singsaas, S. 1994. Excursion guide for the 6th IMCG field symposium in Norway 1994. – Univ Trondheim Vitensk.mus. Rapp. Bot. Ser. 1994-2.159s.
- Moen, A., Lyngstad, A., Nilsen, L.S. & Øien D.-I. 2006. Kartlegging av biologisk mangfold i jordbrukets kulturlandskap i Midt-Norge. – NTNU Vitensk.mus. Rapp. Bot. Ser. 2006-3:1-98.
- Moen, A. & Øien, D.-I. 2011. Våtmark. – s. 75-79 i Lindgaard, A. & Henriksen, S. (red.) Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- Moksnes, A. 1971. Ornitologiske undersøkelser i reguleringsområdet for de planlagte Forraverkene. – Rapport Zool. inst., UNIT: 1-27.
- Moksnes, A. 1977. Fuglefaunaen i Forraområdet i Nord-Trøndelag. Sluttrapport undersøkelsene 1970-72. – K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapport Zool. Ser.1977-3: 1- 56.
- Nygård, B.O. 1999. Fjellslått i Frolfjellet. Semesteroppgave (lokalhistorie) NTNU.
- Sivertsen, A. Berre, I. Lyngstad, P.A. Nygård, B.O. 1984. Frolfjellet. Levanger kommune. 63s.
- Skogen, A. 1970. Trekk av flora og myrvegetasjon i Forradalsområdet på Innherred. Foreløpig rapport etter undersøkelsene sommeren 1969. – K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Trondheim. 17 s.
- Solem, T. 1985. Pollenanalytisk arbeid i forbindelse med jernvinna på Heglesvollen. – s. 66-69 i Berre, I. (red.) Frå malm i myra til stål i smia. Namsos trykk og lyskopi a.s.
- Solem, T. 1991a. Blanket mire formation in Nord-Trøndelag, Central Norway. The Holocene 121-127.
- Sollid, J.L. 1976. Kvartærgeologisk kart over Nord-Trøndelag og Fosen. En foreløpig melding. Norsk geogr. Tidsskr. 30: s. 25, 1 pl.
- Thingstad, P.G. 2010. Ornitologisk statusrapport for Ramsarområdet Øvre Forra. Situasjonen per 2010. NTNU Vitenskapsmuseet. Zoologisk notat 2010-3. 22s.
- Thingstad, P.G. 2012. Oppfølging av verneområder. Status for fuglesamfunn på myr i Øvre Forra naturreservat, Nord-Trøndelag. NTNU Vitenskapsmuseet. Zoologisk rapport 2012-2. 50s.
- Ween, Gro 2010. Blåfjella – Skjækerfjella nasjonalpark. Naturforvaltning som produksjon av natur og sted I Åarjel Saemieh 10, Saemien Sijte.
- Wolff, Fr. Chr. 1973. Meråker og Færen. Beskrivelse til de berggrunnsgeologiske kart (AMS – M 711 I og 1722 II – 1:50 000. Norges geol. Unders. 295: 1-42, 4 pl.
- Øien, D-I., Nilsen, L.S. og Moen A. 1997. Skisse til skjøtelsesplan for deler av Øvre Forra naturreservat i Nord-Trøndelag. NTNU Vit.mus. Rapp. Bot. Ser. 1997-2. 26s.

Øien, D.-I., Lyngstad, A. & Moen, A. 2010. Bevaringsmål, overvåking og skjøtsel i Øvre Forra naturreservat, Levanger. 22 s.

Østnes, J.E. & Kroglund, R.T. 2010. Kartlegging av spillplasser for dobbeltbekkasin (*Gallinago media*) i Nord-Trøndelag. – HiNT Utredning 116: 1-23 + Vedlegg.

Berggrunnskart NGU: <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>

Dintur.no: Fotosafari dobbeltbekkasin: <http://bird.dintur.no/photo-hides-norway/great-snipe-lekking-trondheimsfjord.aspx>

MDs rundskriv 2013: Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøscooter i utmark og i verneområder:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/lover_regler/retningslinjer/2013/redningstjenestens-bruk-snoscooter.html?id=713369

Rapport om setervoller 2015: <http://www.ntnu.no/documents/10476/1262347829/2015-2+Rapport+%C3%98vre+Forra.pdf/f5b25bc0-cf11-4cab-8faf-839f2372fdd0>

Vedlegg 1: Verneforskriften

Forskrift om fredning av Øvre Forra naturreservat, Levanger, Verdal, Stjørdal og Meråker kommuner, Nord-Trøndelag

Fastsatt ved Kronprinsreg.res. av 21. desember 1990. Fremmet av Miljøverndepartementet.

I

I medhold av lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63, pkt. 8, pkt. 10 og pkt. 21, pkt. 22 og pkt. 23, er et myrlandskap i Øvre Forradalsområdet i Levanger, Verdal, Stjørdal og Meråker kommuner, Nord-Trøndelag fylke, fredet som naturreservat ved Kronprinsreg.res. av 21. desember 1990, under betegnelsen Øvre Forra naturreservat.

II

Det fredete området berører følgende eiendommer:

Levanger kommune: Reinsjø statsalmenning; gnr/bnr 372/1, Grønning statsalmenning; gnr/bnr 371/1, Frol bygdealmenning; gnr/bnr 292/8,9, Skogn bygdealmenning; gnr/bnr 99/1.

Verdal kommune: A/S Værdalsbruket; gnr/bnr 236/1.

Stjørdal kommune: Vigda statsalmenning; 348/1, Elgvadfoss statsalmenning; gnr/bnr 349/1

Meråker kommune: Meraker Bruk A/S; gnr/bnr 45/1, 50/1

Naturreservatet dekker et areal på ca. 108 km², hvorav 106 km² er landareal.

Grensen for naturreservatet framgår av kart i målestokk 1:50.000, datert Miljøverndepartementet september 1990. Kartet og fredningsforskriften oppbevares i Levanger, Verdal, Stjørdal og Meråker kommuner, hos fylkesmannen i Nord-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka der de går over land. Knekkpunktene bør koordinatfestes.

III

Formålet med fredningen er å bevare et stort og særpreget myrlandskap med en naturskjønn elvestrekning og å verne om det spesielt rike og interessante fuglelivet, vegetasjonen og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området.

IV

For reservatet gjelder følgende bestemmelser, jf likevel V og VI.

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse.

Det er forbud mot å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet.

Nye plantearter må ikke innføres.

2. Alt vilt, herunder hi, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt, jf. dog pkt. V nr. 5.

Hunder må ikke slippes i tiden f.o.m. 1. april t.o.m. 20. august.

Utsetting av vilt er ikke tillatt.

3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold, herunder oppføring av

bygninger, anlegg og faste innretninger, opplag av båt, campingvogn o.l., framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, ny utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling og bruk av kjemiske bekjempningsmidler. Opplistingen er ikke uttømmende.

V

Bestemmelsene i pkt. IV er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, sikrings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.
2. Tradisjonell slått og beiting, herunder nødvendig bruk av gjeterhund.
3. Sanking av bær og matsopp.
5. Jakt på hjortedyr, hønsefugl, hare, rev og mink i samsvar med viltlovens bestemmelser og forskrifter.
6. Bruk av hund under kontroll i forbindelse med utøvelse av tillatt jakt.
7. Bruk av nedfalt virke og tørre kvister til bål på stedet. Tørre trær på rot må ikke hogges.
8. Vedlikehold av hytter, seterhus og naust innen reservatet.
9. Uttak av tømmer til vedlikehold av seterhus og trevirke til ved og gjerdestolper for eget bruk på setrene i verneområdet.
10. At hytteeiere innen området fortsatt kan få utvist ved fra skogforvaltningen til eget bruk på hyttene.
11. Reindrifutøverens rett til brensel og trevirke til gammer, koier, teltstenger og avbindingsgjerder som er nødvendig for driften; likevel slik at plasseringen av slike innretninger skjer i samråd med forvaltningsmyndigheten.
12. Hogst i medhold av godkjent skjøtselsplan i to områder merket B på kart.
13. Gjødsling av setervoller.

VI

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

1. Felling av vilt som forårsaker vesentlig skade, i samsvar med viltlovens bestemmelser og forskrifter
2. Rydding av vegetasjon m.m. i henhold til godkjent skjøtselsplan, eller når formålet med fredningen krever det.

VII

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides skjøtselsplan, som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltakene.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra fredningsforskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller, dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.

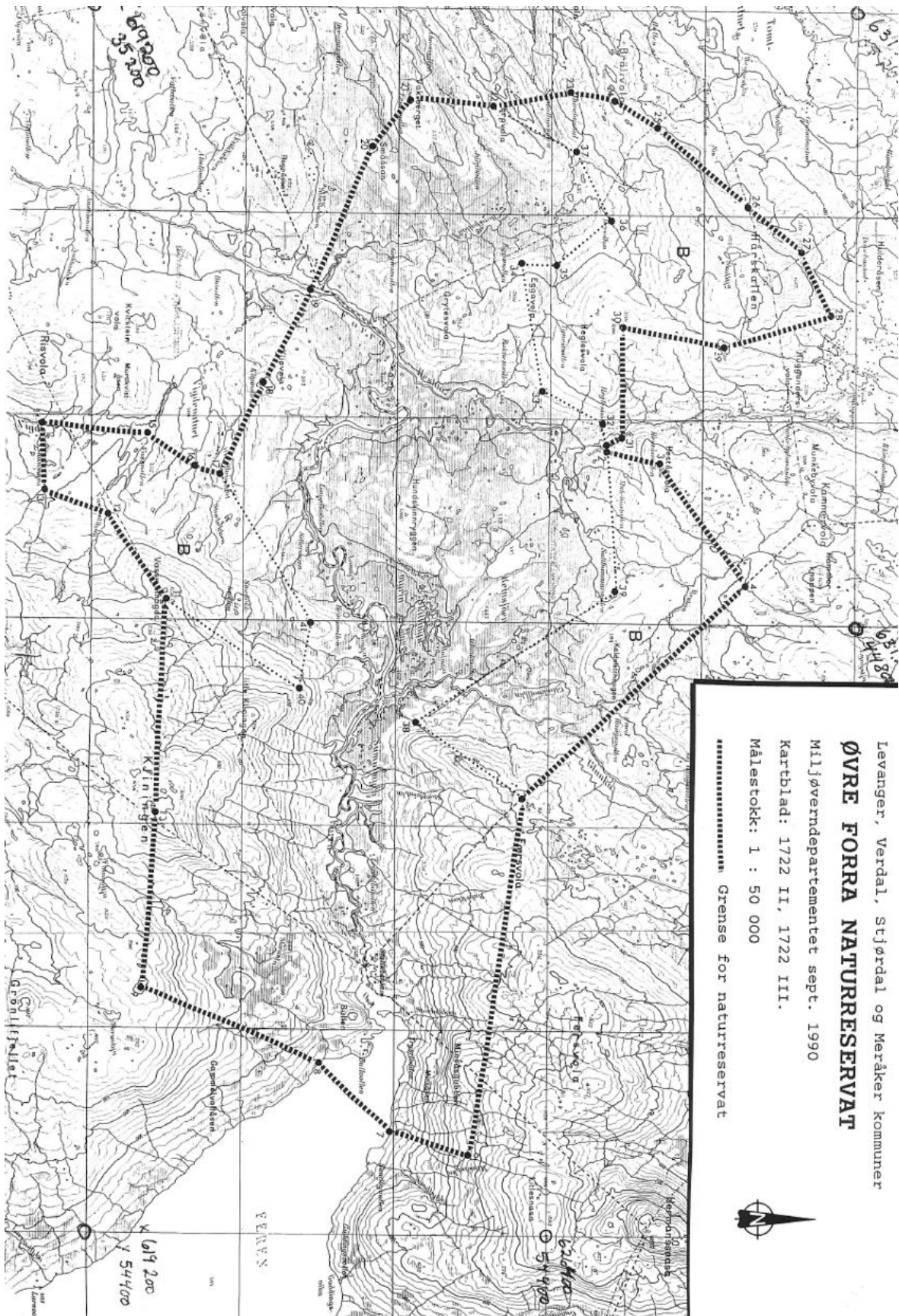
IX

Forvaltningen av fredningsforskriften tillegges fylkesmannen i Nord-Trøndelag.

X

Denne forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg 2: Vernekartet fra 1990

Vedlegg 3: Bruk av prinsippene i nml i forvaltningsplanen

Ifølge naturmangfoldloven (nml) § 8 i skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

Det er opp gjennom årene gjennomført ulike naturfaglige undersøkelser i Øvre Forra, og det foreligger flere rapporter som dokumenterer naturkvalitetene. Denne kunnskapen, samt noe kunnskap framkommet gjennom arbeidet i referansegruppa om samisk bruk av området, er lagt til grunn i forvaltningsplanen. Kunnskap om historisk bruk er også lagt til grunn, bl.a. i forbindelse med vurdering av skjøtselstiltak.

Ut fra dagens kunnskap vil aktivitetene som vil kunne foregå i henhold til verneforskriften med liten grad av sannsynlighet, ha noen særlig negativ innvirkning på artene og naturtypene som ønskes ivaretatt gjennom vernet. Verneforskriften er til hinder for aktiviteter (med unntak av motorisert ferdsel) som vurderes å kunne ha negativ innvirkning på verneverdiene. Planen er utarbeidet innenfor rammen av de restriksjoner som er satt i verneforskriften. FM vurderer det slik at forvaltningsplanen og oppfølging av denne med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene i området, jf. nml §§ 4 og 5.

Den foreliggende kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologisk tilstand i Øvre Forra, vurderes å være god nok for utarbeidelse av mål, retningslinjer og tiltak i forvaltningsplanen. Kravet om tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag i nml § 8 anses som oppfylt. Føre-var-prinsippet tillegges derfor liten vekt i denne saken, jf. § 9.

Forvaltningsplanen gir nærmere retningslinjer for aktiviteter som er tillatt innenfor rammen av verneforskriften og nml. Vurdering av den enkelte aktivitet i forhold til samlet belastning, vil være meget relevant ved vurdering av søknader om dispensasjoner fra verneforskriften. I forvaltningsplanen er det tatt inn nærmere bevaringsmål for ulike naturkvaliteter som grunnlag for overvåking av naturtilstanden i området. Dette vil gi et styrket grunnlag for å kunne vurdere samlet belastning av ulike aktiviteter i området. Prinsippet i nml § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er dermed vurdert og tillagt vekt.

Prinsippet i nml § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver, kan være aktuelt ved motorisert ferdsel, særlig på barmark, som reguleres av kommunen. For aktiviteter som reguleres av verneforskriften får prinsippet mindre betydning, ettersom verneforskriften legger vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjøres i området. De tiltakene som vil kunne gjennomføres i henhold til verneforskriften vurderes til ikke å ha vesentlig negativ effekt på naturtyper, arter eller økosystem.

Prinsippene i nml § 12 vurderes å være relevante. Prinsippet om beste tilgjengelige teknikker og driftsmetoder, vurderes som aktuelt bl.a. i forbindelse med skjøtselstiltak. Prinsippet om beste lokalisering vurderes som relevant i forbindelse med bl.a. behandling av søknader om dispensasjoner, både når det gjelder spørsmålet om dispensasjon bør gis og eventuelt hvilke vilkår som bør settes. Det legges opp til skjøtselstiltak som er vurdert å være best mulig tilpasset naturkvalitetene en ønsker å ta vare på. Gjennom den overvåking av naturtilstanden som er skissert i planen, vil en få et godt grunnlag for å evaluere gjennomførte skjøtselstiltak og eventuelt foreta korrigeringer både når det gjelder teknikker/metoder og lokalisering.

Vedlegg 4: Bevaringsmål

Tabell 1. Forslag til bevaringsmål for vegetasjon i Øvre Forra naturreservat. For bevaringsmål «slåttemyr og -eng vest for Heståa» betyr god tilstand og god hevd blant annet at arealene ikke er gjengrodde eller i gjengroing, og at det brukes egne redskap og slås med riktig intervall. Se skjøtelsesplanen (Øien et al. 1997) for mer detaljer rundt skjøtelsen. Referansemål/-tilstand er nevnt sammen med bevaringsmål.

Naturkvalitet	Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Metode	Tilstandsklasse	Tilstand i 2014 og aktuelle tiltak
Slåttemyr og -eng vest for Heståa	Areal Hevd (bruk/gjengroing) Slitasje og erosjon Kulturspor	350 daa areal med god tilstand og god hevd. Referansemål er areal som egner seg for slått i skjøtelsesområdet. Delmål: Åpen kalkrik myrflate med areal ca. 110 daa. Åpen kalkrik myrkant med areal ca. 170 daa. Lågurteng med areal ca. 70 daa. Sette opp minst én stakk per år. Etablere minst fem stakkstenger med tradisjonell utforming	Faste prøveflater, omanalyser hvert 10. år Feltbefaring (kartfesting). Årlig dokumentasjon av skjøtta areal Gjenfoto-grafering. Faste fotopunkter med foto før og etter restaurering, deretter ved behov Studer bilder og andre kilder for å finne ut hvordan stakkstengene ble utformet	God: Over 315 daa (> ca. 90 %) med god hevd Middels: 210-315 daa (fra ca. 60 % til ca. 90 %) med god hevd Dårlig: Under 210 daa (< ca. 60 %) med god hevd Delmål myrflate: God: Over 100 daa (> ca. 90 %) med god hevd Middels: 70-100 daa (fra ca. 60 % til ca. 90 %) med god hevd Dårlig: Under 70 daa (< ca. 60 %) med god hevd Delmål myrkant: God: Over 150 daa (> ca. 90 %) med god hevd Middels: 100-150 daa (fra ca. 60 % til ca. 90 %) med god hevd Dårlig: Under 100 daa (< ca. 60 %) med god hevd Delmål lågurteng: God: Over 65 daa (> ca. 90 %) med god hevd Middels: 40-65 daa (fra ca. 60 % til ca. 90 %) med god hevd Dårlig: Under 40 daa (< ca. 60 %) med god hevd	Arealet med god tilstand er økende. Om lag 125 daa er rydda og slått per 2014, men kun Heglesslettet (18 daa) er i god hevd. Slått og rydding etter skjøtelsesplan Kanalisering av ferdseil i områder med slitasje
Kilder	Areal/antall Hevd (bruk/gjengroing) Slitasje og erosjon	Intakt hydrologi hos kjente, stabile og sterke kilder. Vi foreslår å bruke kilder markert på vegetasjonskartet som utgangspunkt for referansemål, men supplert med en ny kartlegging på seinvinteren	Feltbefaring (kartfesting). Sterke, stabile kilder smelter tidlig fram, og kan best kartfestes på seinvinteren Gjenfotografering i faste fotopunkter	God: Intakt hydrologi hos > 90 % av kjente, stabile kilder Middels: Intakt hydrologi hos 60 – 90 % av kjente, stabile kilder Dårlig: Intakt hydrologi hos < 60 % av kjente, stabile kilder	Kilder ved Heglesvollen er sterkt påvirket av stien innunder reina i østkant av vollen. Vi vet ikke om store inngrep i andre kilder i reservatet, men tråkkpåvirkning er ikke uvanlig. Skjøtsel av kilder i skjøtelsesområdet (etter skjøtelsesplan), ellers fri utvikling Kanalisering av ferdseil i områder med slitasje
Åpen kalkrik myrflate	Areal Slitasje og erosjon	Uendret areal. Referansemål er rik myrvegetasjon slik den er avgrenset på vegetasjonskartet. Rikmyr i områder som ikke er vegetasjonskartlagt bør kartfestes i tillegg. Ingen områder med erosjon på grunn av slitasje	Digitaliser vegetasjonskart for å få et godt datagrunnlag på digital form Flybildetolkning med omanalyser hver gang det foretas omløpsfotografering (anslagsvis hvert 5. år) Feltbefaring (kartfesting)	God: Uendret areal (> ca. 80 % intakt). Ingen områder med erosjon på grunn av slitasje Dårlig: Under ca. 80 % av arealet intakt. Områder med erosjon på grunn av slitasje finnes	Rikmyr med for stor tråkkbelastning finnes øst for parkeringsplassen i enden av Heståsdalen, og noen steder i skjøtelsesområdet for slåttemyr. Det er nok også eksempler fra Hårskallen-området. Vi anslår at > 80 % er intakt. I utgangspunktet ingen (utvikle seg fritt), men

Naturkvalitet	Tilstandsvariabel	Bevaringsmål	Metode	Tilstandsklasse	Tilstand i 2014 og aktuelle tiltak
			Gjenfotografering i faste fotopunkter		kanalisering av ferdsl i områder med eventuell slitasje kan være aktuelt
Terrengdekkende myr	Areal Slitasje og erosjon	Uendret areal. Referansemål er terrengdekkende myr slik den kan tolkes ut fra vegetasjonskartet, men dette bør suppleres med eventuelle forekomster som ligger utenfor vegetasjonskartet	Digitaliser vegetasjonskart for å få et godt datagrunnlag på digital form Flybildetolkning med omanalyser hver gang det foretas omløpsfotografering Feltbefaring (kartfesting), særlig sør for Vigdvassryan Gjenfotografering i faste fotopunkter	God: Uendret areal (> ca. 80 % intakt). Ingen områder med erosjon på grunn av slitasje Dårlig: Under ca. 80 % av arealet intakt. Områder med erosjon på grunn av slitasje finnes	Vi kjenner ikke til terrengdekkende myr med for stor tråkkbelastning, men har inntrykk av at det er økt ferdsl ved Reinsjøen, der det er forekomster av myrtypen. Kjøsrespor er observert i Vigdvassryan. Vi anslår at > 80 % er intakt. I utgangs-punktet ingen, men kanalisering av ferdsl i områder med eventuell slitasje kan bli aktuelt
Setervoller og kulturmark	Areal og antall Hevd (bruk/gjen-groing) Kulturspor	De 8 høyest prioriterte setervollene har uendret areal med åpne enger. Referansemål: historiske flybilder fra 1964.	Flybildetolkning med omanalyser hver gang det foretas omløpsfotografering Faste prøveflater, omanalyser hvert 10. år Feltbefaring (kartfesting) Gjenfotografering i faste fotopunkter	God: 8 prioriterte setervoller med minst samme areal åpne enger som i 1964 Middels: Mellom 5 og 7 prioriterte setervoller med minst samme areal åpne enger som i 1964 Dårlig: Færre enn 5 setervoller med minst samme areal åpne enger som i 1964	Roknesvollen er eneste lokalitet med god tilstand, se Lyngstad & Jordal (2015) for ytterligere omtale. Rydding, beiting og slått etter skjøtelsplaner for de 8 høyest prioriterte setervollene
Artsrik og basekrevende fjellvegetasjon	Areal Slitasje og erosjon	Uendret areal i forhold til vernetidspunkt. Avgrensinger gjort av Hassel & Holien (2014) kan kanskje benyttes som referansemål. Ingen områder med tap av vegetasjonsdekke på grunn av slitasje	Flybildetolkning med omanalyser hver gang det foretas omløpsfotografering Feltbefaring (kartfesting) Gjenfotografering i faste fotopunkter	God: Uendret areal. Ingen områder med tap av vegetasjonsdekke på grunn av slitasje Middels: Ned mot 90 % av arealet intakt, inkludert tap av vegetasjonsdekke på grunn av slitasje Dårlig: Under ca. 90 % av arealet intakt, inkludert tap av vegetasjonsdekke på grunn av slitasje	Tråkkpåvirkning i Hårskallen gir slitasje, men omfanget er ikke kvantifisert. Vi anslår at ned mot 90 % av arealet er intakt. Kanaliserings av ferdsl i områder med slitasje

Tabell 2. Ornitologiske naturkvaliteter og deres bevaringsmål og tilstandskriterier, samt mulige aktuelle tiltak dersom tilstanden ikke er oppnådd

Naturkvalitet	Bevaringsmål	Metode	Tilstandsklasse	Aktuelle tiltak
Vadefugler (20 observerte arter)	Opprettholde den rike vadefuglfauaen ute på Forramyrene	Faste prøveflater, forenklet linjeplate-taksering	God – forekomst av min. 6 hekkende arter med til sammen minst 25 (± 5) territorier innenfor flatene på Skillingsmyra og Leinsslettene Dårlig – negativ utvikling i forhold til dette minimumsmålet	Ferdsls-restriksjoner, styring av ferdsl i hekkeseongen
Dobbelt-bekkasin	Opprettholde spillplassene av dobbelt-bekkasin	Spillregistrering	God – min. 10 spillende ind.(± 5) på leikene ved Revollen og Roknesvollen, og 20 spillende ind. (± 5) sør for Kammarknoppen. Ingen negativ trend Dårlig: Negativ trend	Rydding dersom gjenvekst

Vedlegg 5: Oversikt over planlagte tiltak

Kap.	Tiltak	Initiativ-taker	Gj.føres av	Kostnad	Betales av	Prioritet (1-3)	Gj.f. år/ intervall
Bevaringsmål/ kartlegging av biologisk mangfold							
2.8.1	Komme frem til metoder for å måle flere av naturkvalitetene og definere tilstanden.	FM	VM	30 000,-	FM/SNO	1	2013/2014 UTFØRT
2.8.1	Sjekke om bevaringsmålene nås	FM	SNO	20 000,-	FM/SNO	1	Første g i 2015, så hv. 5. år
2.8.1	Iverksette tiltak for å oppnå bevaringsmålene	FM	SNO	-	FM/SNO	1	Etter behov
4.3.2	Kartlegge setervollene med hensyn på biologisk mangfold. Sette opp prioritert liste over de som bør holdes åpne. Lage skjøtselsplan med veil. for gj.føring av hogst på de prioriterte setervollene.	FM/ VM	VM	50 000,-	FM	2	2013-15 UTFØRT
4.5	Gjennomføre naturtypekartlegging, særlig i den delen som ikke dekkes av vegetasjonskartet.	FM	VM	130 000,-	FM	2	2015-2017
4.5	Kartlegge moser og lav i de kalkrike områdene i vest (Hårskallen).	FM	VM	84 000,-	FM	2	2013-2014 UTFØRT
Informasjon ut til brukere							
3.6	Informasjon formidles til hytteeiere om hvilke treslag og dimensjoner som kan tas ut til ved.	Statskog SF/ SGA	Statskog SF/ SGA	-	-	1	Fra 2013
3.6	Utsending av brev til hytteeiere om at uttak av ved til bruk på hyttene forutsetter avtale med grunneier/ skogforvaltning.	FM	FM	-	-	1	UTFØRT i 2013
4.1	Fornyng av informasjonsplakat for Øvre Forra, med grenser for nærliggende verneområder	FM	FM	10 000,-	FM	1	2015
4.1	Oppsett av informasjonsplakater som kort omtaler gjengroing, slått, skjøtsel og forskning	FM	SNO	10 000,-	FM	1	UTFØRT i 2013
4.1	Vedlikehold av tavler og løveskilt	SNO	SNO	10 000,-	SNO	2	2014 / etter behov
3.4.2	Lage nye skilt/fornye gamle etter en samordnet stil. Sette opp navneskilt på setervollene.	Skilt-komiteen	Fjellstyrene/ SGA/SNO	20 000	FM/SNO	2	2014 / 2015
3.1	Ta inn informasjon om reinbeite og tlfnr/ kontaktpersoner på plakat	Færen reinbeitedi strikt	Frol og Skogn beitelag	-	-	2	2015

Kap.	Tiltak	Initiativ-taker	Gj.føres av	Kostnad	Betales av	Prioritet (1-3)	Gj.f. år/ intervall
Fysiske tilrettelegginger for utøvelse av friluftslivet							
3.4.3	Etablerte skiløyper opprettholdes.	Frol IL / GHOT	Frol IL / GHOT	-	Kommunene / brukere	2	årlig
3.1	Søke å kanalisere bort ferdsel dersom det oppstår forstyrrelser fra folk i kalvingsområder i den sårbare tida.	Rein-driftsn.	FM/SNO	-	FM/SNO	2	Etter behov
3.4.2	Vedlikehold av P-plassen ved Heglesvollen og P-plass ved innfallspørt til Grønningen naturreservat.	Reinsjø fjellstyre/ GHOT	Reinsjø fjellstyre/ GHOT	10 000,-	FM/SNO	3	årlig
4.2	Klopplegge sti over myra mot Reinsjøen fra P-plassen ved Heglesvollen	SNO/ Reinsjø fjellstyre/ FM	Reinsjø fjellstyre	30 000,-	FM/SNO	1	2014
3.4.2	Vedlikehold av stiene fra Skallstuggu til Hårskallen og fra Heglesvollen til Roknesvollen, og prioriterte stier ved Grønningen.	Frol bygdealm./ fjellstyrene / SGA	Frol bygdeal m./fjellstyrene / SGA	20 000,-	FM/ SNO/ m.fl.	2	årlig
3.4.2	Stien til Vigdvatnet opprustes og klopplegges.	Vigden og Elgv. fjellstyre	Flere aktører	20 000,- årlig	FM/SNO	2	2013-2015
3.4.2	Rydding, remerkning og vedlikehold (klopplegging i våte partier) av øvrige stier og gamle kløvveier (som går opp med GPS). Rydding planlegges ved felles befarung i 2013 og 2014.)	Fjellstyrene/ SNO/FM	Fjellstyrene/ SGA / lokale lag og foren.	50 000,-	FM/SNO	3	Fra 2014
3.4.2	Tilkjøring av ved til etablerte bål/leirplasser	Fjellstyrene	Fjellstyrene	5 000,-	Fjellstyrene/ FM/ SNO	1	årlig
3.6	Ved behovet imøtekommes ved Fersoset gjennom uttak av grantrær på Meråkervollen	Vigden og Elgv. fjellstyre	Vigden og Elgv. fjellstyre	5 000,-	Fjellstyret/ SNO/FM	1	årlig
3.4.2	Kartlegge behov/ lage en plan for oppsetting av navneskilt og sti- og kløvveimerking inne i naturreservatet.	Skilt-kom. / fjellstyrene/ SGA	Skilt-k./ fjellst/ SGA/ SNO	-	-	2	2012-2014
3.4.2	Følge opp en plan (laget av Skilt-komiteen) for skilt langs innfartsveier til verneområdet (offentlig vei), som ble oversendt Vegvesenet i januar 2013		FM	-	-	2	2014

Kap.	Tiltak	Initiativ-taker	Gj.føres av	Kostnad	Betales av	Prioritet (1-3)	Gj.f. år/intervall
Opprydding							
3.4.6	Eierløse båter registreres og annonseres.	FM/SNO	FM/SNO	15 000,-	FM/SNO	2	2014/15
3.4.6	Båter, når ingen eier melder seg, fraktes ut.	FM	SNO/Fjellstyrene	20 000,-	FM/SNO	2	2014/15
3.8	Fjerne gjenlagt søppel og forfalte trefigurer i naturreservatet.	Fjellstyrene/SNO	Reinsjø fjellstyre	5 000,-	Fjellstyrene/SNO/ FM	2	2014/15
Naturbasert reiseliv							
3.7	Det opprettes samarbeidsarenaer for reiselivsaktørene, FM, grunneierne, reindriften o.a. brukere, og kommunene	Reiselivsaktørene	Samarb. mellom de ulike aktørene	-		3	
3.7	Frivillig miljøsertifisering	Reiselivsaktørene	Reiselivsaktørene	-		3	
Skjøtsel av kulturlandskap							
4.3.1	Rydding og slått etter utkast til skjøtselsplan fra 1997 fortsetter med enkelte justeringer. Årlig innhentes faglige råd fra VM	FM/SNO	SNO/VM	120 000,-	FM/SNO	1	årlig
4.3.1	Finne en mulighet for å bruke høstet gras til fôr. Ansvarlig: Fylkesmannen, Statens naturoppsyn.	FM/SNO	FM/SNO/4H	-	FM/SNO	1	årlig
4.3	Gjennomføre hogst/rydding på de prioriterte setervollene jf. skjøtselsplaner.	FM	Fjellstyrene/ SGA	50 000,-	FM/SNO	2	Fra 2015
Oppsyn							
4.4	Skaffe oversikt over utviklingstrenden når det gjelder ferdsel. Ferdselsteller, utplassering	FM/SNO	SNO	Inngår i oppsynsoppdrag		3	Påbegynt 2014